

2025

Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych

GMINA KOSTOMŁOTY

SPIS TREŚCI

WSTĘP	4
DANE DEMOGRAFICZNE	6
GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ	7
GMINNA KOMISJA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH.....	9
PUNKT KONSULTACYJNO-INFORMACYJNY	11
RYNEK ALKOHOLOWY	11
WAŻNIEJSZE ODDZIAŁYWANIA PROFILAKTYCZNE DLA MŁODZIEŻY	12
ZESPÓŁ INTERDYSCYPLINARNY	13
PRZESTĘPCZOŚĆ NA TERENIE GMINY	14
ZASTOSOWANE METODY BADAWCZE	17
LOKALNE ZAGROŻENIA SPOŁECZNE W GRUPIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW	18
CEL BADANIA	18
GRUPA BADANA	18
WYNIKI BADAŃ	19
PODSTAWOWE PROBLEMY SPOŁECZNE W OPINII MIESZKAŃCÓW	19
SPOŻYWANIE ALKOHOLU ORAZ ZWIĄZANE Z NIM INNE PROBLEMY SPOŁECZNE	20
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NIKOTYNA.....	24
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE	25
UZALEŻNIENIA BEHAWIORALNE: UZALEŻNIENIE OD GIER HAZARDOWYCH	27
UZALEŻNIENIA BEHAWIORALNE: ZABURZENIA ODŻYWIANIA	31
PRZEMOC DOMOWA.....	32
POTRZEBA REALIZACJI DZIAŁAŃ Z ZAKRESU PROFILAKTYKI UZALEŻNIEŃ W OPINII MIESZKAŃCÓW GMINY KOSTOMŁOTY.....	33
BADANIA WŚRÓD PRACOWNIKÓW INSTYTUCJONALNYCH.....	35
CEL BADANIA	35
GRUPA BADANA	35
WYNIKI	36
PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU DZIECI I MŁODZIEŻY	41
CEL BADANIA	41
GRUPA BADANA	41
WYNIKI – UCZNIOWIE KLAS 4-6	41
RELACJE Z RODZICAMI, NAUCZYCIELAMI ORAZ RÓWIEŚNIKAMI	41
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: ALKOHOL	43
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: PAPIEROSY	46
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE	47

UZALEŻNIENIA BEHAVIORALNE: INTERNET, SMARTFON, HAZARD	50
PRZEMOC.....	55
SPOŻYWANIE NAPOJÓW ENERGETYCZNYCH PRZEZ DZIECI I MŁODZIEŻ	58
CZAS WOLNY	60
WYNIKI BADAŃ – UCZNIOWIE KLAS 7-8	61
RELACJE Z RODZICAMI, NAUCZYCIELAMI ORAZ RÓWIEŚNIKAMI	61
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: ALKOHOL	62
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: PAPIEROSY	66
SUBSTANCJE PSYCHOAKTYWNE: NARKOTYKI I DOPALACZE	67
UZALEŻNIENIA BEHAVIORALNE: INTERNET, SMARTFON, HAZARD	71
PRZEMOC.....	75
SPOŻYWANIE NAPOJÓW ENERGETYCZNYCH PRZEZ DZIECI I MŁODZIEŻ	76
CZAS WOLNY	77
WNIOSKI I PODSUMOWANIE	79
DOROŚLI MIESZKAŃCY GMINY	79
PRACOWNICY INSTYTUCJONALNI.....	80
UCZNIOWIE SZKÓŁ PODSTAWOWYCH	81
REKOMENDACJE.....	83

WSTĘP

Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych jest kluczowym narzędziem planowania działań społecznych i podejmowania decyzji na poziomie lokalnym. Dzięki niej samorządy lokalne oraz inne instytucje mogą efektywnie kierować swoje zasoby i działania w obszary, gdzie są one najbardziej potrzebne, co ma na celu znaczną poprawę jakości życia mieszkańców. Diagnoza pozwala nie tylko na identyfikację istniejących problemów, ale również na prognozowanie potencjalnych zagrożeń, co jest niezbędne do skutecznego planowania i wdrażania programów interwencyjnych.

Współczesne wyzwania społeczne, takie jak nadużywanie alkoholu, nikotyny, dopalaczy i narkotyków, uzależnienia behawioralne, a także negatywne postawy społeczne wobec tych zjawisk, wymagają szczegółowej analizy i interdyscyplinarnego podejścia. Dlatego dokument ten ma na celu przedstawienie wyników badań ankietowych przeprowadzonych w 2025 roku. W badaniach uwzględniono różnorodne aspekty związane z lokalnymi zagrożeniami, które mogą wpływać na bezpieczeństwo i zdrowie społeczności.

W przedstawionych zestawieniach suma wartości procentowych w niektórych przypadkach nie wynosi dokładnie 100%. Wynika to z zaokrąglania wyników do pełnych jednostek procentowych, co jest zgodne z przyjętymi standardami prezentacji danych statystycznych (stosowanymi m.in. przez GUS, CBOS czy ESPAD). Różnice te są niewielkie (na poziomie 1–2 punktów procentowych) i nie mają wpływu na rzetelność analizy ani wnioski płynące z badania

Dane dotyczące lokalnych zagrożeń społecznych zostały uzyskane w drodze anonimowych badań ankietowych, które przeprowadzono w Gminie Kostomłoty wśród **trzech grup reprezentujących różne lokalne środowiska:**

- **dorośli mieszkańcy,**
- **dzieci i młodzież szkolna,**
- **pracownicy instytucjonalni.**

Wyniki przeprowadzonych badań będą miały istotne znaczenie dla formułowania strategii interwencyjnych oraz programów wsparcia. Oto kilka kluczowych aspektów, które mogą być poruszone na podstawie zebranych danych.

Zrozumienie skali problemu: Dzięki przeprowadzonym badaniom można określić, jak powszechne są problemy związane z nadużywaniem substancji i uzależnieniami w lokalnej społeczności. To pozwoli na lepsze dostosowanie działań do rzeczywistych potrzeb mieszkańców.

Identyfikacja grup ryzyka: Analiza wyników pomoże zidentyfikować grupy najbardziej narażone na uzależnienia, co jest kluczowe w projektowaniu programów prewencyjnych.

Tworzenie spersonalizowanych programów wsparcia: Zrozumienie różnorodnych perspektyw mieszkańców oraz pracowników instytucjonalnych pozwoli na stworzenie bardziej efektywnych i dostosowanych do potrzeb programów wsparcia, które będą odpowiadały na konkretne wyzwania.

Zwiększenie zaangażowania społeczności: Poprzez uświadamianie mieszkańców o skali problemów społecznych oraz zaangażowanie ich w proces diagnozy, można zbudować większą solidarność i odpowiedzialność w walce z uzależnieniami.

Diagnoza lokalnych zagrożeń społecznych jest niezbędnym narzędziem, które umożliwia lokalnym samorządom oraz instytucjom skuteczne planowanie działań mających na celu poprawę jakości życia mieszkańców. Przeprowadzone badania ankietowe, z uwzględnieniem różnych grup społecznych, dostarczą cennych informacji, które staną się fundamentem dla przyszłych działań w zakresie prewencji, wsparcia oraz edukacji w kontekście problemów związanych z nadużywaniem substancji i uzależnieniami. Tylko poprzez zrozumienie rzeczywistych potrzeb społeczności można skutecznie zmieniać sytuację w lokalnym otoczeniu, promując zdrowy styl życia i wsparcie dla osób potrzebujących.

DANE DEMOGRAFICZNE

Liczba mieszkańców Gminy Kostomłoty w 2022 roku wynosiła 6876 osób, w tym 3460 kobiet i 3416 mężczyzn, w 2023 roku zmalała do 6849 osób (3453 kobiet i 3396 mężczyzn), a w 2024 roku spadła do 6810 osób, w tym 3430 kobiet i 3380 mężczyzn.

Liczba mieszkańców Gminy Kostomłoty	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Ogółem:	6876	6849	6810
w tym kobiet:	3460	3453	3430
w tym mężczyzn:	3416	3396	3380

Źródło: USC 2025 Kostomłoty

Na dzień 31 grudnia 2024 roku, Gmina Kostomłoty liczyła łącznie 1254 mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym (do 18. roku życia), z czego 626 to kobiety, a 628 to mężczyźni. W wieku produkcyjnym (od 18. do 64. roku życia) było 4179 mieszkańców, w tym 1908 kobiet i 2271 mężczyzn natomiast w wieku poprodukcyjnym odnotowano 1377 osób, w tym 896 kobiet i 481 mężczyzn. Widać, że największą grupą wiekową w gminie są osoby w wieku produkcyjnym.

Liczba mieszkańców Gminy Kostomłoty (31.12.2024 r.)	w wieku przedprodukcyjnym	w wieku produkcyjnym	w wieku poprodukcyjnym
Ogółem:	1254	4179	1377
w tym kobiet:	626	1908	896
w tym mężczyzn:	628	2271	481

Źródło: USC 2025 Kostomłoty

W Gminie Kostomłoty w 2022 roku odnotowano 61 urodzeń żywych, w tym 33 chłopców i 28 dziewczynek, natomiast w 2023 roku urodziło się 47 dzieci, w tym 26 chłopców i 21 dziewczynek. W 2024 roku liczba urodzeń wyniosła 48, z czego 27 to chłopcy i 21 to dziewczynki.

Liczba urodzeń żywych w Gminie Kostomłoty	2022 r.	2023 r.	2024 r.
w tym chłopcy:	33	26	27
w tym dziewczynki:	28	21	21

Źródło: USC 2025 Kostomłoty

W Gminie Kostomłoty w 2022 roku odnotowano 82 zgony, w tym 40 mężczyzn i 42 kobiety. W 2023 roku liczba zgonów wyniosła 71, z czego 35 dotyczyło mężczyzn, a 36 kobiet, natomiast w 2024 roku zmarło 80 osób, w tym 40 mężczyzn i 40 kobiet.

Liczba zgonów w Gminie Kostomłoty	2022 r.	2023 r.	2024 r.
w tym mężczyźni:	40	35	40
w tym kobiety:	42	36	40

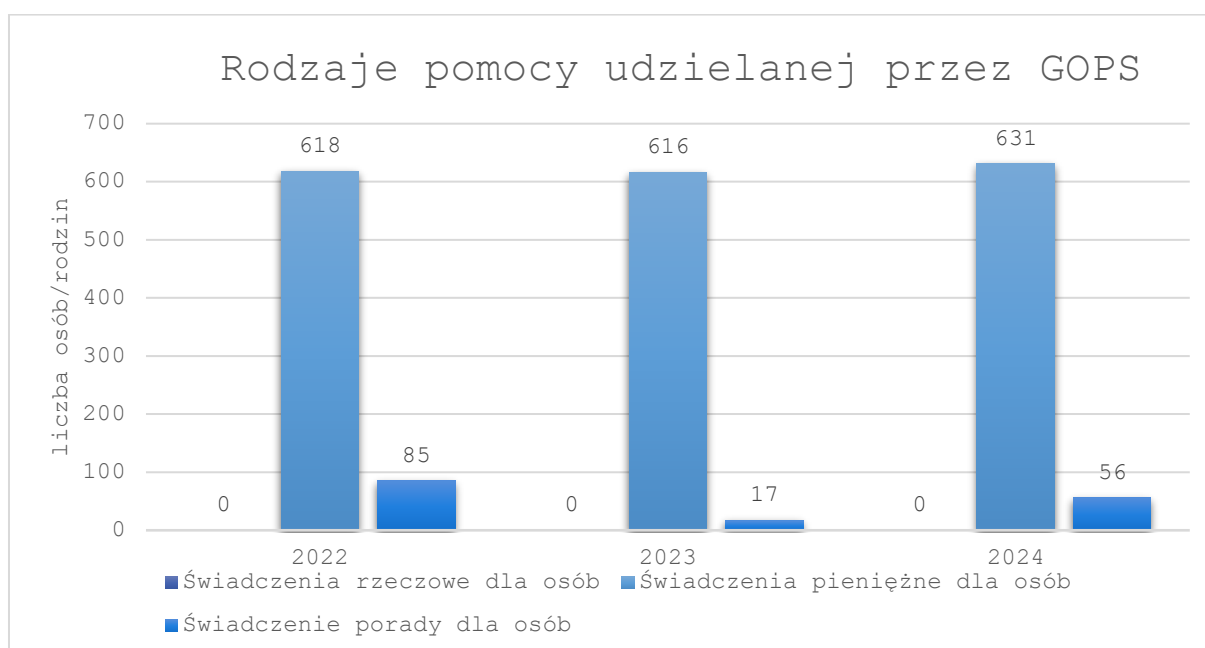
Źródło: USC 2025 Kostomłoty

GMINNY OŚRODEK POMOCY SPOŁECZNEJ

W 2022 roku Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej pomógł 116 rodzinom, z czego 8 korzystało ze świadczeń z powodu problemów uzależnień. W 2023 roku takich rodzin było 78, a ze świadczeń skorzystały 3 rodziny. W 2024 roku liczba rodzin zwiększyła się do 129 i 10 z tych rodzin korzystała ze świadczeń z powodu problemów uzależnień.

POMOC GMINNEGO OŚRODKA POMOCY SPOŁECZNEJ			
	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Liczba rodzin ogółem	116	78	129
W tym rodziny korzystające ze świadczeń z powodu problemów uzależnień	8	3	10

Jeżeli chodzi o rodzaje pomocy udzielanej przez GOPS w 2022 roku udzielono 618 świadczeń pieniężnych oraz 85 porad dla osób, w 2023 roku – 616 świadczeń pieniężnych oraz 17 porad, a w roku 2024 – 631 świadczeń pieniężnych i 56 porad..

Wśród przyczyn korzystania z pomocy społecznej w latach 2022-2024 dominowały niepełnosprawność, długotrwała choroba oraz ubóstwo.

POWODY PRYZYNAWANIA POMOCY SPOŁECZNEJ (LICZBA OSÓB)			
	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Niepełnosprawność	46	45	53
Bezrobocie	18	18	12
Osoby dotknięte klęską żywiołową	0	0	17
Ubóstwo	26	21	20
Bezradność opiekuńczo-wychowawcza	1	2	3
Osoby dotknięte długotrwałą chorobą	21	22	48
Alkoholizm	7	3	7
Inne	13	15	11

W 2022 roku przyznano pomoc 4 osobom pracującym dorywczo, 76 osobom niepracującym, 15 rodzinom pobierającym rentę/emeryturę, a także 18 rodzinom pobierającym zasiłek dla bezrobotnych lub bez prawa do zasiłku. W 2023 były to 4 osoby pracujące dorywczo, 71 osób niepracujących, 12 rodzin pobierających rentę lub emeryturę, a także 18 rodzin pobierających zasiłek dla bezrobotnych/bez prawa do zasiłku. W 2024 roku wśród odbiorców pomocy społecznej były 4 osoby pracujące dorywczo, 101 osób niepracujących, 26 rodzin pobierających rentę / emeryturę i 12 rodzin pobierających zasiłek dla bezrobotnych lub bez prawa do zasiłku.

STRUKTURA ODBIORCÓW POMOCY SPOŁECZNEJ ZE WZGLĘDU NA AKTYWNOŚĆ ZAWODOWĄ			
	2022 r.	2023 r.	2024 r.
Pracuje	0	0	0
Pracuje dorywczo	4	4	4
Nie pracuje	76	71	101
Studiuje	0	0	0
Na rencie / emeryturze (liczba rodzin)	15	12	26
Na zasiłku dla bezrobotnych / bez prawa do zasiłku (liczba rodzin)	18	18	12

W 2024 roku odnotowano znaczący wzrost liczby przyznanych zasiłków pieniężnych, w tym dla osób dotkniętych klęską żywiołową. Głównym czynnikiem tego wzrostu może być powódź, która dotknęła lokalną społeczność — wielu mieszkańców ucierpiało, co zwiększyło zapotrzebowanie na pomoc finansową. Dzięki wsparciu z ustawy powodziowej (m.in. zasiłki awaryjne, dopłaty na odbudowę) Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej mógł efektywniej reagować na nowe potrzeby. W konsekwencji wydatki na zasiłki (zarówno stałe, jak i celowe) znacznie wzrosły, co odzwierciedlało sytuację kryzysową i rosnącą rolę pomocy społecznej w czasie katastrofy naturalnej.

Najczęstszymi powodami korzystania ze świadczeń pomocy społecznej pozostają: niepełnosprawność, długotrwała choroba oraz ubóstwo, które utrzymują się jako główne przyczyny wsparcia. Wśród zgłaszanych problemów w dalszym ciągu pojawiają się także kwestie bezrobocia i alkoholizmu.

W strukturze odbiorców pomocy przeważają osoby bierne zawodowo – niepracujące lub pozostające bezrobotnymi. Stosunkowo niewielką część stanowią osoby aktywne zawodowo, natomiast spora część odbiorców to emeryci i renciści. Wskazuje to na potrzebę kontynuacji działań z zakresu aktywizacji społeczno-zawodowej oraz wspierania rodzin w procesie wychodzenia z długotrwałej zależności od świadczeń. Formy udzielanego wsparcia obejmują głównie świadczenia pieniężne oraz poradnictwo specjalistyczne.

Podsumowując, działalność Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kostomłotach koncentruje się na kompleksowym wsparciu osób i rodzin w trudnej sytuacji życiowej – z naciskiem na pomoc zdrowotną, socjalną i edukacyjną. W strukturze korzystających dominują osoby zmagające się z problemami zdrowotnymi i ekonomicznymi, co wskazuje na konieczność utrzymania działań osłonowych przy jednoczesnym rozwoju usług aktywizujących i wspierających samodzielność mieszkańców.

GMINNA KOMISJA ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW ALKOHOLOWYCH

W latach 2022–2024 Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych utrzymywała stały poziom aktywności, organizując corocznie po 12 posiedzeń. W strukturze tych spotkań zmieniała się jednak liczba posiedzeń ogólnych: w 2022 roku odbyły się 4 takie posiedzenia, w 2023 roku – 5, natomiast w 2024 roku – 2. Jednocześnie rosła liczba posiedzeń podkomisji interwencyjno-motywującej z 8 w 2022 roku do 10 w 2024 roku. Wzrosła także liczba rozmów motywujących osoby uzależnione do podjęcia leczenia (z 8 w 2022 roku do 10 w 2024 roku). W analizowanym okresie prowadzono również kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych – 2 w 2022 roku, 5 w 2023 roku oraz 4 w 2024 roku. Komisja wydawała

także opinie dotyczące lokalizacji punktów sprzedaży alkoholu: 8 w 2022 roku, 2 w 2023 roku oraz 3 w 2024 roku.

Działalność GKRPA	2022	2023	2024
Ogólne posiedzenie Komisji	4	5	2
Posiedzenie podkomisji interwencyjno-motywującej	8	7	10
Przeprowadzono rozmowy z osobami uzależnionymi w celu motywowania do leczenia	8	7	10
Kontrole punktów sprzedaży napojów alkoholowych	2	5	4
Post. opiniujące lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych	8	2	3

W latach 2022–2024 pracownicy Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych systematycznie podnosili swoje kwalifikacje poprzez udział w szkoleniach. W 2022 i 2023 roku były to szkolenia z zakresu rozwiązywania problemów alkoholowych: „Zadania Komisji” oraz „Kontrola punktów”, natomiast w 2024 roku odbyły się szkolenia dotyczące przeciwdziałania przemocy: „Zmiana ustawy o przemoc w rodzinie” oraz „Ustawa Kamilka”. Regularne uczestnictwo w takich formach doskonalenia zawodowego świadczy o zaangażowaniu członków komisji w rozwój kompetencji i skuteczne realizowanie działań profilaktycznych na terenie gminy.

W latach 2022–2024 do komisji interwencyjno-motywującej systematycznie wpływały wnioski dotyczące leczenia odwykowego oraz zlecenia przeprowadzenia badań przez biegłych sądowych. W 2022 roku zarejestrowano 11 wniosków o leczenie odwykowe oraz 4 zlecenia badań, a do Sądu skierowano 4 wnioski o obowiązek leczenia. Zakończono 3 postępowania sądowe, natomiast biegli sądowi przeprowadzili 4 badania.

W 2023 roku odnotowano 7 wniosków o leczenie odwykowe oraz 2 zlecenia przeprowadzenia badań. Do sądu trafiły 2 wnioski o obowiązkowe leczenie, a zakończono 1 postępowanie. Biegli przeprowadzili 1 badanie.

W 2024 roku liczba wniosków o leczenie odwykowe wzrosła znacząco do 19, natomiast liczba zleceń badań wyniosła 3. Do sądu skierowano 1 wniosek o obowiązek leczenia, a zakończono 5 postępowań. W 2024 roku biegli sądowi przeprowadzili 1 badanie.

Działalność komisji interwencyjno-motywującej	2022	2023	2024
Wniosków o leczenie odwykowe	11	7	19

Zleceń przeprowadzenia badania przez biegłych sądowych	4	2	3
Wniosków do sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego	4	2	1
Zakończone postępowania w sprawie skierowania na leczenie odwykowe przez sąd	3	1	5
Przeprowadzone badania przez biegłych sądowych	4	1	1

PUNKT KONSULTACYJNO-INFORMACYJNY

Punkt Konsultacyjno-Informacyjny oferuje wsparcie psychologiczne dla osób uzależnionych od alkoholu oraz ich rodzin, a także dla osób dotkniętych przemocą. Osoby mogą skorzystać z pomocy Certyfikowanego Specjalisty Psychoterapii Uzależnień, co zapewnia profesjonalne podejście do potrzeb mieszkańców. W Punkcie Konsultacyjno-Informacyjnym prowadzona jest działalność informacyjna i edukacyjna w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień i przemocy domowej. Udzielane są osobom i rodzinom konsultacje oraz porady psychologiczne i profilaktyczne w sprawach uzależnień i przemocy. Istotnymi zadaniami punktu jest także motywowanie zarówno osób uzależnionych, jak i członków ich rodzin do podjęcia psychoterapii w placówkach leczenia uzależnienia i kierowanie do leczenia specjalistycznego i motywowanie osób pijących ryzykownie i szkodliwie, ale nie uzależnionych, do zmiany szkodliwego wzoru picia. Udzielane jest także wsparcia po zakończonym leczeniu. Istotne jest również rozpoznanie zjawiska przemocy domowej, udzielenie stosownego wsparcia i informacji o możliwościach uzyskania pomocy i powstrzymania przemocy oraz inicjowanie interwencji w przypadku diagnozy przemocy domowej. Punkt Konsultacyjno-Informacyjny zajmuje się także gromadzeniem aktualnych informacji o miejscach pomocy oraz kompetencjach służb i instytucji z terenu powiatu, gminy zajmujących się systemową pomocą dla rodziny. Działalność punktu ma na celu zarówno wsparcie w kryzysie, jak i profilaktykę dalszych problemów psychospołecznych.

RYNEK ALKOHOLOWY

Poniższe dane przedstawiają liczbę punktów sprzedaży napojów alkoholowych w gminie uwzględniając podział na punkty oferujące alkohol do spożycia poza miejscem oraz w miejscu sprzedaży.

2022

- do spożycia poza miejscem sprzedaży (wg zawartości alkoholu):

- do 4,5% - **21**
- od 4,5% do 18% - **19**
- powyżej 18% - **16**
- do spożycia w miejscu sprzedaży (wg zawartości alkoholu):
 - do 4,5% - **1**
 - od 4,5% do 18% - **1**
 - powyżej 18% - **0**

2023

- a. do spożycia poza miejscem sprzedaży (wg zawartości alkoholu):
 - do 4,5% - **19**
 - od 4,5% do 18% - **17**
 - powyżej 18% - **15**
- b. do spożycia w miejscu sprzedaży (wg zawartości alkoholu):
 - do 4,5% - **0**
 - od 4,5% do 18% - **0**
 - powyżej 18% - **0**

2024

- a. do spożycia poza miejscem sprzedaży (wg zawartości alkoholu):
 - do 4,5% - **29**
 - od 4,5% do 18% - **17**
 - powyżej 18% - **22**
- b. do spożycia w miejscu sprzedaży (wg zawartości alkoholu):
 - do 4,5% - **0**
 - od 4,5% do 18% - **0**
 - powyżej 18% - **0**

WAŻNIEJSZE ODDZIAŁYWANIA PROFILAKTYCZNE DLA MŁODZIEŻY

W latach 2022–2024 na terenie gminy realizowano szereg działań profilaktycznych skierowanych do dzieci i młodzieży, obejmujących zarówno programy edukacyjne, warsztaty, spektakle profilaktyczne, jak i kampanie społeczne. Celem podejmowanych inicjatyw było wzmocnienie kompetencji społecznych, przeciwdziałanie uzależnieniom, przemocy oraz zagrożeniom w środowisku rówieśniczym i cyfrowym.

W 2022 roku przeprowadzono m.in. programy „Noe”, „Cukierki”, „Powstrzymaj hejt”, pakiet szkoleń behawioralnych „Kiedy czynności szkodzą”, Kampanię „19 dni przeciw przemocy” oraz teatr profilaktyczny dla przedszkoli. W działaniach tych uczestniczyło 297 uczniów, 27 nauczycieli oraz 350 rodziców.

W 2023 roku zrealizowano m.in. programy i działania profilaktyczne: „Debata”, „Energole”, „Cukierki”, Kampanię „19 dni przeciw przemocy” oraz teatr profilaktyczny dla uczniów klas I–III i przedszkoli. Łącznie objęto nimi 421 uczniów i 20 nauczycieli.

W 2024 roku kontynuowano i rozszerzano działania profilaktyczne, realizując m.in. programy „Debata”, „Wspólne kroki w cyberświecie”, „Cukierki”, Kampanię „19 dni przeciw przemocy”, teatr profilaktyczny dla przedszkoli i szkół podstawowych oraz dziewięć edycji warsztatów profilaktycznych. W przedsięwzięciach uczestniczyło 277 uczniów i 16 nauczycieli.

Uzupełnieniem działań profilaktycznych była praca świetlic środowiskowych, które prowadziły bieżące wsparcie wychowawcze. W gminie funkcjonowały trzy takie placówki, do których uczęszczało łącznie 26 dzieci, w tym 6 pochodzących z rodzin dotkniętych problemem alkoholowym. Pracę opiekuńczo-wychowawczą prowadził jeden wychowawca.

ZESPÓŁ INTERDYSCYPLINARNY

Zespół Interdyscyplinarny to grupa specjalistów, która podejmuje współpracę w celu udzielenia kompleksowej pomocy osobom lub całym rodzinom znajdującym się w kryzysie i dotkniętym przemocą domową. Działania zespołu koncentrują się na rozwiązywaniu konkretnych problemów i są realizowane przy wsparciu organizacyjno-technicznym oraz finansowym Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Kostomłotach. Zespół działa zgodnie z gminnym programem przeciwdziałania przemocy domowej, koordynując działania różnych instytucji oraz tworząc warunki umożliwiające skuteczną pomoc osobom dotkniętym przemocą.

W latach 2022–2024 Zespół Interdyscyplinarny realizował zadania związane z przeciwdziałaniem przemocy domowej, prowadząc procedury Niebieskie Karty oraz udzielając wsparcia osobom dotkniętym przemocą. W analizowanym okresie liczba zakładanych Niebieskich Kart była zbieżna z liczbą incydentów zgłoszonych przez służby – w 2022 roku założono 20 Niebieskich Kart, w 2023 roku – 15, a w 2024 roku – 24. Dane te potwierdzają utrzymujące się na przestrzeni lat potrzeby interwencyjne w zakresie przemocy domowej.

W 2024 roku Niebieskie Karty zakładane były przez Policję (14), Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej (5), placówki edukacyjne (4) oraz służbę zdrowia (1). W latach 2022–2024 wszystkie zgłaszane incydenty przemocy domowej były ujmowane w procedurze Niebieskie Karty, nie odnotowano bowiem innych, oddzielnych przypadków poza procedurami.

Zespół obejmował wsparciem coraz liczniejszą grupę osób doznających przemocy domowej. W 2022 roku pomoc otrzymało 15 osób (9 kobiet i 6 dzieci), natomiast w 2023 roku liczba ta wzrosła do 43 osób, w tym 21 kobiet, 7 mężczyzn i 15 dzieci. W 2024 roku wsparciem objęto ponownie 43 osoby, jednak zmieniła się struktura grupy – pomoc otrzymało 15 kobiet, 4 mężczyzn oraz aż 24 dzieci, co potwierdza narastającą skalę problemu przemocy wobec małoletnich.

Równolegle prowadzone były działania wobec osób stosujących przemoc domową. W 2022 roku objęto nimi 20 osób (2 kobiety i 18 mężczyzn), w 2023 roku 22 osoby (5 kobiet i 17 mężczyzn), a w 2024 roku 20 osób (7 kobiet i 13 mężczyzn). W 2024 roku dwie osoby zostały skierowane na programy korekcyjno-edukacyjne, co stanowi pierwszy taki przypadek od kilku lat i wskazuje na zwiększenie intensywności działań resocjalizacyjnych.

W 2024 roku osobom doświadczającym przemocy udzielono także specjalistycznego wsparcia: 10 osób skorzystało z pomocy psychologicznej, a 3 z pomocy prawnej.

W latach 2022–2024 Zespół Interdyscyplinarny podejmował odpowiednio 20, 15 oraz 24 interwencje związane z przemocą domową, obejmując wsparciem tyle samo rodzin w każdym roku. Zespół prowadził regularną pracę poprzez organizację posiedzeń: 4 w 2022 roku, 4 w 2023 roku oraz 6 w 2024 roku, co zapewniało odpowiednią koordynację działań i monitorowanie sytuacji rodzin.

PRZESTĘPCZOŚĆ NA TERENIE GMINY

W latach 2022–2024 w powiecie średzkim, na terenie, którego położona jest Gmina Kostomłoty nałożono mandaty oraz pouczenia za wykroczenia związane z ustawą o wychowaniu w trzeźwości. Poniższe dane pochodzą z Systemu Elektronicznej Sprawozdawczości w Policji. W roku 2022 wystawiono 85 mandatów i 190 pouczeń. W 2023 roku liczba mandatów zmalała do 71, natomiast liczba pouczeń wzrosła do 288. W 2024 roku, liczba mandatów wynosiła tylko 26, jednakże liczba pouczeń wynosiła 239. W latach 2022–2024 obserwowano wyraźny spadek liczby mandatów za wykroczenia związane z ustawą o wychowaniu w trzeźwości, przy jednoczesnym utrzymaniu wysokiego poziomu pouczeń.

Tendencja ta wskazuje na zmianę charakteru interwencji, w których częściej stosowano działania o charakterze pouczającym zamiast sankcyjnych.

Liczba mandatów i wykroczeń	2022	2023	2024
Liczba mandatów za wykroczenia związane z ustawą o wychowaniu w trzeźwości	85	71	26
Liczba pouczeń za wykroczenia związane z ustawą o wychowaniu w trzeźwości	190	288	239

W latach 2022–2024 najczęściej odnotowywanymi przestępstwami pod wpływem alkoholu lub narkotyków na terenie Gminy Kostomłoty było prowadzenie pojazdów – 12 przypadków w 2022 roku i po 9 przypadków w 2023 i 2024 roku. Dane te wskazują, że problem nietrzeźwych kierowców pozostaje stałym zagrożeniem i wymaga kontynuacji działań profilaktycznych oraz kontroli drogowych.

Przestępstwa pod wpływem alkoholu/narkotyków	2022	2023	2024
Prowadzenie pojazdów pod wpływem	12	9	9

W latach 2022–2024 na terenie Gminy Kostomłoty odnotowano także zdarzenia związane z przemocą domową. W 2022 zarejestrowano 146 takich przypadków, następnie w 2023 roku liczba spadła do 106, a w 2024 roku – do 93.

Ponadto wszczęto, stwierdzono i zakończono przypadki znęcania się nad rodziną – jeden w 2022 roku i trzy w 2024. Odnotowano również inne przestępstwa np. rozpijanie małoletniego, uchylanie się od alimentów oraz groźby karalne. Stałość niektórych zjawisk, takich jak znęcanie się nad rodziną, wymaga dalszej uwagi i interwencji ze strony instytucji pomocowych. Wskazane jest wzmacnianie działań profilaktycznych i wsparcia dla osób doznających przemocy domowej oraz współpraca z policją i ośrodkiem pomocy społecznej w zakresie wczesnej identyfikacji zagrożeń.

Przestępstwa wszczęte/stwierdzone/zakończone na terenie Gminy Kostomłoty	2022			2023			2024		
	w	s	z	w	s	z	w	s	z
Znęcanie się nad rodziną	1	1	1	0	0	0	3	3	3
Groźba karalna	1	1	1	2	0	0	1	1	1
Inne (uchylanie się od alimentów)	1	1	0	1	1	1	3	2	1

W 2022 roku na terenie gminy stwierdzono łącznie 34 przestępstwa, z czego 27 były to kradzieże, a 7 – uszkodzenie mienia. W 2023 roku stwierdzono 11 kradzieży i 3 uszkodzenia

mienia, natomiast w 2024 roku 10 kradzieży, jedno pobicie i 3 uszkodzenia mienia. Dane wskazują na wyraźną dominację przestępstw przeciwko mieniu, co może wymagać zwiększenia działań prewencyjnych i monitoringu na obszarach najbardziej zagrożonych.

ZASTOSOWANE METODY BADAWCZE

W procesie opracowania diagnozy lokalnych zagrożeń społecznych dla Gminy Kostomłoty zastosowano metodę badawczą CAWI (Computer-Assisted Web Interview).

Metoda **CAWI** polega na wspomaganym komputerowo wywiadzie realizowanym przy użyciu strony internetowej. Jest to technika szeroko stosowana w badaniach ilościowych rynku i opinii publicznej, umożliwiająca zebranie danych od dużej liczby respondentów w krótkim czasie.

W badaniu CAWI **uczestniczyli przedstawiciele wszystkich ankietowanych grup**, którzy wypełniali ankiety elektroniczne w dogodnym dla siebie momencie. Takie rozwiązanie zwiększa komfort respondentów i sprzyja szczerości odpowiedzi, co ma szczególne znaczenie przy pytaniach dotyczących kwestii wrażliwych, takich jak doświadczenia związane z problemami społecznymi.

Do realizacji badania wykorzystano program CORIGO, rekomendowany przez Ośrodek Rozwoju Edukacji (ORE), który pozwalał na sprawne przygotowanie kwestionariusza, automatyczne zbieranie danych i wstępne ich porządkowanie, zapewniając wysoką jakość materiału badawczego.

Zastosowanie metody CAWI pozwoliło na uzyskanie pełnego i rzetelnego obrazu lokalnych zagrożeń społecznych, uwzględniającego różnorodne grupy respondentów i perspektywy.

LOKALNE ZAGROŻENIA SPOŁECZNE W GRUPIE DOROSŁYCH MIESZKAŃCÓW

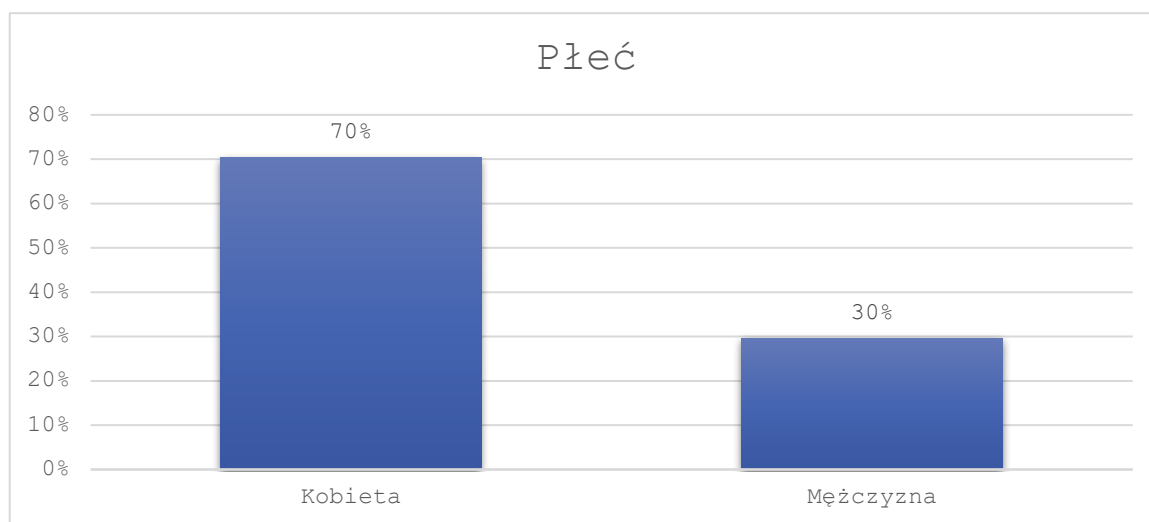
Cel badania

Celem badania była identyfikacja zagrożeń społecznych w środowisku lokalnym, w szczególności obejmujących:

- postawy społeczne dotyczące problemów istotnych w środowisku lokalnym,
- zagadnienia związane z substancjami psychoaktywnymi, takimi jak narkotyki i dopalacze,
- zagadnienia związane ze spożywaniem alkoholu, postawami wobec alkoholu oraz problematyką uzależnienia,
- zagadnienia związane z uzależnieniem od papierosów,
- zagadnienia związane z niektórymi uzależnieniami behawioralnymi,
- zagadnienia związane z przemocą domową.

Grupa badana

Badania obejmowały mieszkańców w Gminie Kostomłoty, którzy ukończyli osiemnasty rok życia. W badaniu wzięło udział 94 mieszkańców, w tym 70% kobiet oraz 30% mężczyzn.

Wyniki badań

Podstawowe problemy społeczne w opinii mieszkańców

W pierwszej części badania respondenci zostali poproszeni o ocenę ważności różnych problemów społecznych w środowisku lokalnym. Przyjętą w tych badaniach miarą ważności różnych problemów społecznych jest odsetek mieszkańców, którzy wskazują dany problem, jako istotny (suma odpowiedzi: bardzo i raczej istotny).

Najważniejszymi problemami społecznymi według mieszkańców gminy są przemoc domowa oraz długotrwałe choroby – po 80% badanych uznało je za bardzo ważne. Wysoko oceniono również uzależnienie od alkoholu i izolację społeczną osób starszych (po 75%). Kolejno wskazywano biedę, ubóstwo (72%) oraz uzależnienie rodzin od różnych form pomocy społecznej (71%). Szczegółowe wyniki przedstawiono w poniższej tabeli.

Ocena ważności lokalnych problemów społecznych przez badanych mieszkańców				
<i>Problem</i>	<i>Bardzo istotny</i>	<i>Raczej istotny</i>	<i>Raczej nieistotny</i>	<i>Zdecydowanie nieistotny</i>
Uzależnienie od alkoholu	44%	31%	22%	3%
Uzależnienie od narkotyków	32%	34%	28%	6%
Przemoc domowa	49%	31%	13%	7%
Bezrobocie	37%	33%	20%	10%
Bieda, ubóstwo	31%	41%	20%	7%
Bezdomność	22%	27%	36%	15%
Niepelnosprawność	39%	22%	28%	11%
Zaniedbanie rozwoju dzieci i młodzieży	38%	30%	23%	9%
Problemy opiekuńczo-wychowawcze (rodziców z dziećmi)	39%	24%	23%	13%
Bezradność osób w sprawach prowadzenia gosp. domowego	41%	24%	19%	15%
Uzależnienie rodzin od różnych form pomocy społecznej	40%	31%	16%	13%
Izolacja społeczna osób starszych	44%	31%	22%	3%
Brak poczucia bezpieczeństwa u mieszkańców gminy	32%	34%	28%	6%
Długotrwałe choroby	49%	31%	13%	7%
Uzależnienia behawioralne	37%	33%	20%	10%

Spożywanie alkoholu oraz związane z nim inne problemy społeczne

Jak wynika z badania przeprowadzonego w 2019 roku przez CBOS wśród Polaków powszechny jest pogląd, że nadużywanie alkoholu jest w naszym kraju dużym problemem (91%). Tylko 6% badanych uważa, że jest to mały problem, a 3% nie ma zdania w tej sprawie¹.

Odpowiedzi respondentów na pytania odnośnie spożywania alkoholu różnią się w zależności od płci, wieku i grup zawodowych. Wśród kobiet jest dwa razy więcej abstynentów niż wśród mężczyzn (21% w stosunku do 10%). Z przeprowadzonych badań wynika, że w ciągu 9 lat nastąpił wzrost spożycia alkoholu wśród kobiet - w roku 2010 abstynencję deklarowała, co trzecia kobieta. Biorąc pod uwagę grupy wiekowe, to alkohol najczęściej piją badani w wieku 25-34 lata. Natomiast w 2010 roku relatywnie najwięcej pijących alkohol było wśród najmłodszych badanych (18-24 lata). Uzyskane wyniki pozwalają na stwierdzenie, że styl konsumpcji alkoholu nie zmienia się wraz z upływem czasu. Sytuacja wygląda podobnie w przypadku osób z grupy wiekowej 65 lat i więcej, którzy 9 lat temu plasowali się w przedziale 55-64 lata- odsetek abstynentów wśród tych osób jest stały i wynosi 28%².

Jeżeli chodzi o częstotliwości spożywania alkoholu, to większość Polaków (56%) deklaruje, że pije alkohol okazjonalnie, 8% spożywa go często, a co trzeci unika okazji do picia alkoholu lub w ogóle go nie spożywa. Porównując te wyniki z wynikami badań CBOS z 2010 r. zmniejszył się odsetek osób deklarujących częste picie (z 11% do 8%) i całkowitych abstynentów (z 22% do 16%). Jednakże, wzrósł udział osób spożywających alkohol czasami, z dobrej okazji, ale nie często (z 50% do 56%)³.

Od 2010 roku znacząco zmalał udział piwa, jako najczęściej spożywanego alkoholu, kiedy to, co druga osoba spośród pijących alkohol (52%) przyznawała, że najczęściej sięga po piwo. Obecnie wybiera je 39% respondentów, którzy nie rezygnują z napojów procentowych. Na drugim miejscu znajduje się wino (25%), a na trzecim – wódka (16%). Odsetek osób najchętniej wybierających wino rośnie od 2007 roku, natomiast największy wzrost dotyczy alkoholi wysokogatunkowych, np. koniaku czy whisky – obecnie, co dziewiąty badany pijący alkohol (11%) deklaruje, że, jeśli sięga po kieliszek, to najczęściej z tego typu trunkiem⁴.

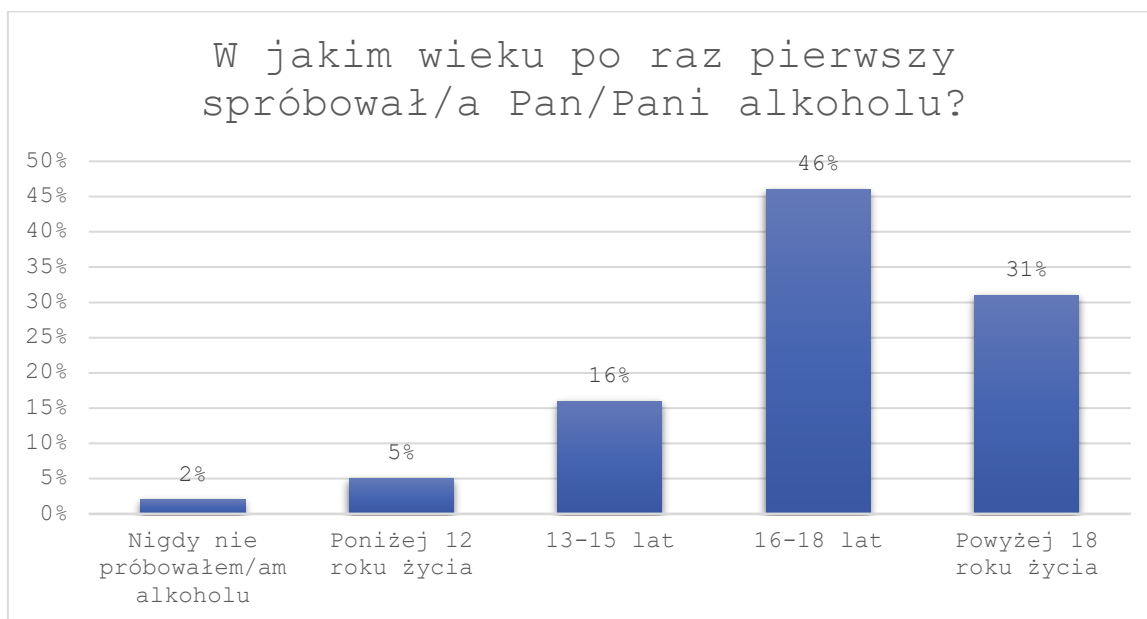
¹ Komunikat CBOS „Konsumpcja alkoholu w Polsce”, grudzień 2019 (oprac. M. Bożewicz).

² Tamże.

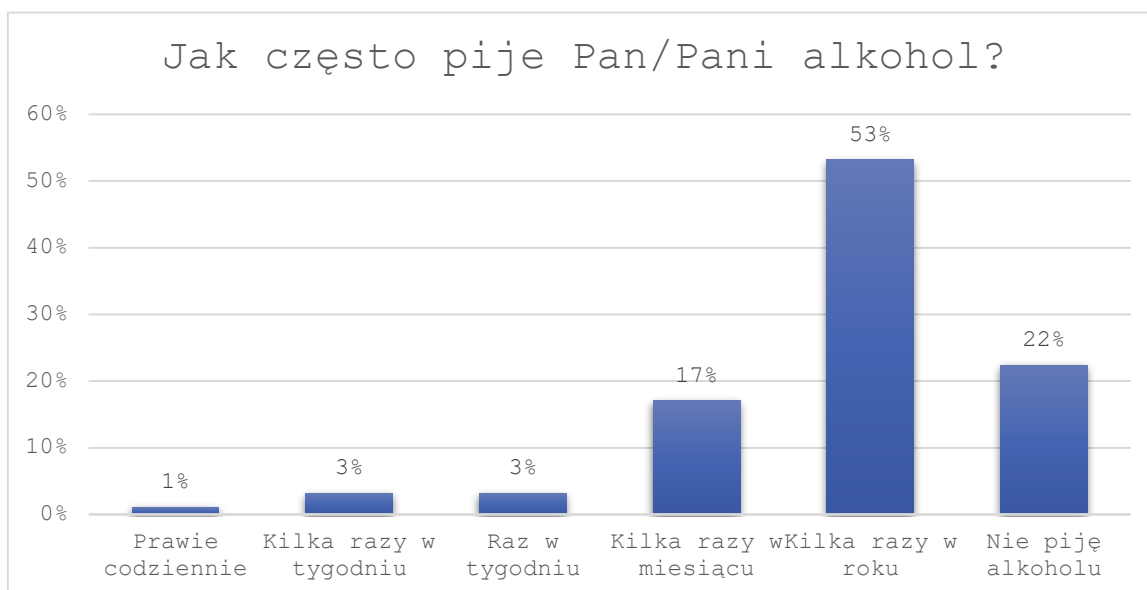
³ Tamże.

⁴ Komunikat CBOS „Konsumpcja alkoholu w Polsce”, grudzień 2019 (oprac. M. Bożewicz).

W ankiecie przeprowadzonej wśród mieszkańców Gminy Kostomłoty zbadano postawy i przekonania dorosłych mieszkańców na temat alkoholu. Pierwszą z poruszanych kwestii był wiek inicjacji alkoholowej. 46% badanych wskazało, że inicjacja alkoholowa miała miejsce pomiędzy 16 a 18 rokiem życia, 31% - powyżej 18 roku życia. 16% respondentów przyznaje, że pierwszy raz piło alkohol w wieku pomiędzy 13 a 15 rokiem życia.

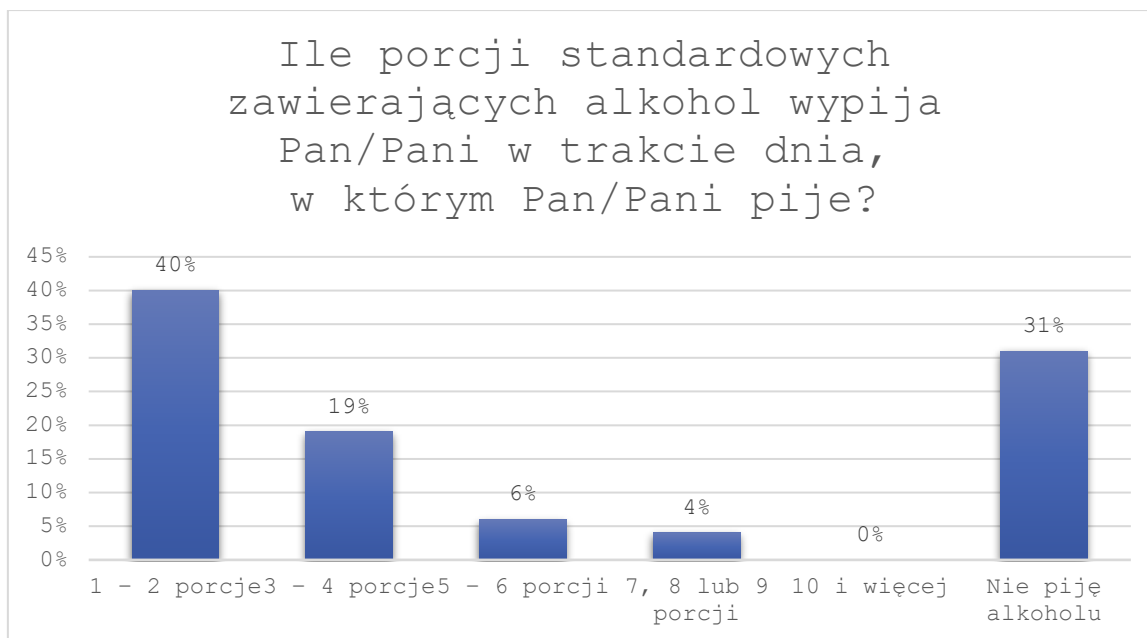
Następnym badanym obszarem była częstotliwość spożywania alkoholu. Do picia alkoholu kilka razy w roku przyznało się 53% badanych, kilka razy w miesiącu – 17%, kilka razy w tygodniu – 3%. 22% w ogóle nie pije alkoholu.

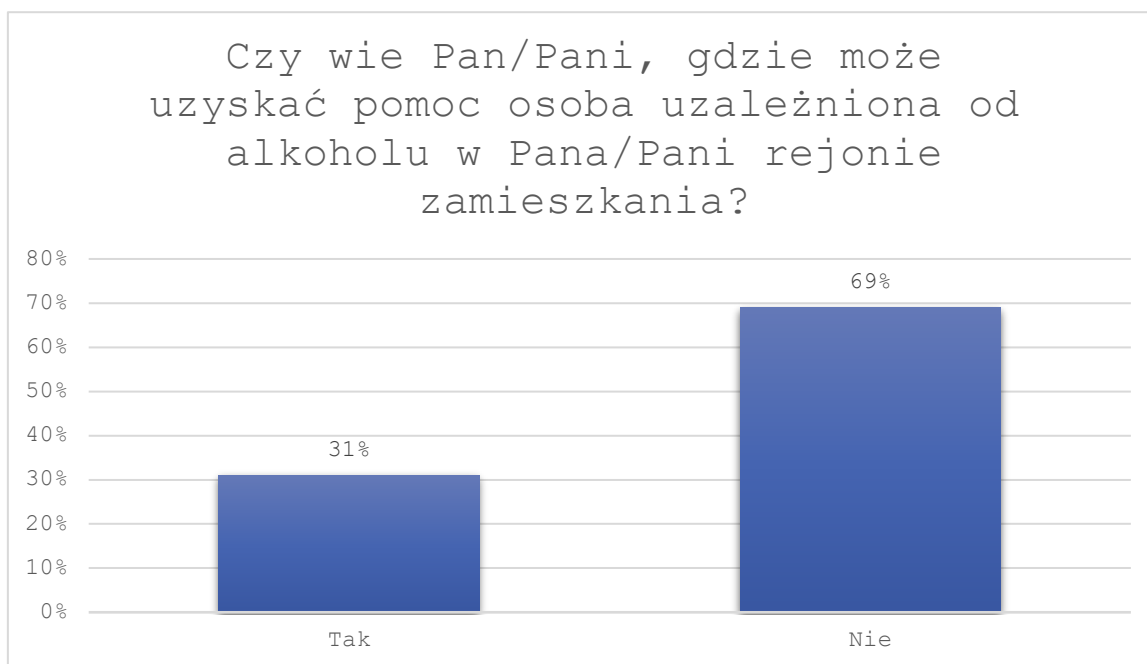
Oprócz częstotliwości spożywania alkoholu ważne są także ilości jego jednorazowego wypicia. Porcja standardowa alkoholu (tzn. 10g czystego, 100% alkoholu) zawarta jest w ok.

250 ml piwa o mocy 5% (pół butelki), w ok. 100 ml wina o mocy 12% (jeden kieliszek wina) oraz w ok. 30 ml wódki o mocy 40% (mały kieliszek wódki).

Badani wskazywali najczęściej, że spożywają jednorazowo 1-2 porcje alkoholu – 40%, 3-4 porcje alkoholu – 19%, 5-6 porcji alkoholu – 6%, 7, 8 lub 9 porcji – 4% , a 31% nie pije alkoholu.

Co ważne, 69% badanych nie wie, gdzie może zgłosić się po pomoc osoba uzależniona od alkoholu.

Następnie ankietowani zostali poproszeni o wskazanie, w jakim stopniu zgadzają się z określonymi stwierdzeniami. Pierwsze ze stwierdzeń dotyczyło mitu, jakoby alkohol zawarty

w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce. Łącznie 83%** badanych zaznaczyło, iż nie zgadza się z powyższym stwierdzeniem.

Kolejne stwierdzenie badające postawy względem alkoholu dotyczyło dostępności i kontroli sprzedaży alkoholu. 78%* badanych mieszkańców zgadza się ze stwierdzeniem, że „dostęp do alkoholu powinien być ograniczony lub kontrolowany”. 75%* respondentów ocenia osoby pijące alkohol, jako zagrażające lub raczej zagrażające bezpieczeństwu w środowisku lokalnym.

51%** badanych uważa, że osoby nieletnie nie mają łatwości w zakupie alkoholu w lokalnych sklepach.

97%** respondentów uważa, że kobiety w ciąży nie mogą pić bezpiecznie nawet niewielkich ilości alkoholu, a także, że prowadzenie samochodu po spożyciu alkoholu jest bezpieczne – 93%**. Kolejno, 91%** ankietowanych jest zdania, że picie alkoholu nie pomaga w trudnych sytuacjach życiowych.

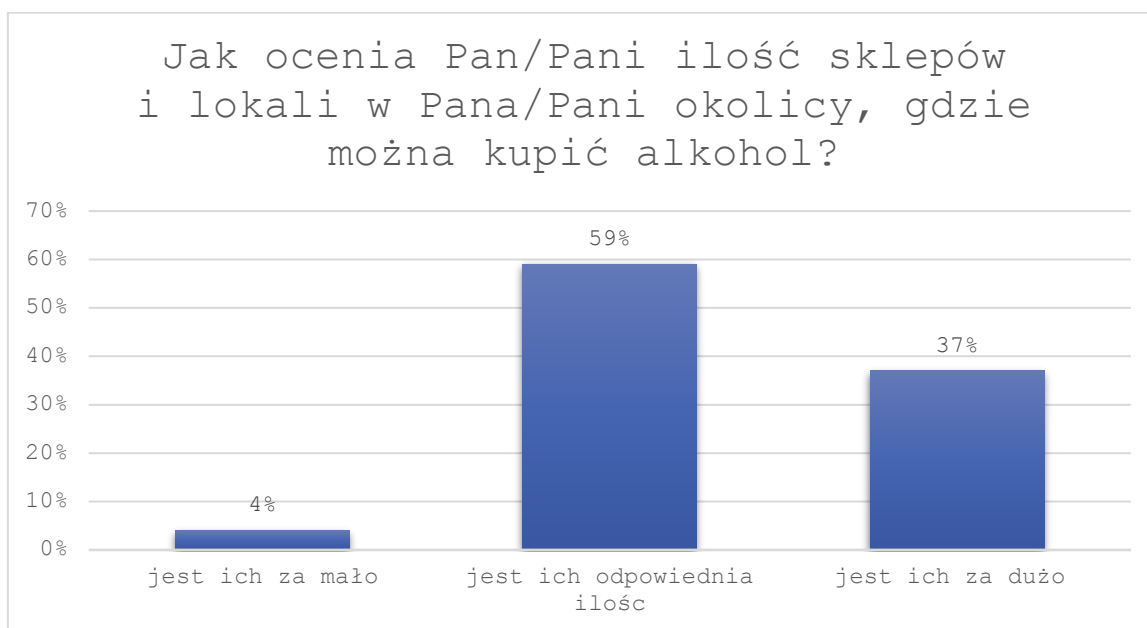
Zgodność z twierdzeniami na temat alkoholu – dorośli mieszkańcy.

Twierdzenie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Raczej nie zgadzam się	Zdecydowanie nie zgadzam się
Alkohol zawarty w piwie jest mniej groźny niż ten zawarty w wódce	7%	10%	19%	64%
Dostęp do alkoholu powinien być ograniczony lub kontrolowany	59%	19%	16%	6%
Osoby pijące alkohol zagrażają bezpieczeństwu w moim środowisku lokalnym	44%	31%	17%	9%
Osoby nieletnie mogą z łatwością kupić alkohol w lokalnych sklepach	22%	27%	37%	14%
Picie alkoholu pomaga w trudnych sytuacjach życiowych	4%	4%	12%	80%
Prowadzenie samochodu po niewielkiej ilości alkoholu jest bezpieczne	6%	1%	7%	85%
Kobiety w ciąży mogą bezpiecznie pić niewielkie ilości alkoholu	2%	1%	5%	91%

*suma odpowiedzi zdecydowanie zgadzam się i raczej zgadzam się

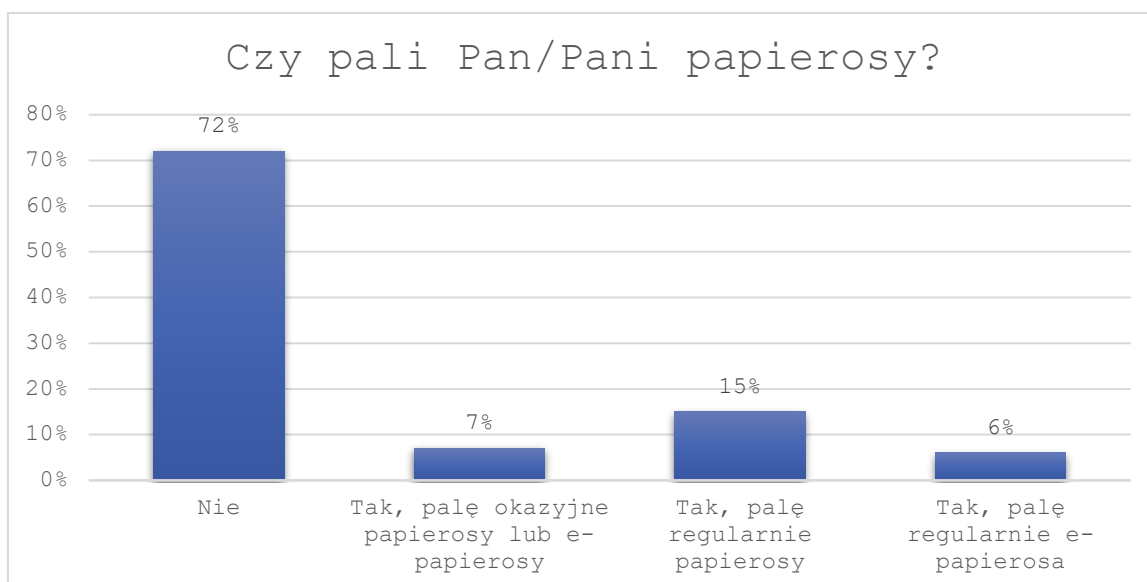
** suma odpowiedzi zdecydowanie nie zgadzam się i raczej nie zgadzam się

Zapytano mieszkańców również o ich zdanie na temat ilości sklepów i lokali, w których można kupić alkohol. 37% badanych mieszkańców uważa, że jest ich za dużo, 4% twierdzi, że jest ich za mało oraz 59% wskazuje na ich odpowiednią ilość.

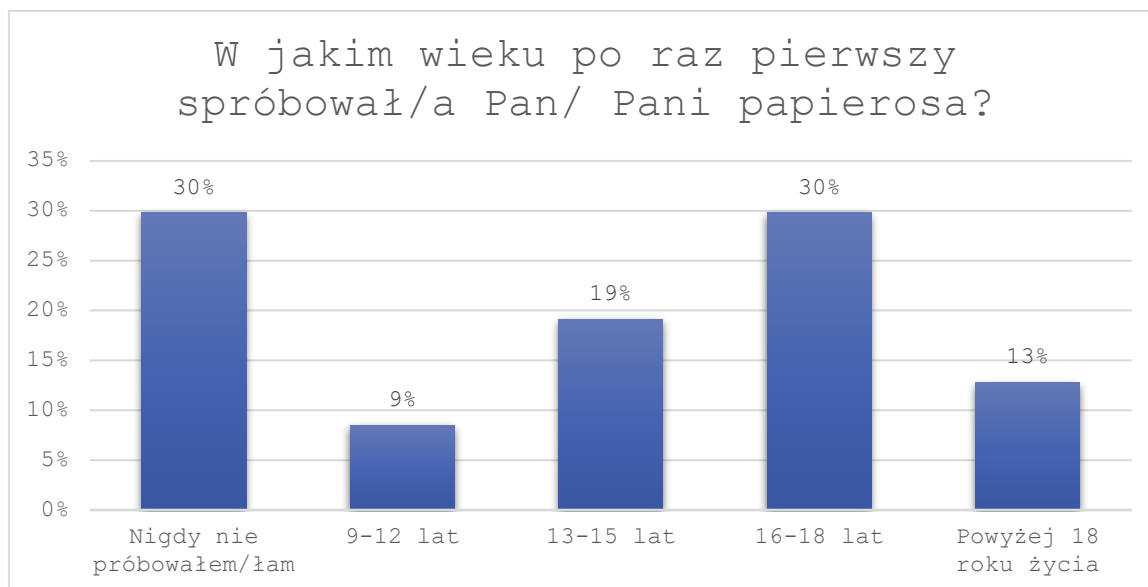

Substancje psychoaktywne: nikotyna

15% respondentów pali regularnie papierosy, 6% pali regularnie e-papierosy, a 7% pali okazjnie papierosy i e-papierosy. 72% nie pali żadnych wyrobów tytoniowych, w tym papierosów tradycyjnych ani elektronicznych.

Jeżeli chodzi o wiek inicjacji nikotynowej, to 13% wskazało, że inicjacja nikotynowa miała miejsce, gdy byli już pełnoletni. 19% respondentów przyznało, że pierwszy raz zapalili papierosa w wieku pomiędzy 13 a 15 rokiem życia, 30% badanych pomiędzy 16 a 18 rokiem życia, a 9% pomiędzy 9 a 12 rokiem życia. 30% nigdy nie paliło.

Substancje psychoaktywne: narkotyki i dopalacze

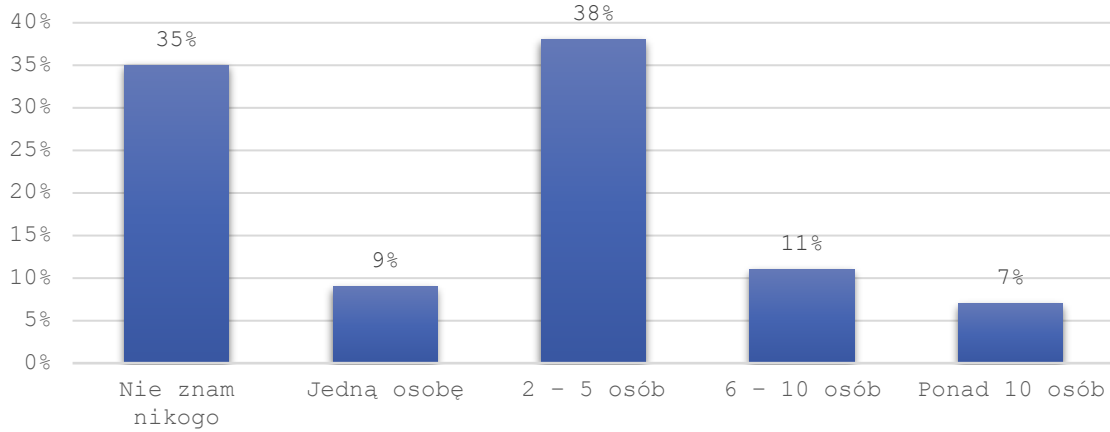
Według danych z badań populacyjnych odsetek osób, które miały kontakt z narkotykami w ciągu ostatniego roku w Polsce jest 16 razy niższy od odsetka osób mających kontakt z alkoholem. Używanie alkoholu w ciągu ostatniego roku odnotowano na poziomie 89,7% (badanie z 2014 roku), podczas gdy w przypadku narkotyków odsetek wyniósł 5,4% (dane dla osób w wieku 15-64 lata)⁵.

65% badanych deklaruje, że zna przynajmniej jedną osobę zażywającą substancje psychoaktywne takie jak narkotyki lub dopalacze. 35% wskazało, że nie ma w swoim otoczeniu takich osób.

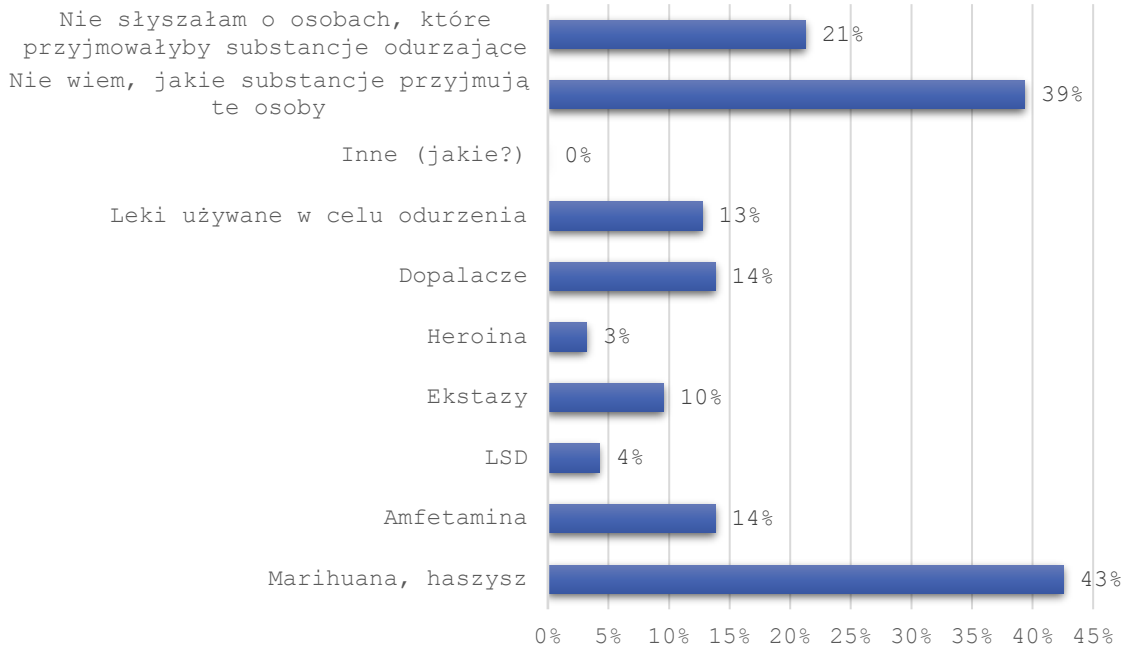
Wśród najczęściej stosowanych w środowisku lokalnym substancji znalazły się marihuana i haszysz (43%).

⁵ Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, *Raport o stanie narkomanii w Polsce- 2019*, Warszawa 2019.

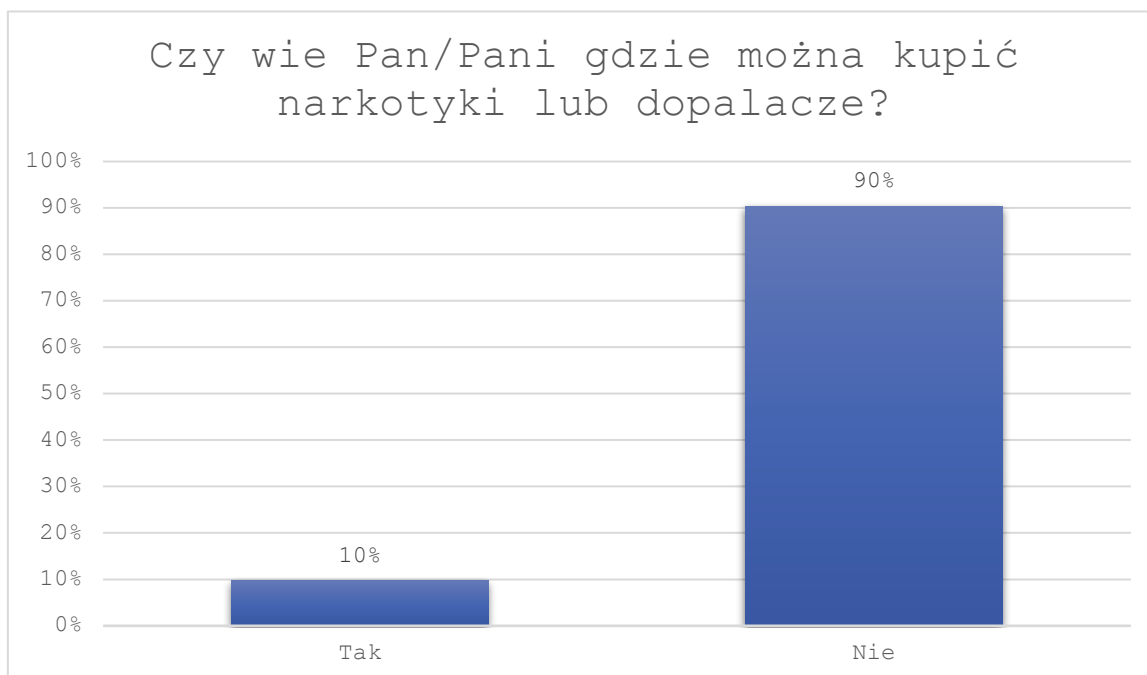
Ile zna Pan/Pani osób (osobiście lub „ze słyszenia”), które przyjmują substancje odurzające (narkotyki lub dopalacze)?

Jakie substancje odurzające są przyjmowane przez osoby (znane osobiście lub „ze słyszenia”) z Pana/Pani otoczenia? (można zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź)

90% respondentów wskazało, że nie wie, gdzie może nabyć substancje psychoaktywne takie, jak narkotyki czy dopalacze.

Uzależnienia behawioralne: uzależnienie od gier hazardowych

Przez wiele lat uzależnienie kojarzone było jedynie z zażywaniem substancji psychoaktywnych, jednakże coraz częściej kojarzy się ono również z czynnościami. Uzależnienie behawioralne określa takie formy zachowań, które nie są związane z przyjmowaniem substancji psychoaktywnych, ale z wykonywaniem pewnych czynności (hazard, zakupy, granie w gry itp.), a ich specyfiką jest m.in. utrata kontroli nad tymi zachowaniami czy czynnościami.

Formalnie, do grupy tych zaburzeń możemy zaliczyć jedynie zaburzenie uprawiania hazardu, ponieważ od maja 2013 (data opublikowania klasyfikacji DSM–V) występuje ono w klasyfikacji zaburzeń psychicznych Amerykańskiego Towarzystwa Psychiatrycznego.

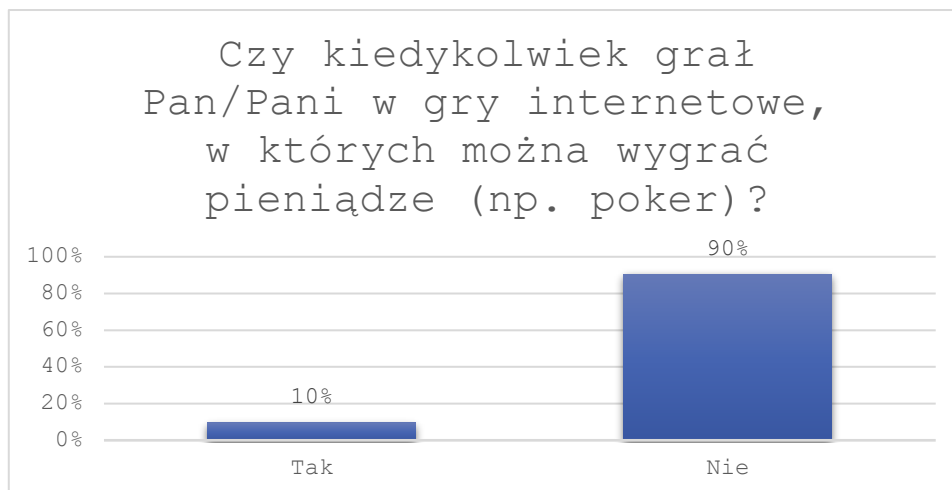
Hazard patologiczny, jak i zaburzenie uprawiania hazardu, można zdefiniować jako niekontrolowaną potrzebę (przymus) uprawiania hazardu, która z czasem staje się coraz silniejsza i upośledza funkcjonowanie jednostki – prowadzi do problemów natury osobistej, społecznej i zawodowej. Większość osób, które uprawiają hazard, można zaliczyć do graczy rekreacyjnych, którzy grę traktują jako jedną z wielu rozrywek i są w stanie kontrolować zachowanie związane z graniem (np. przestać grać po kolejnej przegranej).

Projekt badawczy „Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników ryzyka i czynników chroniących hazardu i innych uzależnień behawioralnych – edycja

2018/2019” realizowany był od marca 2018 r. do maja 2019 r. przez Fundację Centrum Badania Opinii Społecznej. Badanie to było powtórzeniem projektu zrealizowanego w latach 2011/2012 oraz w latach 2014/2015. W celu zmierzenia skali uzależnienia od hazardu w Polsce w 2019 roku zapytano badanych, czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy przed badaniem grali w jakiejś gry na pieniądze. Respondentom przedstawiono listę dziesięciu różnych gier – o każdej mieli powiedzieć, czy w nią grali i jak często. Na tej podstawie wyodrębniono dwie kategorie osób – niegrających i grających (w dalszej części raportu zwanych „graczami”). Niegrający to osoby, które zadeklarowały, że w ciągu ostatniego roku nie grały ani razu w żadną z wymienionych na liście gier. Odsetek tzw. graczy otrzymano przez odjęcie od 100% odsetka niegrających. Gracze są to zatem osoby, które zagrały na pieniądze przynajmniej raz w ciągu roku przed badaniem w przynajmniej jedną z gier wymienionych na liście. Niegrający stanowili 62,9% ogółu Polaków w wieku 15+, zaś gracze na pieniądze 37,1%. W porównaniu z rokiem 2015 odsetek graczy wzrósł o 2,9 punktu procentowego. Polacy najczęściej grają w gry Totalizatora Sportowego (27,4,0%). Na drugim miejscu ze znacznie słabszym wynikiem, plasują się zdraпки (16,3,0%), loterie/konkursy SMS-owe (6,3%) oraz automaty do gier z tzw. niskimi wygranymi – gra w nie 3,8% obywateli naszego kraju w wieku 15+. W porównaniu z 2015 rokiem ranking popularności poszczególnych gier nie uległ zasadniczym zmianom. Możemy mówić o zwiększeniu się odsetka grających w zdraпки (o 2,9% punktu procentowego) oraz spadku popularności loterii i konkursów SMS-owych⁶.

Zapytano zatem badanych o to, czy kiedykolwiek grali w gry internetowe, w których można wygrać pieniądze (np. poker). 90% wskazało, że nie grało nigdy w tego rodzaju gry. Uzależnienie od gier hazardowych jest zatem wśród dorosłych mieszkańców Gminy Kostomłoty na niskim poziomie ryzyka.

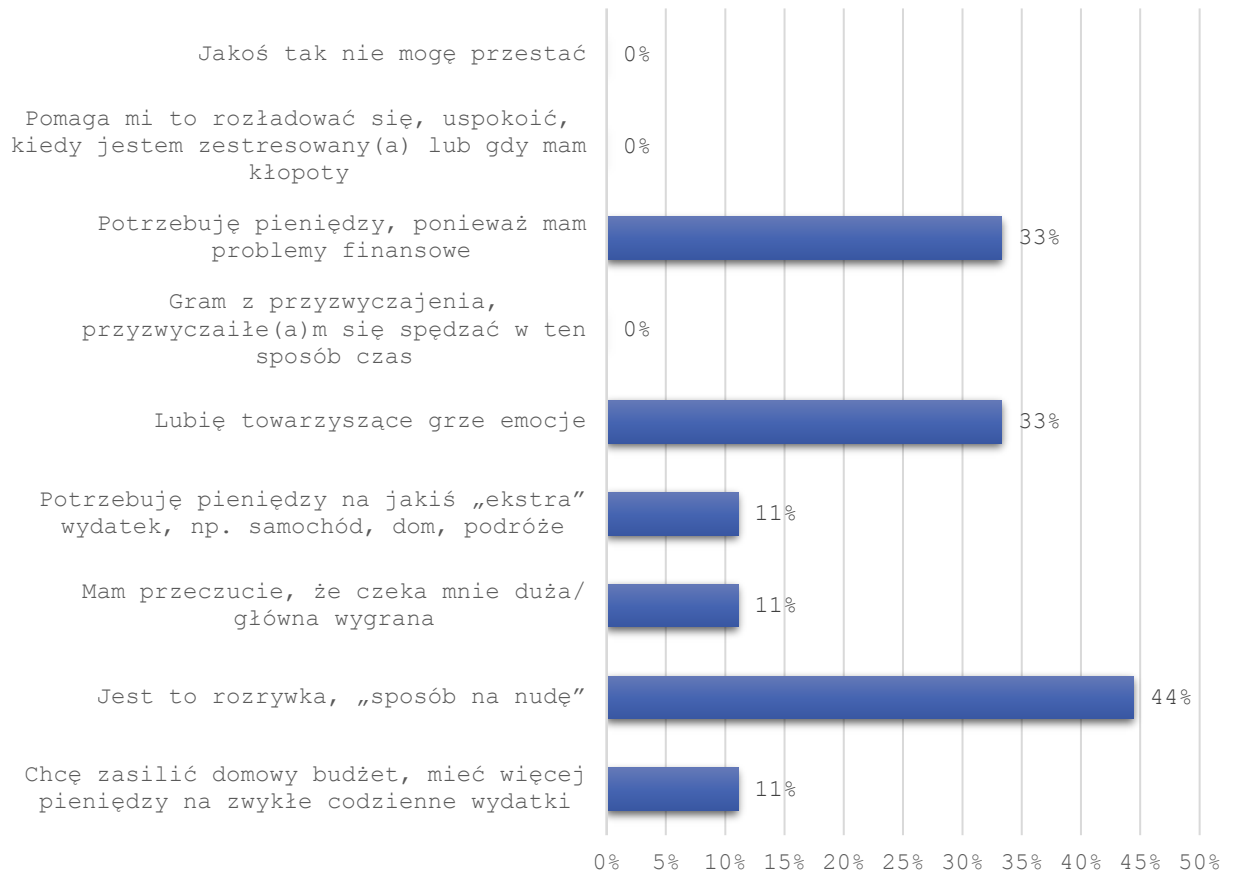
⁶ Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej, *Oszacowanie rozpowszechnienia oraz identyfikacja czynników ryzyka i czynników chroniących hazardu i innych uzależnień behawioralnych – edycja 2018/2019*, Warszawa 2019, s. 153.

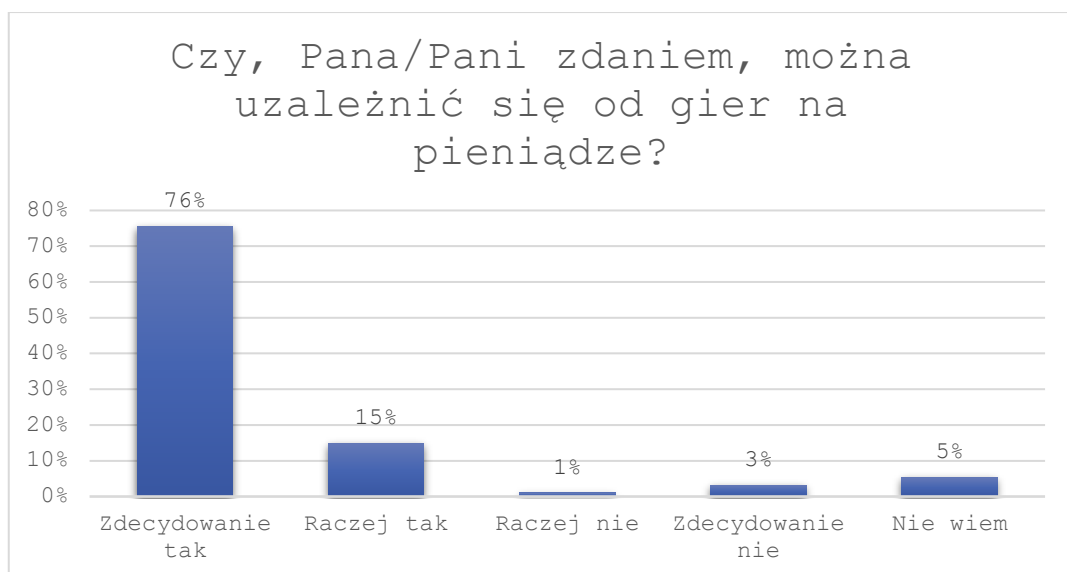
Uzależnienie od hazardu jest uznawane za przewlekłe i niewyleczalne schorzenie. Oznacza to, że powrót hazardzisty do bezpiecznego grania jest niemożliwy, zawsze wymknie się ono spod kontroli nawet, gdy przerwa w graniu była stosunkowo długa. Abstynencja od grania, nawet relatywnie długa, nie jest dowodem na wyleczenie i brak choroby. Uzależnienie od hazardu wymaga kompleksowego leczenia psychoterapeutycznego (psychoterapia indywidualna, rodzinna) i być może włączenia psychiatrycznego leczenia farmakologicznego. Podobnie, jak w przypadku uzależnienia od alkoholu, tu również występuje mechanizm współuzależnienia rodziny jako skutek uzależnienia członka rodziny.

Przedstawiony poniżej wykres pokazuje powody, dla których ludzie grają w gry internetowe. 44% przyznaje, że jest to rozrywka, sposób „na nudę”, a po 33% lubi towarzyszące grze emocje oraz gra, bo potrzebuje pieniędzy, ponieważ ma problemy finansowe.

Dlaczego grywa Pan/ Pani w gry internetowe? Proszę wskazać wszystkie istotne dla Pana/ Pani powody?

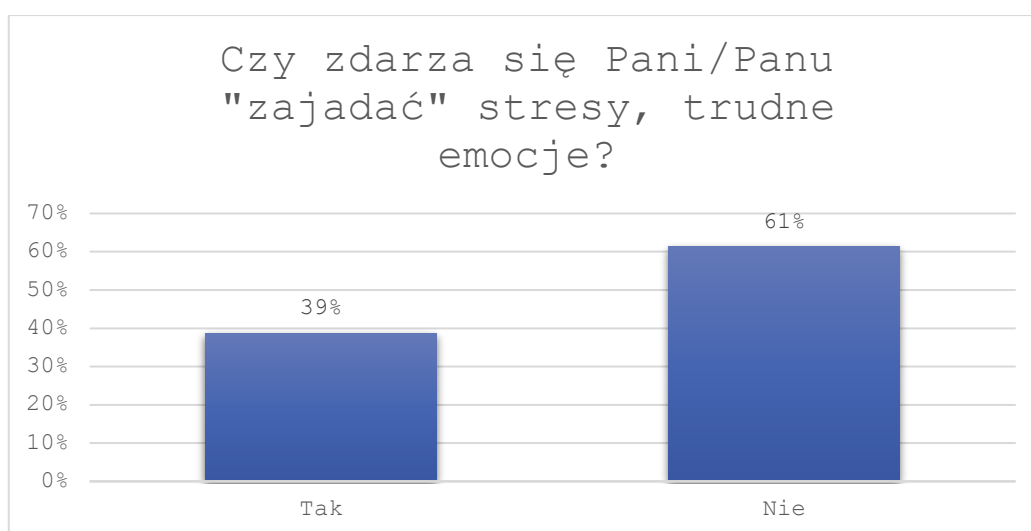
91% badanych mieszkańców twierdzi, że można się uzależnić od gier na pieniądze.

Uzależnienia behawioralne: zaburzenia odżywiania

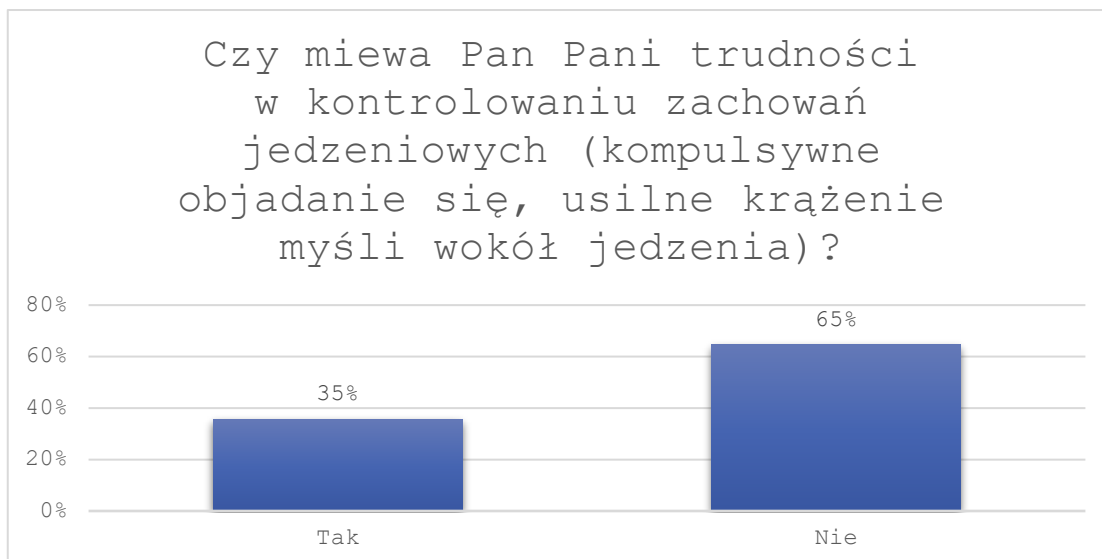
Zaburzenia odżywiania to poważne problemy zdrowotne obejmujące nieprawidłowe nawyki żywieniowe oraz trudności emocjonalne, takie jak brak kontroli nad jedzeniem, objadanie się czy restrykcyjne ograniczanie jedzenia. Mogą być wynikiem niskiej samooceny, przewlekłego stresu, traumy lub presji społecznej dotyczącej wyglądu. Coraz częściej zwraca się uwagę również na tzw. „zajadanie emocji”, czyli sięganie po jedzenie w odpowiedzi na stres czy trudne uczucia, co może być jednym z objawów zaburzeń odżywiania.

39% respondentów przyznało, że zdarza im się regulować emocje poprzez jedzenie, natomiast 61% odpowiedziało przecząco. Choć większość nie deklaruje takiego zachowania, to część osób wskazuje na obecność mechanizmu „zajadania stresu”, co może być sygnałem do działań profilaktycznych w zakresie zdrowia psychicznego i żywieniowego.

Wykres poniżej przedstawia odpowiedzi respondentów na pytanie dotyczące trudności w kontrolowaniu zachowań jedzeniowych, takich jak kompulsywne objadanie się czy natrętne myśli o jedzeniu. 35% badanych przyznało, że zdarza im się doświadczać takich trudności, co może wskazywać na ryzyko rozwijania się zaburzeń odżywiania lub problemów emocjonalnych związanych z jedzeniem. 65% respondentów nie zauważa u siebie tego typu zachowań.

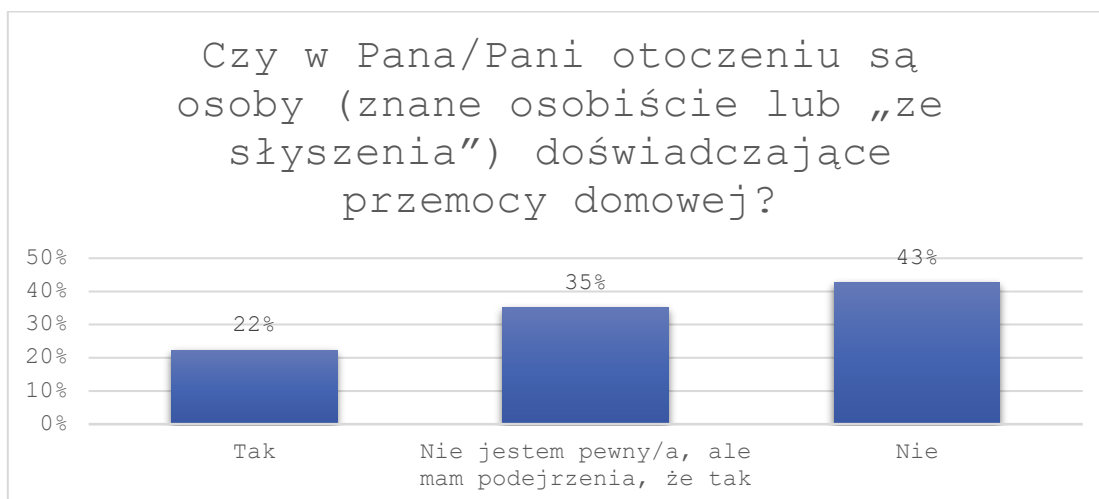
Chociaż większość osób nie deklaruje problemów z kontrolą jedzenia, to fakt, że część osób wskazuje na takie trudności, stanowi ważny sygnał dla działań profilaktycznych i edukacyjnych. Może to świadczyć o potrzebie wsparcia w zakresie zdrowego podejścia do odżywiania, emocji i regulacji stresu.

Przemoc domowa

Przemoc domowa to zjawisko, które może przybierać różne formy – fizyczną, psychiczną, seksualną czy ekonomiczną – i dotyczy osób w różnym wieku, niezależnie od statusu społecznego. Często dzieje się za zamkniętymi drzwiami i pozostaje niewidoczna dla otoczenia, co utrudnia jej identyfikację i przeciwdziałanie. Skutki przemocy domowej są długofalowe – wpływają na zdrowie psychiczne, relacje społeczne i poczucie bezpieczeństwa ofiar. Dlatego tak ważne jest zwiększanie świadomości społecznej i reagowanie na niepokojące sygnały.

Jak wskazują wyniki badań przeprowadzonych wśród mieszkańców Gminy Kostomłoty 22% respondentów zna osobiście lub ze słyszenia osoby doznające przemocy domowej, a 35% ma podejrzenia, że może do tego dochodzić. Należy pamiętać, że tego rodzaju przemoc jest w dużej mierze zjawiskiem ukrytym i wiele osób jej doznających nie zgłasza się po pomoc, ani też nie sygnalizuje, że jej doświadcza.

Potrzeba realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień w opinii mieszkańców Gminy Kostomłoty

W pierwszej kolejności respondenci zostali poproszeni o ocenę rozpowszechnienia niektórych z uzależnień (zarówno uzależnień od substancji, jak i uzależnień behawioralnych) w środowisku lokalnym. Przyjętą w tych badaniach miarą ważności różnych problemów jest odsetek mieszkańców, którzy wskazują dany problem, jako bardzo powszechny lub dość powszechny.

Z analizy danych wynika, że mieszkańcy Gminy Kostomłoty za najbardziej powszechne problemy społeczne uznają nikotynizm (85%) oraz alkoholizm i siecioholizm (po 76%) – to właśnie te uzależnienia najczęściej określano jako bardzo lub dość powszechne. Znacznie niżej oceniono pracoholizm (38%) oraz narkomanię i zakupoholizm (po 37%). Dane te wskazują, że mieszkańcy najczęściej dostrzegają problemy związane z legalnymi i powszechnie dostępnymi używkami oraz technologią, a rzadziej z mniej widocznymi lub tabuizowanymi zjawiskami.

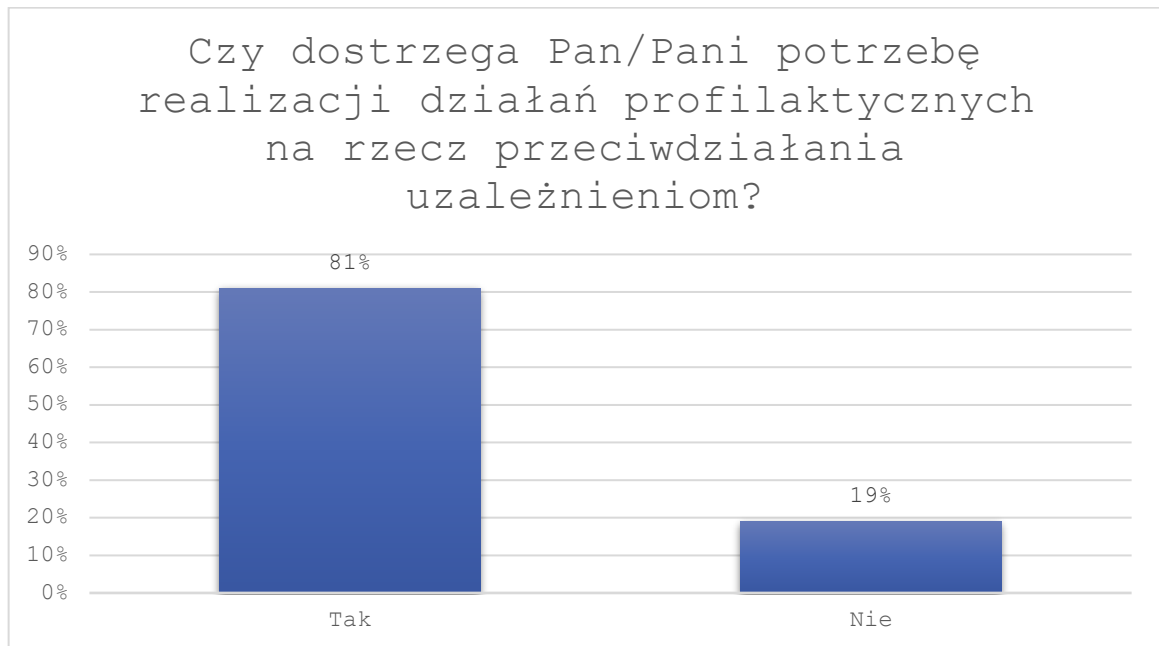
Ocena ważności lokalnych problemów społecznych przez badanych mieszkańców.

	<i>Bardzo powszechne</i>	<i>Dość powszechne</i>	<i>Dość rzadkie</i>	<i>Bardzo rzadkie</i>	<i>Nie występują</i>
Alkoholizm	31%	45%	13%	6%	5%
Narkomania	7%	30%	31%	16%	16%
Nikotynizm	51%	34%	3%	6%	5%
Zakupoholizm	13%	24%	35%	15%	13%
Pracoholizm	13%	26%	35%	14%	13%
Siecioholizm	39%	36%	14%	7%	3%
Uzależnienie od hazardu	4%	10%	35%	23%	28%
Zaburzenia odżywiania	5%	14%	38%	16%	27%

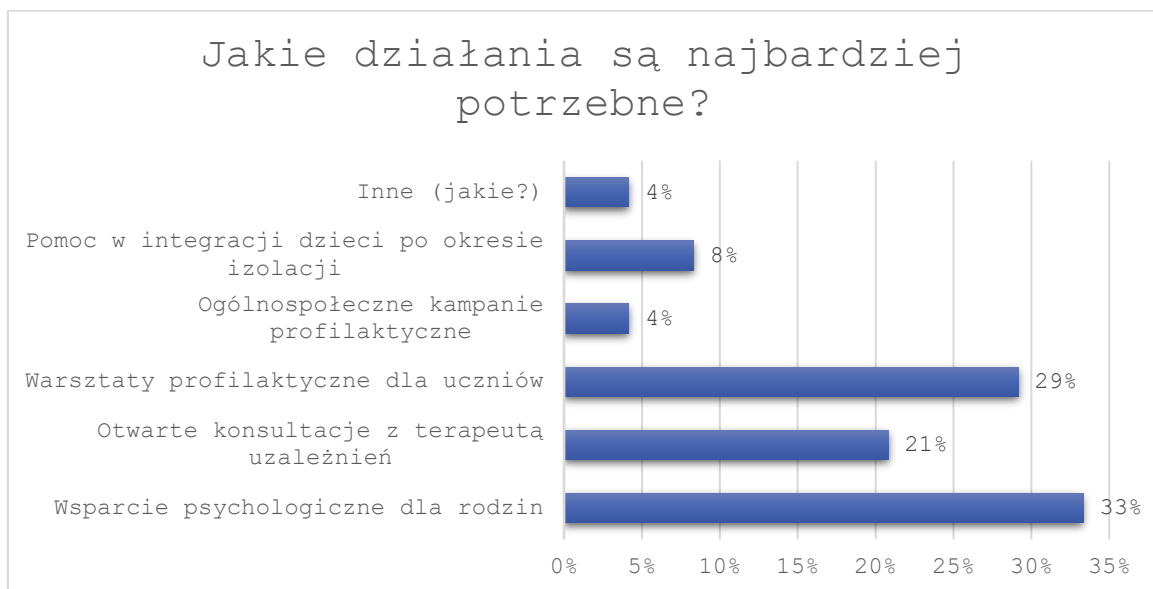
Mieszkańcy Gminy Kostomłoty zostali zapytani o to czy widzą potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień oraz o to, jakie działania w tym obszarze są w ich opinii najbardziej potrzebne.

Zdecydowana większość respondentów (81%) dostrzega potrzebę prowadzenia działań profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom, co świadczy o rosnącej świadomości społecznej w tym obszarze. Jedynie 19% badanych nie widzi takiej potrzeby, co

może wynikać z braku bezpośredniego kontaktu z problemem lub niedostatecznej wiedzy. Wyniki te wskazują, że istnieje duże poparcie społeczne dla inicjatyw edukacyjnych i profilaktycznych, które mogą ograniczyć skalę uzależnień.

Mieszkańcy stwierdzili, że najbardziej potrzebne działania to wsparcie psychologiczne dla rodzin – 33%, warsztaty profilaktyczne dla uczniów – 29% oraz otwarte konsultacje z terapeutą uzależnień – 21%.

BADANIA WŚRÓD PRACOWNIKÓW INSTYTUCJONALNYCH

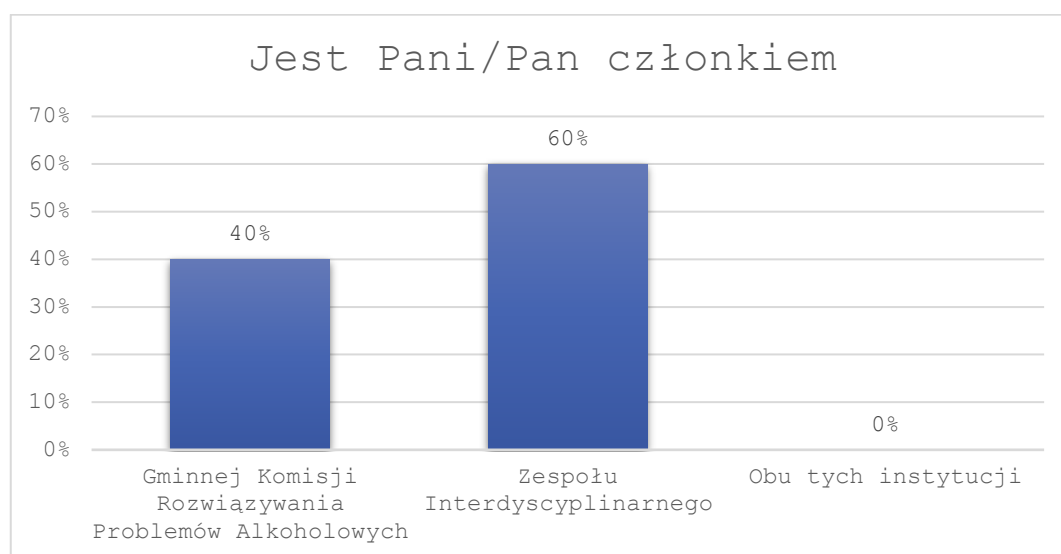
Cel badania

Pomoc w przezwyciężaniu trudnych sytuacji życiowych jest instytucją polityki społecznej państwa, w tym organów samorządowych, które zadania z tym związane realizują za pośrednictwem ośrodków pomocy społecznej. Wykonując zadania pomocy społecznej i dyspozycje wynikające z przepisu art. 2 ust. 2 ustawy o pomocy społecznej podmioty te współpracują, na zasadzie partnerstwa, z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, Kościołem Katolickim, innymi kościołami, związkami wyznaniowymi oraz osobami fizycznymi i prawnymi, tj. podmiotami, które mogą posiadać informacje o potencjalnych beneficjentach pomocy społecznej. W celu prawidłowego wypełniania zadań z zakresu pomocy społecznej konieczna jest rzetelna identyfikacja osób wymagających objęcia pomocą, jak też należyte wykonywanie obowiązków przez pracowników socjalnych, mające na celu monitorowanie sytuacji społecznej. Niekorzystanie bądź korzystanie w niewielkim stopniu z możliwości współpracy nie zapewnia pełnej i skutecznej identyfikacji i następnie oceny sytuacji osób potrzebujących.

Niewątpliwie, ważną grupą, której badanie jest pomocne w identyfikacji problemów społecznych występujących na terenie gminy są właśnie pracownicy instytucjonalni.

Grupa badana

W badaniu wzięło udział 5 osób, z czego 40% badanej grupy to członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, a 60% - Zespołu Interdyscyplinarnego.

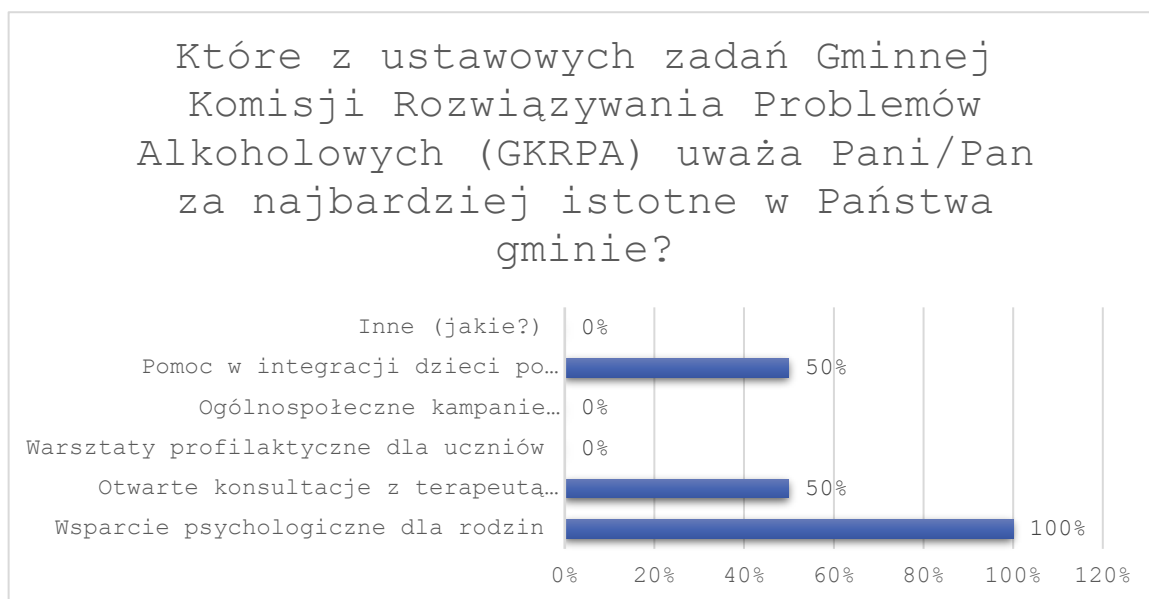
Wyniki

W pierwszej części badania poprosiliśmy członków Zespołu Interdyscyplinarnego oraz Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych o ocenę ważności różnych problemów społecznych związanych z uzależnieniami w środowisku lokalnym. Na podstawie danych można stwierdzić, że pracownicy instytucjonalni Gminy Kostomłoty postrzegają wiele problemów uzależnień jako bardzo poważne w środowisku lokalnym. Najwięcej, bo aż 100% respondentów wskazało na przemoc domową związana z zażywaniem substancji. Natomiast po 80% respondentów wskazało, na takie problemy jak nadużywanie alkoholu przez dorosłych, spożywanie alkoholu przez młodzież, zażywanie narkotyków i dopalaczy przez dorosłych i przez młodzież, uzależnienia behawioralne u młodzieży, palenie papierosów i e-papierosów przez młodzież, brak dostępu do terapii uzależnień i brak świadomości zagrożeń związanych z uzależnieniami. Dane jednoznacznie wskazują na potrzebę wzmocnienia profilaktyki, edukacji i dostępności pomocy terapeutycznej.

<i>Jak poważne/istotne są poniższe problemy w Pana/Pani środowisku lokalnym?</i>	Bardzo istotny	Istotny	Średnio istotny	M mało istotny	Nieistotny
Nadużywanie alkoholu przez dorosłych	80%	0%	20%	0%	0%
Spożywanie alkoholu przez młodzież	80%	0%	20%	0%	0%
Nadużywanie alkoholu przez seniorów	20%	0%	40%	40%	0%
Zażywanie narkotyków i dopalaczy przez dorosłych	80%	0%	0%	20%	0%
Zażywanie narkotyków i dopalaczy przez młodzież	80%	0%	0%	20%	0%
Uzależnienia behawioralne (np. hazard) u dorosłych	0%	40%	60%	0%	0%
Uzależnienia behawioralne (np. Internet) u młodzieży	40%	40%	20%	0%	0%
Palenie papierosów przez dorosłych	0%	20%	40%	20%	20%
Palenie papierosów przez młodzież	40%	40%	20%	0%	0%
Używanie e-papierosów przez dorosłych	0%	20%	60%	0%	20%

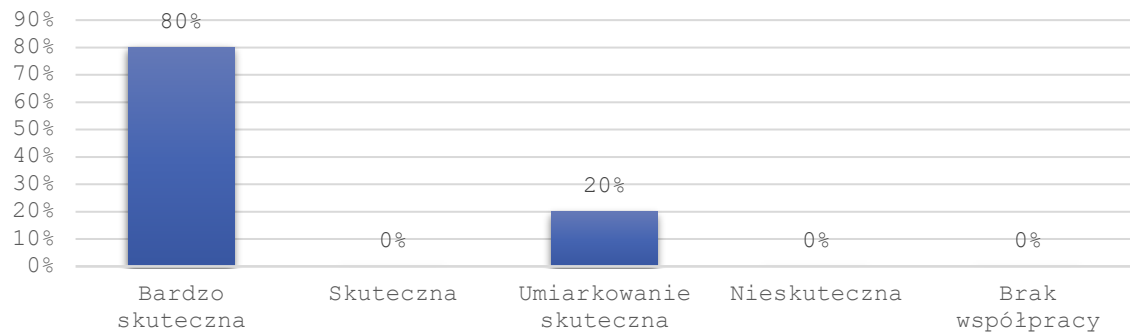
Używanie e-papierosów przez młodzież	60%	20%	20%	0%	0%
Zażywanie leków na receptę w celach niemedycznych	0%	40%	40%	20%	0%
Uzależnienia od leków (np. uspokajających, nasennych) u seniorów	20%	20%	40%	20%	0%
Przemoc domowa związana z zażywaniem substancji	100%	0%	0%	0%	0%
Brak dostępu do terapii uzależnień	40%	40%	20%	0%	0%
Brak świadomości zagrożeń związanych z uzależnieniami	80%	0%	20%	0%	0%

W kolejnym pytaniu zapytaliśmy, które z ustawowych zadań GKRPA jest najbardziej istotne. 100% respondentów wskazało na motywowanie do podjęcia leczenia, a po 50% badanych na procedurę kierowania na leczenie odwykowe i podejmowanie działań zgodnych z rekomendacjami KCPU.

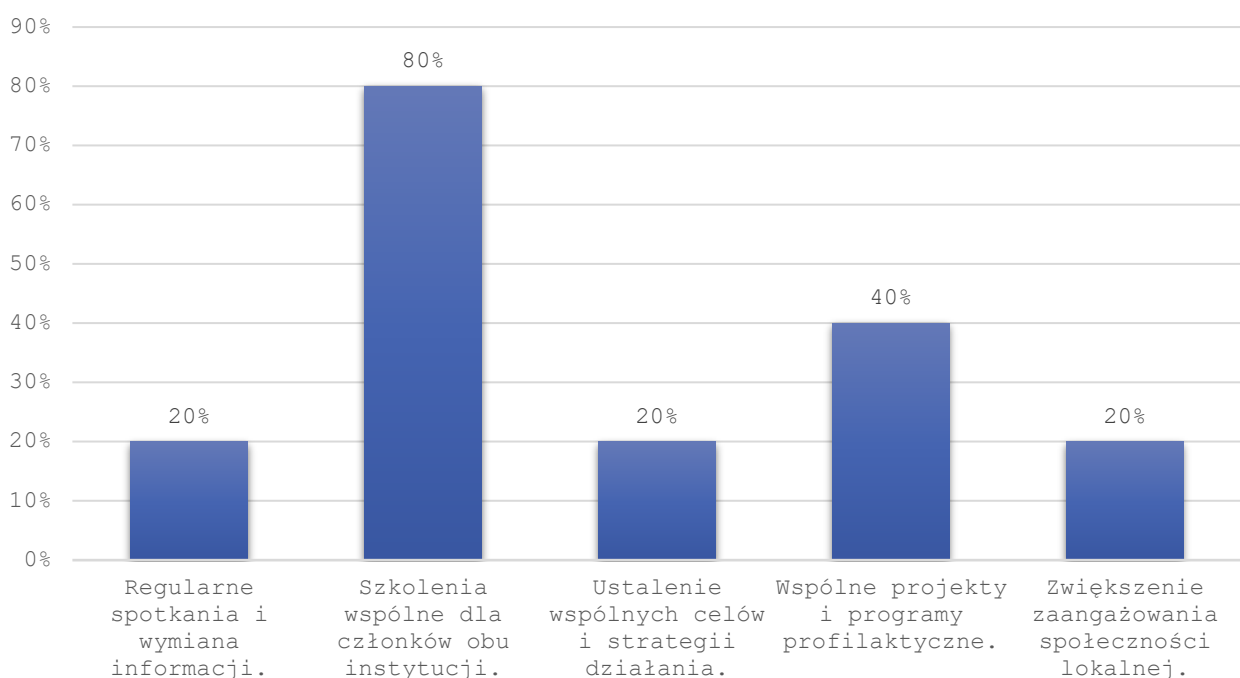
Współpraca między GKRPA a ZI w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy domowej została oceniona przez badanych jako skuteczna (80%) oraz umiarkowanie skuteczna (20%).

Jak ocenia Pani/Pan skuteczność współpracy między GKRPA a Zespołem Interdyscyplinarnym (ZI) w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy domowej?

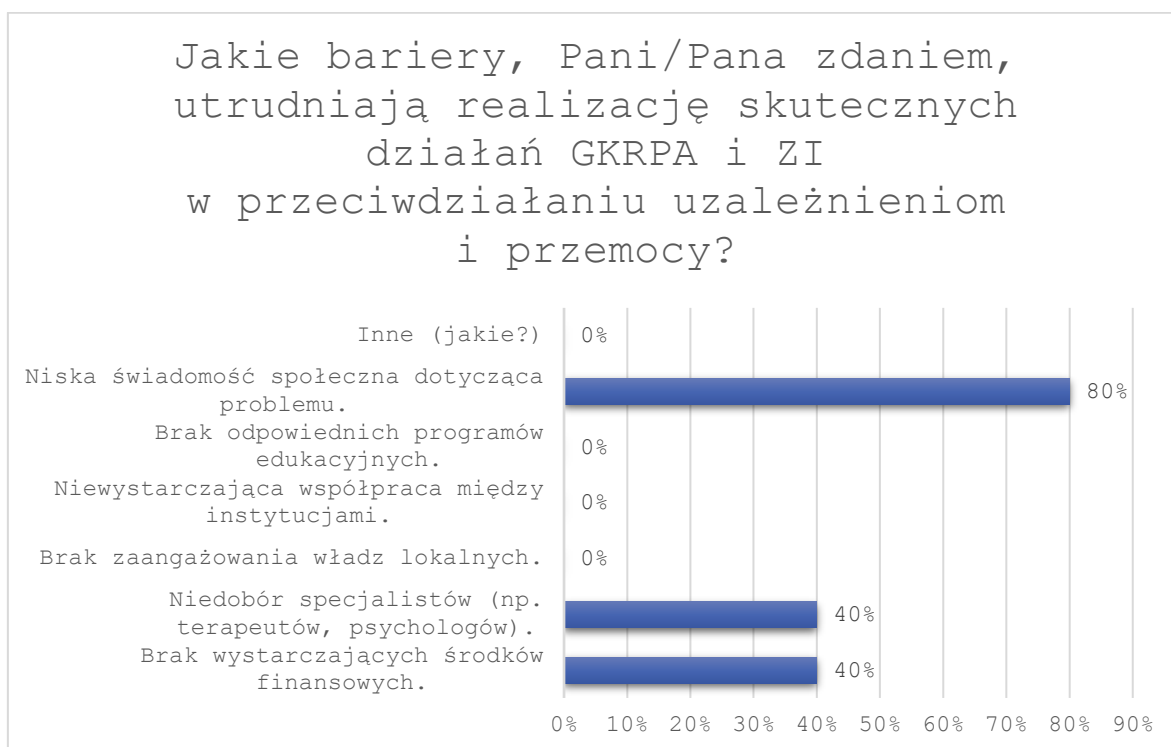

Aby zwiększyć skuteczność współpracy między Zespołem Interdyscyplinarnym (ZI) a Gminną Komisją Rozwiązywania Problemów Alkoholowych (GKRPA), respondenci najczęściej wskazywali na szkolenia wspólne dla członków obu instytucji (80%). 40% wskazało także na wspólne projekty i programy profilaktyczne, natomiast po 20% wskazuje na potrzebę regularnych spotkań i wymianę informacji, ustalenie wspólnych celów i strategii działania oraz zwiększenie zaangażowania społeczności lokalnej.

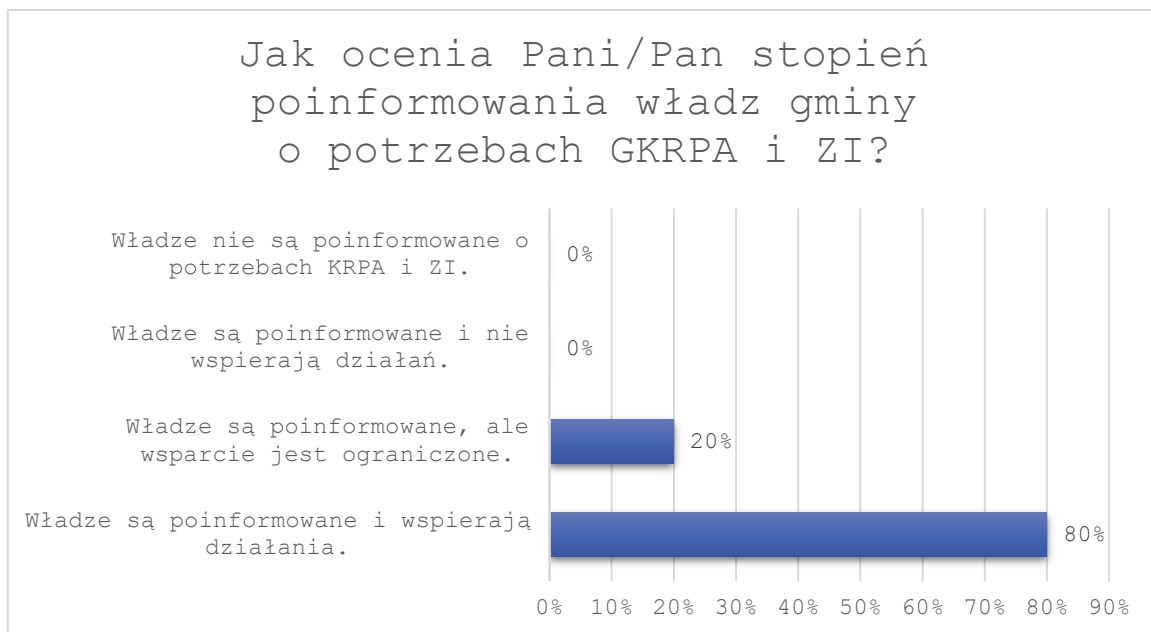
W jaki sposób można zwiększyć skuteczność współpracy pomiędzy ZI a GKRPA?

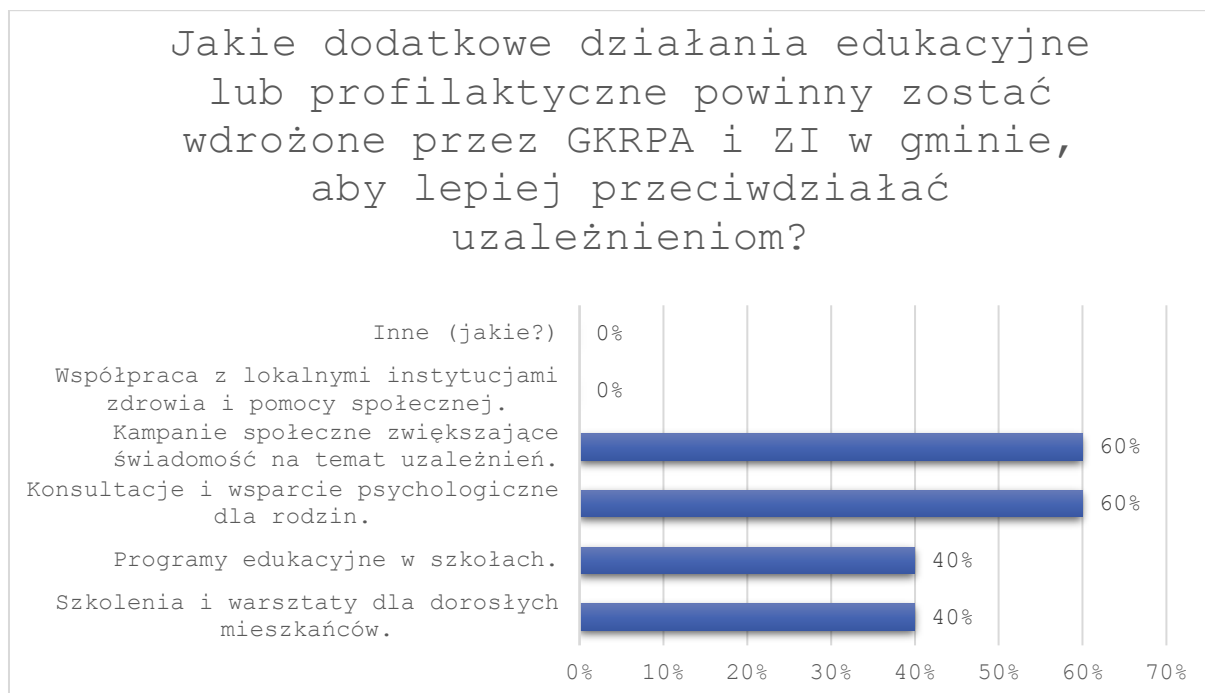
Główne bariery utrudniające skuteczną realizację działań GKRPA i ZI w Gminie Kotomłoty dotyczą przede wszystkim niskiej świadomości społecznej dotyczącej problemu, którą wskazało aż 80% respondentów. Na drugim miejscu uplasowały się niedobór specjalistów, takich jak terapeuci i psychologowie i brak wystarczających środków finansowych – odpowiedzi te wskazało po 40% badanych. Uzyskane wyniki ukazują potrzebę zarówno zwiększenia nakładów finansowych, jak i rozwijania kadry i edukacji społecznej, by działania GKRPA i ZI były skuteczniejsze.

Większość respondentów (80%) uważa, że władze gminy są poinformowane o potrzebach Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Zespołu Interdyscyplinarnego i aktywnie wspierają podejmowane działania. 20% respondentów wskazuje, że władze są poinformowane, ale ich wsparcie jest ograniczone. Nikt nie wskazał na brak wsparcia ze strony władz ani na brak poinformowania o potrzebach GKRPA i ZI.

Respondenci wskazali, że najważniejszymi działaniami, które powinny zostać wdrożone przez GKRPA i ZI, są konsultacje i wsparcie psychologiczne dla rodzin oraz kampanie społeczne zwiększające świadomość na temat uzależnień (po 60%). Istotne znaczenie przypisano również szkoleniom i warsztatom dla dorosłych mieszkańców i programom edukacyjnym w szkołach – wskazało je 63% badanych. Wyniki pokazują, że mieszkańcy dostrzegają potrzebę działań kompleksowych i ukierunkowanych zarówno na dzieci i młodzież, jak i osoby dorosłe.

PROBLEMY SPOŁECZNE W ŚRODOWISKU DZIECI I MŁODZIEŻY

Cel badania

Podstawowym celem przeprowadzonych badań była:

- analiza postaw i przekonań wobec alkoholu;
- analiza postaw i przekonań wobec wyrobów papierosowych;
- analiza postaw i przekonań wobec narkotyków;
- zbadanie środowiska szkolnego i rodzinnego uczniów;
- zbadanie niektórych problemów związanych z uzależnieniami behawioralnymi.

Grupa badana

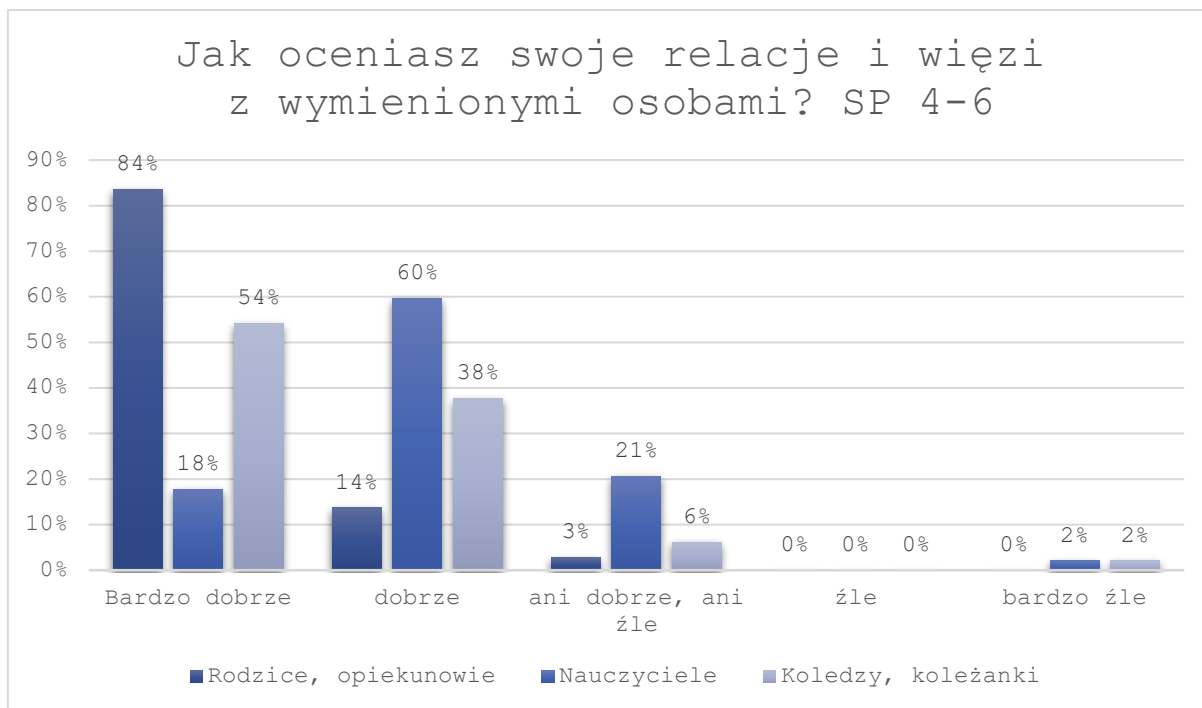
W badaniu wzięło udział 146 uczniów klas 4-6 oraz 103 uczniów klas 7-8 z terenu Gminy Kostomłoty.

Wyniki – uczniowie klas 4-6

Relacje z rodzicami, nauczycielami oraz rówieśnikami

Rozwijanie pozytywnych relacji międzyludzkich w okresie dorastania jest jednym z kluczowych elementów sprzyjających skuteczności programów profilaktycznych. Czynnikiem chroniącym przed podejmowaniem zachowań ryzykownych i niepożądanych u dzieci i młodzieży są niewątpliwie dobre relacje z osobami dorosłymi, którzy stanowią dla nich oparcie i źródło wiedzy.

Uczniowie w Gminie Kostomłoty deklarują w zdecydowanej większości bardzo dobre lub dobre relacje z opiekunami - łącznie: 98% dla uczniów klas 4-6. Pozytywne relacje rodzinne i umiejętne postępowanie wychowawcze rodziców jest jednym z silniejszych czynników chroniących dorastające dzieci przed angażowaniem się w zachowania ryzykowne/problemowe.

Klimat szkoły jest jednym z tych elementów środowiska społecznego, które w istotny sposób mogą modyfikować procesy socjalizacyjne i rozwojowe. Wiele badań wskazuje na to, że pozytywny klimat szkoły należy do istotnych czynników wspierających karierę szkolną dzieci i młodzieży, a także należy do czynników chroniących przed zachowaniami ryzykownymi. Dobry klimat w szkole sprzyja przystosowaniu uczniów do wymagań i obowiązków szkolnych; wiąże się z lepszymi wynikami w nauce, wyższą motywacją do uczenia się, większym zaangażowaniem uczniów w pracę na lekcjach, wyższymi wskaźnikami frekwencji oraz mniejszymi wskaźnikami „wypadania” uczniów z systemu szkolnego. Badacze przedmiotu wskazują także na związki dobrego klimatu szkoły z korzystnymi postawami uczniów wobec szkoły, wobec działalności prospołecznej w szkole, a także z zadowoleniem z siebie i poczuciem własnej wartości. Dodatkowo, wyniki badań mówią o tym, że postrzeganie przez uczniów swoich związków ze szkołą i z nauczycielami jako przeważnie pozytywnych jest związane z mniejszym rozpowszechnieniem zachowań ryzykownych młodzieży, w tym: używania substancji psychoaktywnych, stosowania przemocy, ryzykownych zachowań seksualnych oraz zaburzeń emocjonalnych i zachowania⁷.

Ważnym elementem relacji uczniów ze szkołą jest jakość kontaktów z nauczycielami. Jak wynika z przeprowadzonych badań, uczniowie w Gminie Kostomłoty mają bardzo dobre i dobre relacje z nauczycielami łącznie 78% wśród uczniów klas 4-6.

⁷ K. Ostaszewski, *Zachowania ryzykowne młodzieży w perspektywie mechanizmów resilience*, Warszawa 2014.

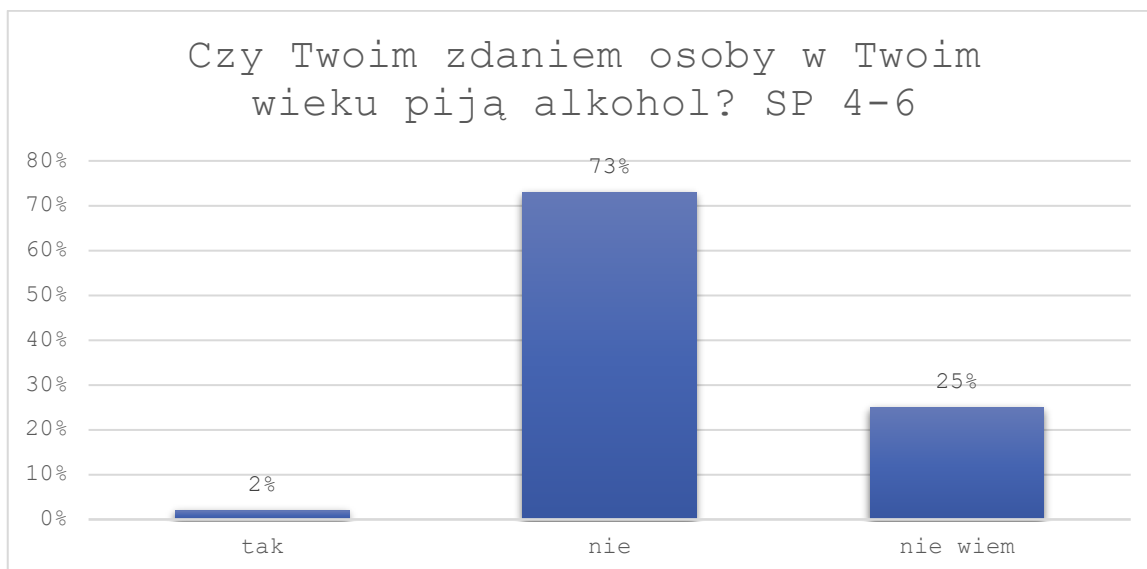
Kolejnym istotnym elementem są relacje z rówieśnikami – uczniowie z Gminy Kostomłoty relacje z rówieśnikami oceniają w większości bardzo dobrze lub dobrze łącznie 92% wśród uczniów klas 4-6.

Powyższe wyniki wskazują na korzystną atmosferę wychowawczą oraz przyjazne środowisko szkolne w gminie co stanowi niezwykle istotny czynnik chroniący przed podejmowaniem zachowań ryzykownych i niepożądanych u dzieci i młodzieży.

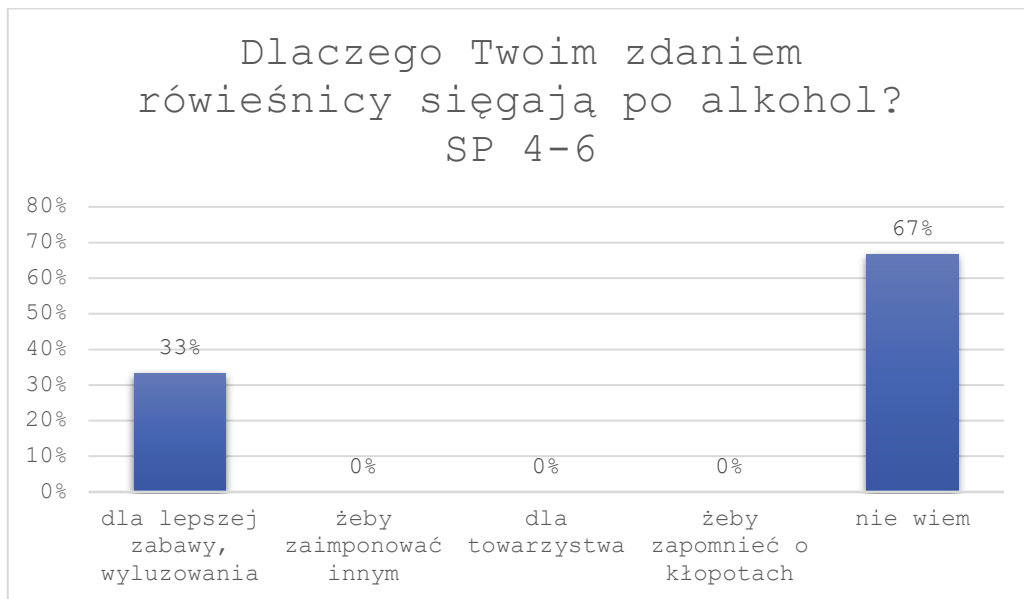
Substancje psychoaktywne: alkohol

Ekspansja i globalizacja mediów i rynków w dużym stopniu kształtuje poglądy i wartości młodzieży, jej wybory i zachowania. Młodzi ludzie w obecnej rzeczywistości mają więcej swobody, większe możliwości i częściej dysponują własnymi środkami pieniężnymi. Jednocześnie, grupa ta jest coraz bardziej narażona na oddziaływanie presji zewnętrznej, technik sprzedaży i marketingu, których agresywność w odniesieniu do towarów konsumpcyjnych i potencjalnie szkodliwych substancji, takich jak alkohol i inne substancje psychoaktywne, stale rośnie.

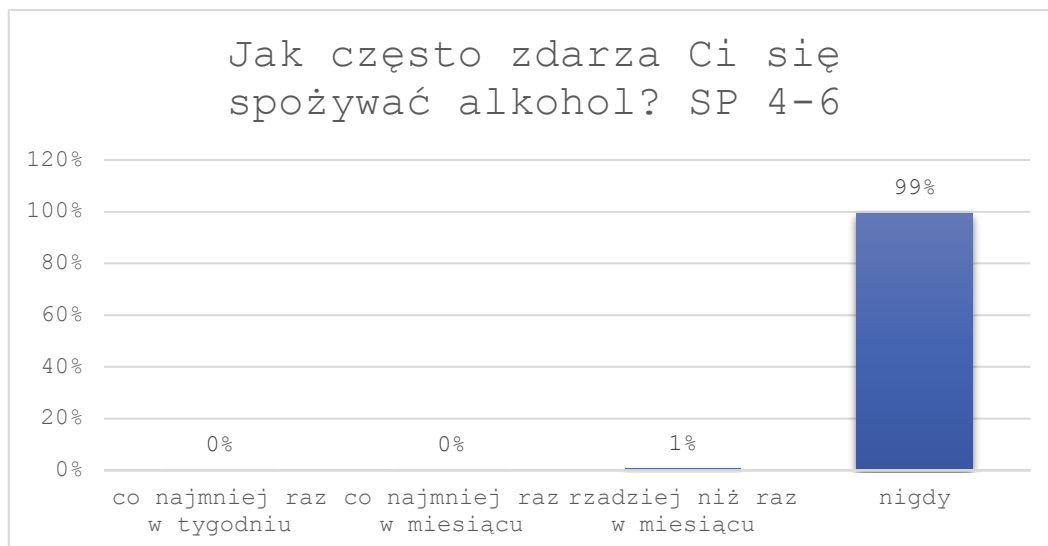
W pierwszej kolejności uczniowie zostali poproszeni o subiektywną ocenę, czy ich rówieśnicy spożywają alkohol. 2% uczniów SP 4-6 przyznało, że ich rówieśnicy piją alkohol.

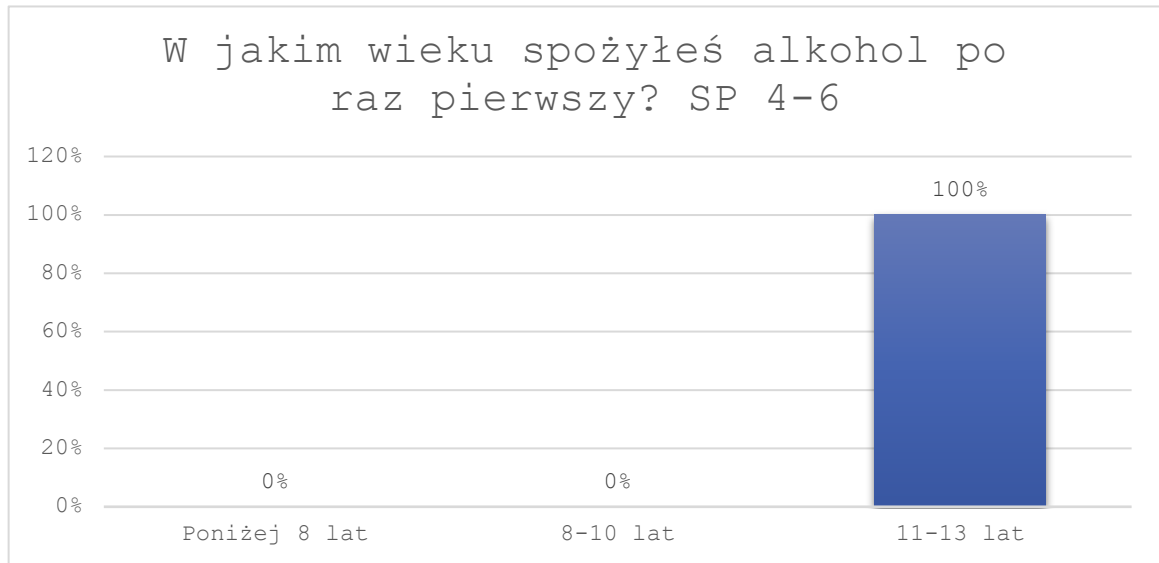
Jeżeli chodzi o przyczyny, z jakich ich rówieśnicy sięgają po alkohol badani uczniowie wskazywali zazwyczaj odpowiedź dla lepszej zabawy, wyluzowania (33%).

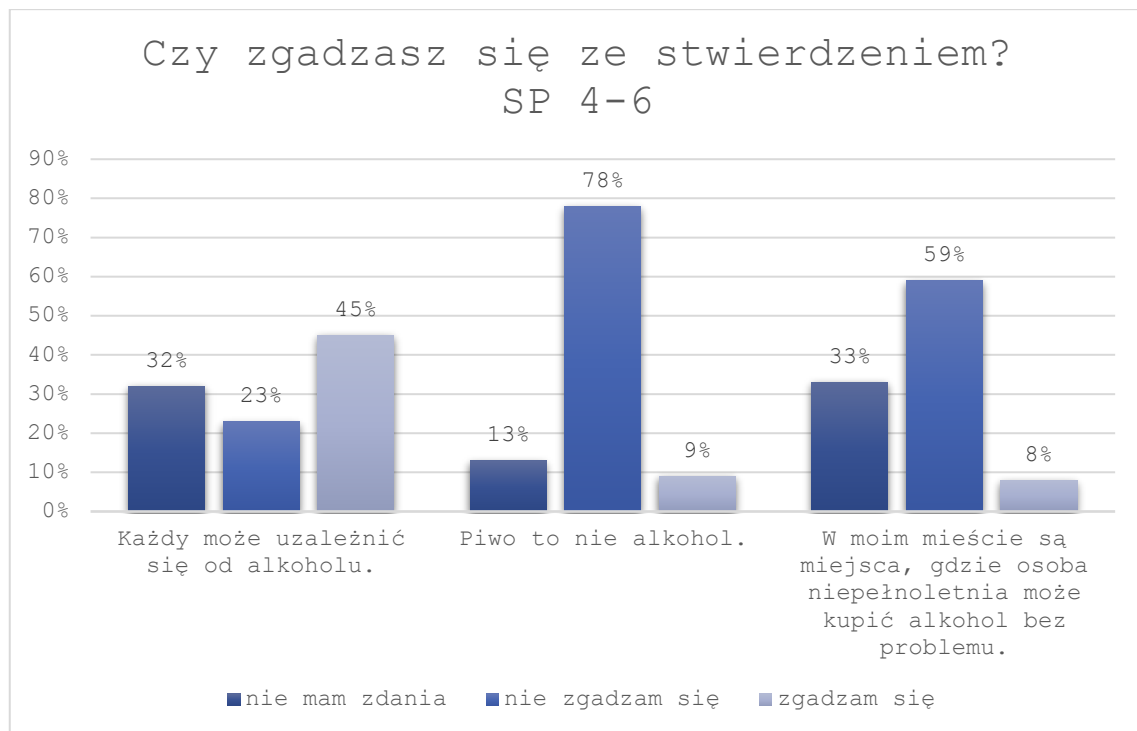
Następnie zapytano badanych, jak często oni sami spożywają alkohol. Do spożywania alkoholu rzadziej niż raz w miesiącu przyznaje się 1%, a 99% nigdy nie spożywało alkoholu.

Istotnym zagadnieniem jest wiek inicjacji alkoholowej. 100% uczniów, którzy zadeklarowali spożywanie alkoholu odpowiedzieli, że próbowali go w wieku 11-13 lat.

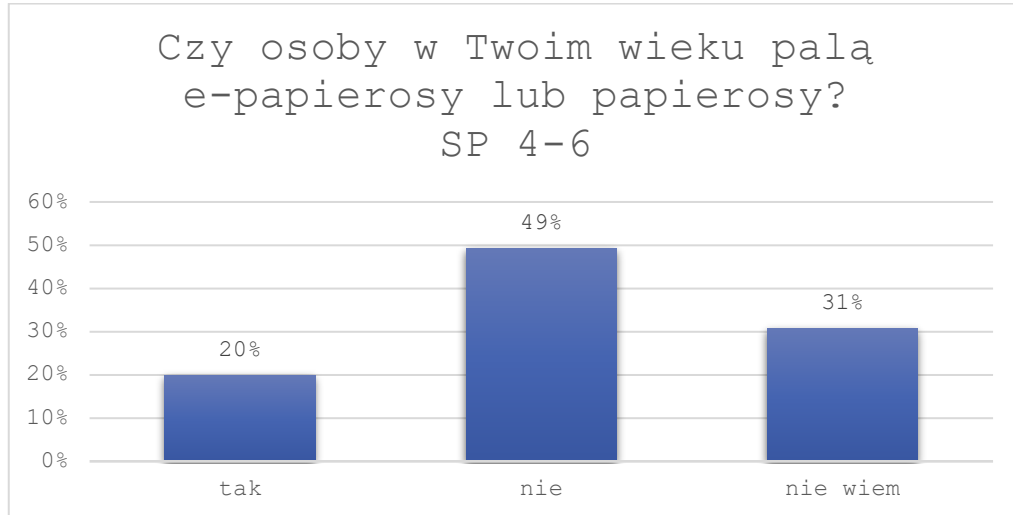

Uczniowie zostali zapytani o to, czy zgadzają się z poniższymi stwierdzeniami. Według 45% uczniów klas 4-6 każdy może uzależnić się od alkoholu. 8% uczniów uważa, że w ich miejscowości są miejsca, gdzie osoba niepełnoletnia może kupić alkohol bez problemu. Szczegółowe wyniki przedstawia poniższy wykres.

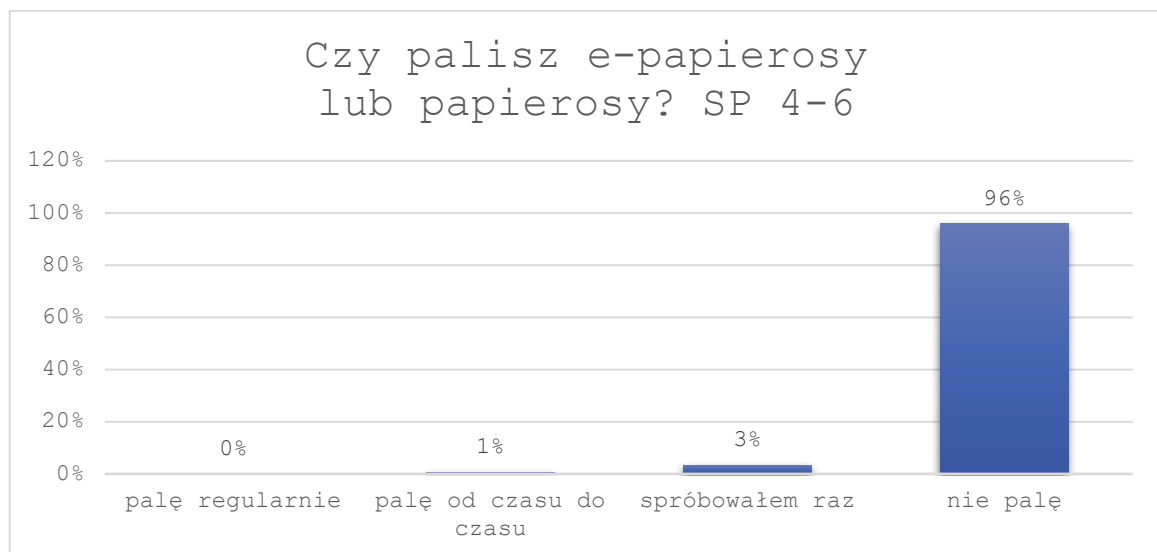

Substancje psychoaktywne: papierosy

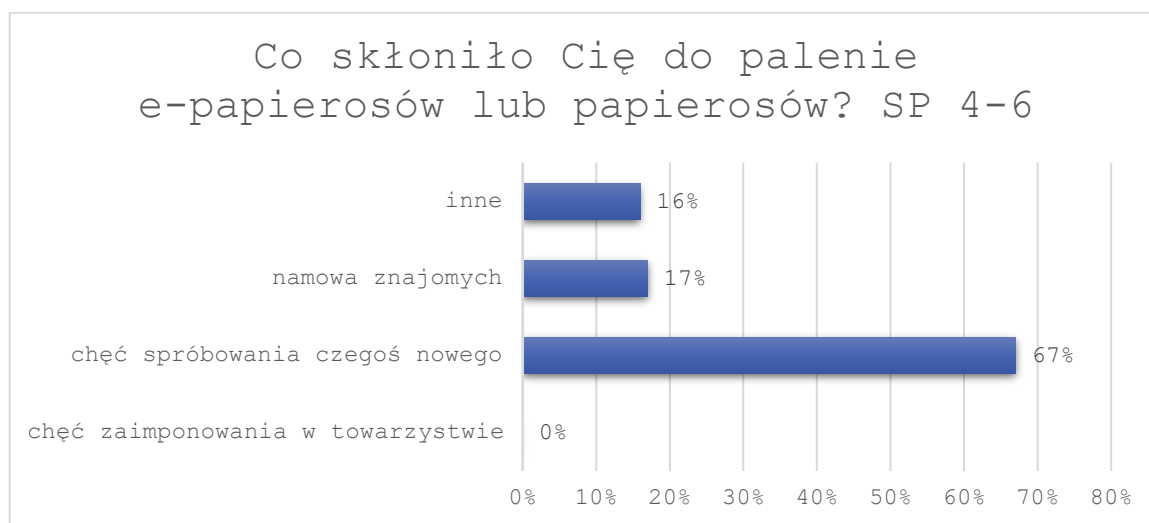
Mimo słabnącej popularności papierosy w naszym społeczeństwie są wciąż atrakcyjną używką dla młodzieży. Zapytano więc uczniów czy ich rówieśnicy palą papierosy. 20% uczniów odpowiedziało na to pytanie twierdząco, a 31% uczniów nie wie.

Następnie zapytano ankietowanych o to, czy sami palą papierosy. 96% uczniów klas 4-6 deklaruje, że nie pali papierosów oraz e-papierosów.

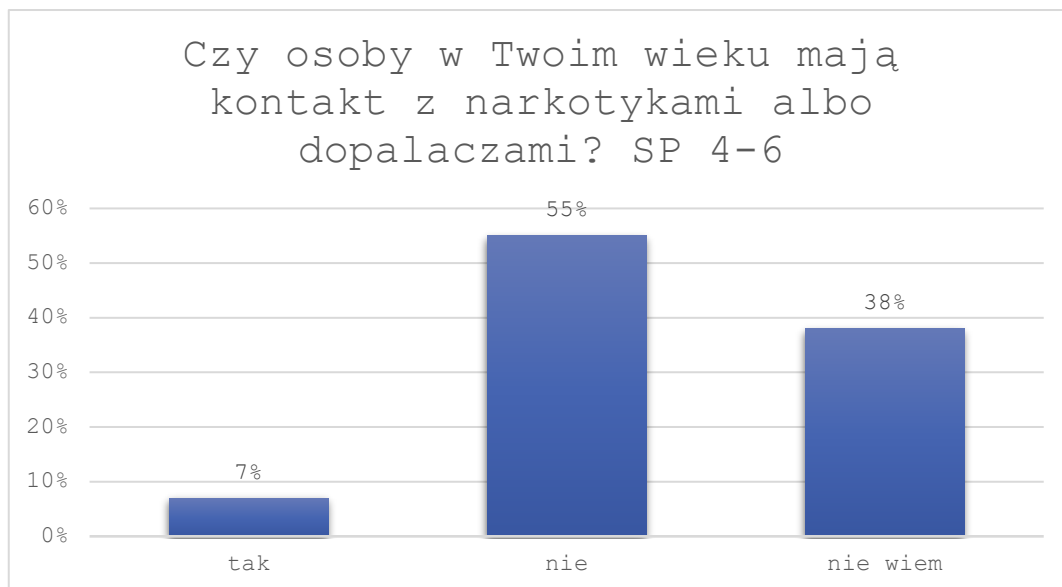
Uczniowie, którzy zadeklarowali palenie zostali zapytani o powody, które skłoniły ich do sięgnięcia po papierosy lub e-papierosy. Najczęściej wskazywaną motywacją była chęć spróbowania czegoś nowego (67%) i namowa znajomych (17%).

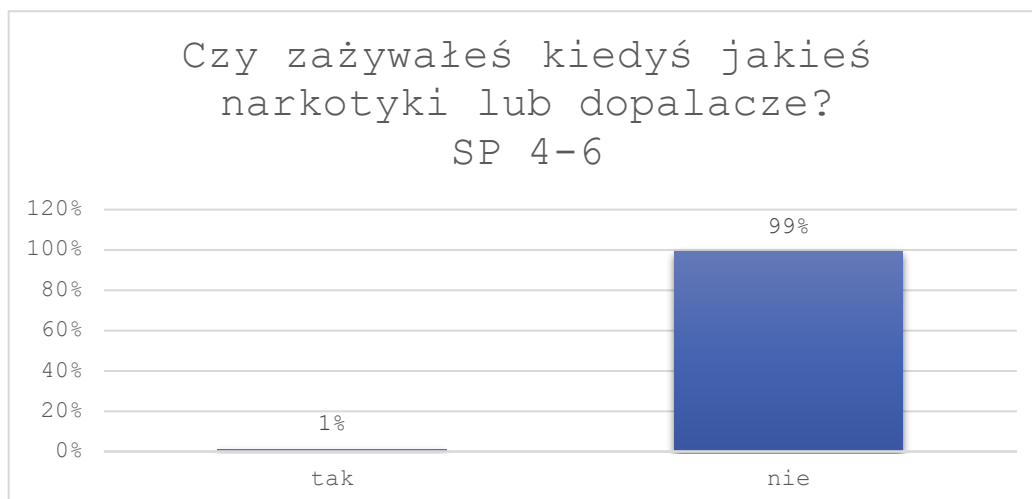
Substancje psychoaktywne: narkotyki i dopalacze

Wyniki badania ESPAD wskazują na znacznie niższy poziom rozpowszechnienia używania wśród polskiej młodzieży substancji nielegalnych (narkotyki, dopalacze), niż legalnych, zwłaszcza alkoholu i tytoniu. Większość badanych nigdy po substancje nielegalne nie sięgała. Wśród tych, którzy mają za sobą takie doświadczenia większość stanowią osoby, które co najwyżej eksperymentowały z marihuaną lub haszyszem. Chociaż raz w ciągu całego życia używało tych substancji 16,9% młodszych uczniów i 33,1% starszych uczniów. Na drugim miejscu pod względem rozpowszechnienia używania substancji nielegalnych wśród uczniów klas pierwszych jest amfetamina (4,2%), a wśród uczniów szkół wyższego poziomu – także amfetamina (4,5%). Aktualne, okazjonalne używania substancji nielegalnych, czego wskaźnikiem jest używanie w czasie ostatnich 12 miesięcy, także stawia przetwory konopi na pierwszym miejscu pod względem rozpowszechnienia. W klasach pierwszych szkół ponadpodstawowych używa tych środków ponad 14,5% uczniów, w klasach trzecich szkół ponadpodstawowych – 23,7%.

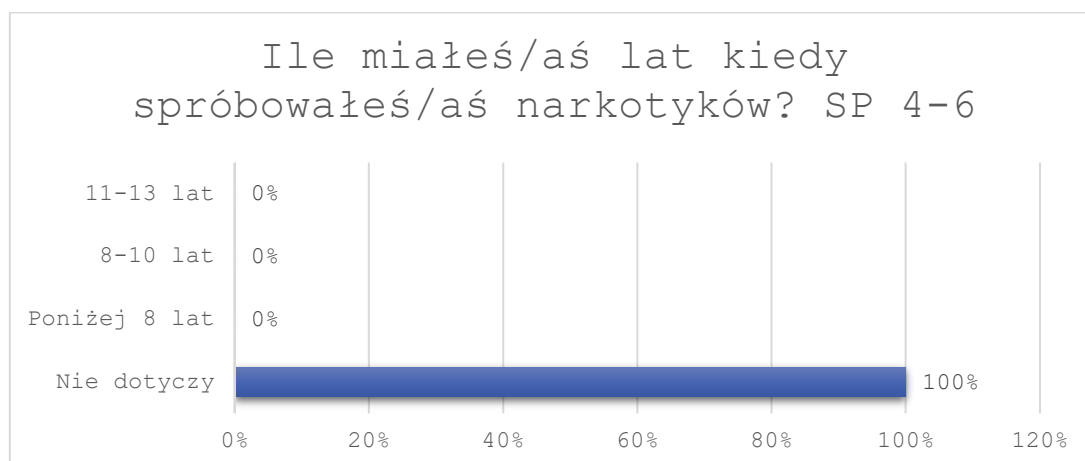
Wyniki badań wskazują, że niektórzy uczniowie mogą przejawiać problemy związane z przyjmowaniem narkotyków: 7% uczniów klas 4-6 wskazuje, że ich rówieśnicy mają kontakt z narkotykami albo z dopalaczami.

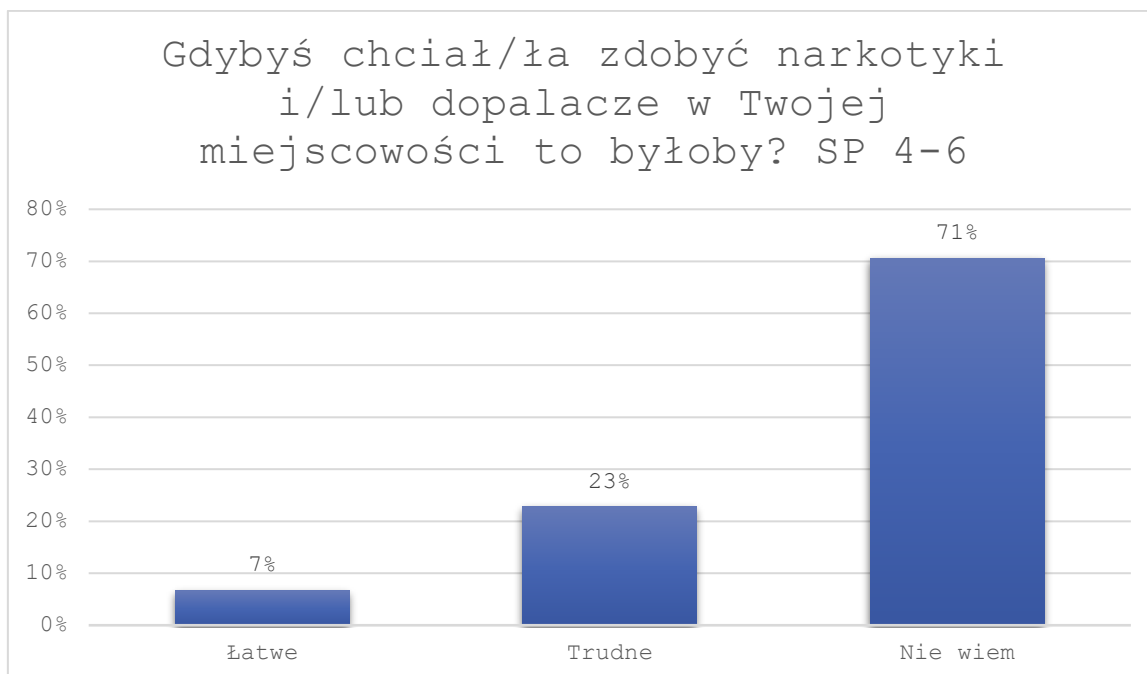
1% uczniów deklaruje, że miało już do czynienia z narkotykami i dopalaczami.

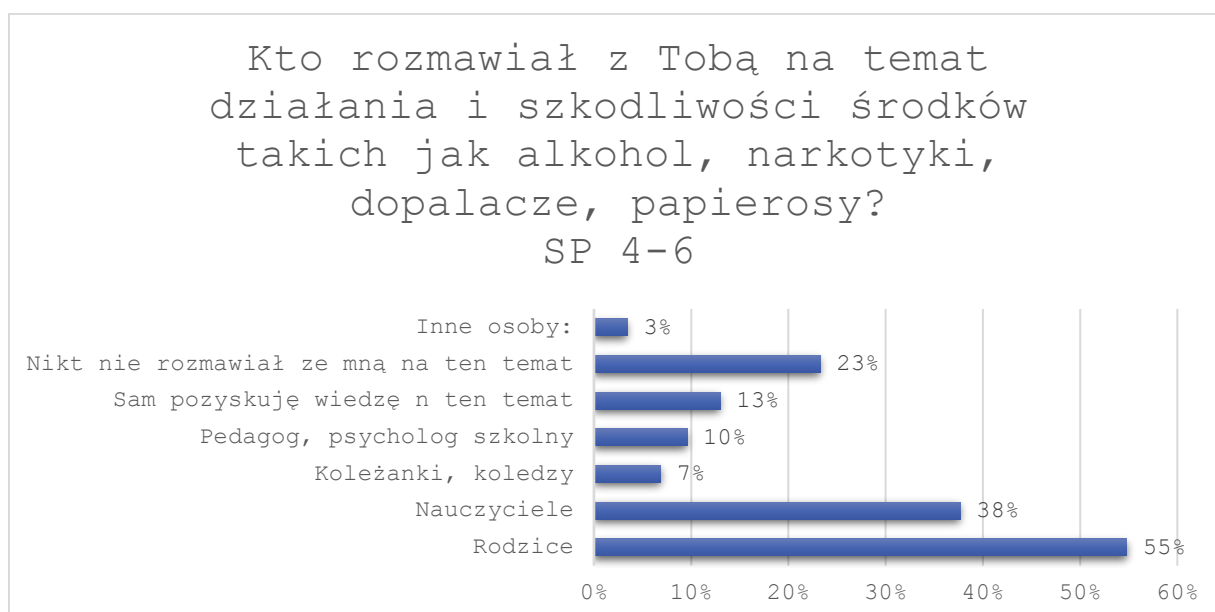
Zapytano także uczniów o wiek inicjacji narkotykowej. Mimo wcześniejszych deklaracji 1% badanych, 100% uczniów zaznaczyło odpowiedź nie dotyczy.

Zapytano także uczniów czy zdobycie narkotyków i/lub dopalaczy w ich miejscowości byłoby trudne czy łatwe. Najczęstszą odpowiedzią było nie wiem (71% uczniów). 23% respondentów z klas 4-6 odpowiedziało, że to trudne, a 7%, że łatwe.

Uczniów zapytano również kto rozmawiał z nimi na temat działania i szkodliwości środków takich jak alkohol, narkotyki, dopalacze, papierosy. Najczęściej wskazywaną odpowiedzią byli rodzice (55%) oraz nauczyciele (38%). Szczegółowe wyniki przedstawia poniższy wykres.

Uzależnienia behawioralne: Internet, smartfon, hazard

Dotychczas najwięcej niepokoju, jeżeli chodzi o dzieci, które dorastają i wkraczają w wiek nastoletni, budziły takie problemy jak ryzyko sięgnięcia przez nie po różnego rodzaju substancje psychoaktywne. To, co obecnie zaczyna niepokoić coraz bardziej, to wciąż pojawiające się nowe formy uzależnień behawioralnych.

Zapytano uczniów o to, które zjawisko jest obecne w ich otoczeniu. Uczniowie klas 4-6 jako najbardziej popularne wskazali: uzależnienie od Internetu (60%) oraz uzależnienie od smartfona (54%).

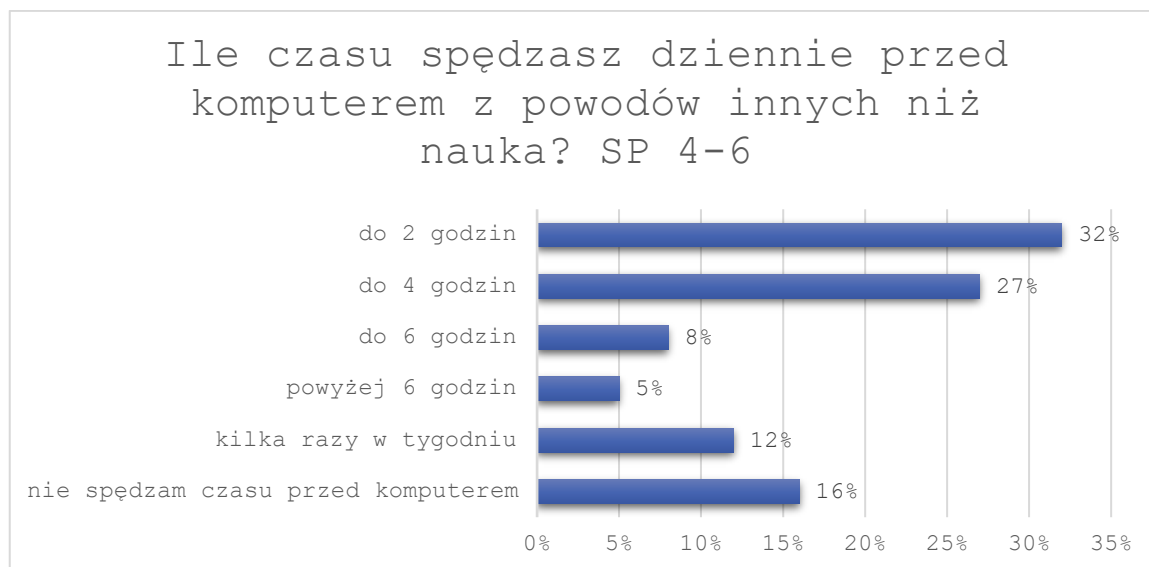
Czy w Twoim otoczeniu jest obecne następujące zjawisko? SP 4-6	Popularne	Czasem występuje	Występuje bardzo rzadko	Nie występuje
Zakupoholizm	11%	33%	27%	29%
Uzależnienie od Internetu (Sieciholizm)	29%	31%	20%	20%
Uzależnienie od hazardu (gry na pieniądze, zakłady sportowe)	5%	8%	14%	73%
Zaburzenia odżywiania (bulimia, anoreksja, jedzeniholizm)	3%	18%	16%	63%
Uzależnienie od smartfona (mediów społecznościowych)	32%	22%	21%	25%

Komputer, który stał się nieodłącznym elementem życia osób dorosłych zaczął jednocześnie coraz częściej zastępować dzieciom kontakty z rodziną, zabawy z rówieśnikami, czytanie książek czy uprawianie sportu. Dla wielu dzieci stał się podstawową formą spędzania czasu i to nie tylko tzw. wolnego. Zbyt wczesne, a szczególnie niekontrolowane przez dorosłych, korzystanie z komputera powoduje, że zamiast doskonałego narzędzia kształcenia i rozwoju oraz źródła radości – komputer staje się źródłem wielu zagrożeń i problemów⁸.

W pierwszej kolejności zapytano uczniów o to, ile czasu dziennie korzystają z komputera w celach innych niż nauka. Badani wskazywali zazwyczaj, że spędzają w ten sposób do 2 godzin dziennie (32%) czy też do 4 godzin dziennie (27%). Znacznie niepokoją odsetki ankietowanych, którzy zaznaczyli, że spędzają przed komputerem powyżej 6 godzin dziennie (5%).

⁸ <https://www.uzaleznieniabehawioralne.pl/sieciholizm/dziecko-i-komputer/>

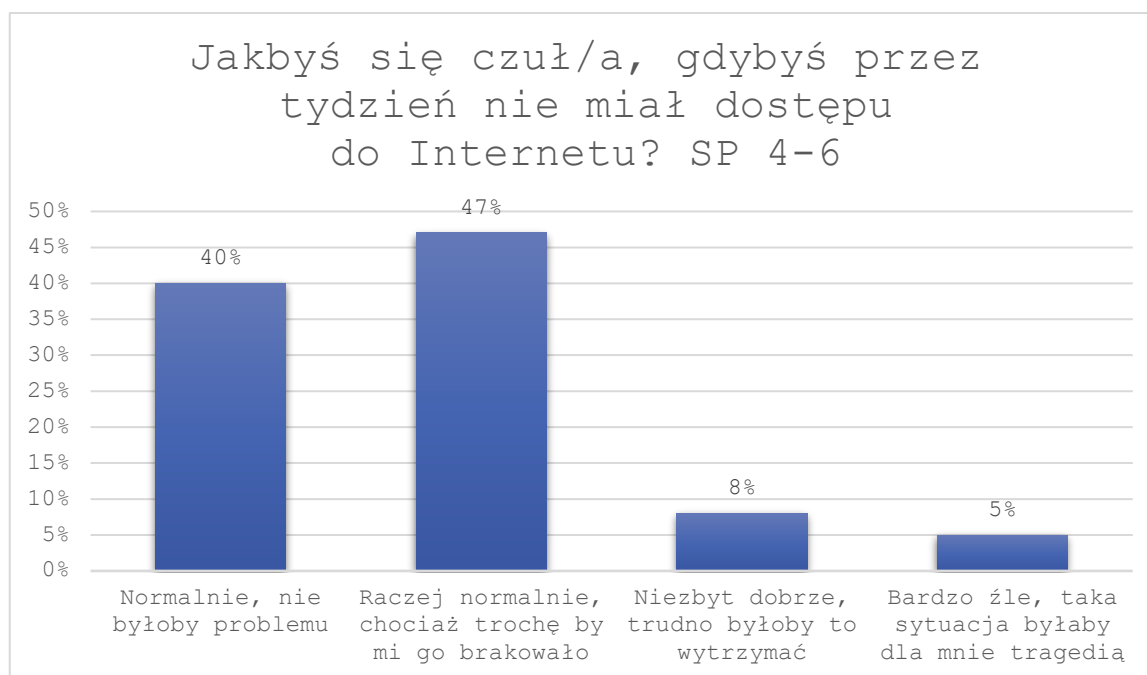
Uzyskane wyniki w praktyce mogą oznaczać, że po przyjściu ze szkoły korzystanie z komputera jest dla wielu uczniów jedyną formą spędzania czasu. Uczniowie, którzy korzystają z komputera powyżej 6 godzin dziennie mogą przejawiać symptomy uzależnienia.

Nadmierne korzystanie z Internetu staje się dziś niezwykle poważnym problemem społecznym. Na ryzyko uzależnienia szczególnie narażone są dzieci i młodzież, dla których Internet jest nieodłącznym elementem ich codziennej aktywności, życia społecznego oraz rozrywki. Badania pokazują, że problem staje się coraz poważniejszy i wymaga szybkiej reakcji rodziców, opiekunów i pedagogów. W Polsce 23% badanych nastolatków (w wieku 11–16 lat) stwierdziło u siebie przynajmniej jeden z badanych symptomów nadużywania Internetu. Najczęściej występujący symptom to surfowanie po Internecie nawet wtedy, kiedy to specjalnie nie jest interesujące (38%) oraz zaniedbywanie rodziny, znajomych i nauki szkolnej (35%)⁹.

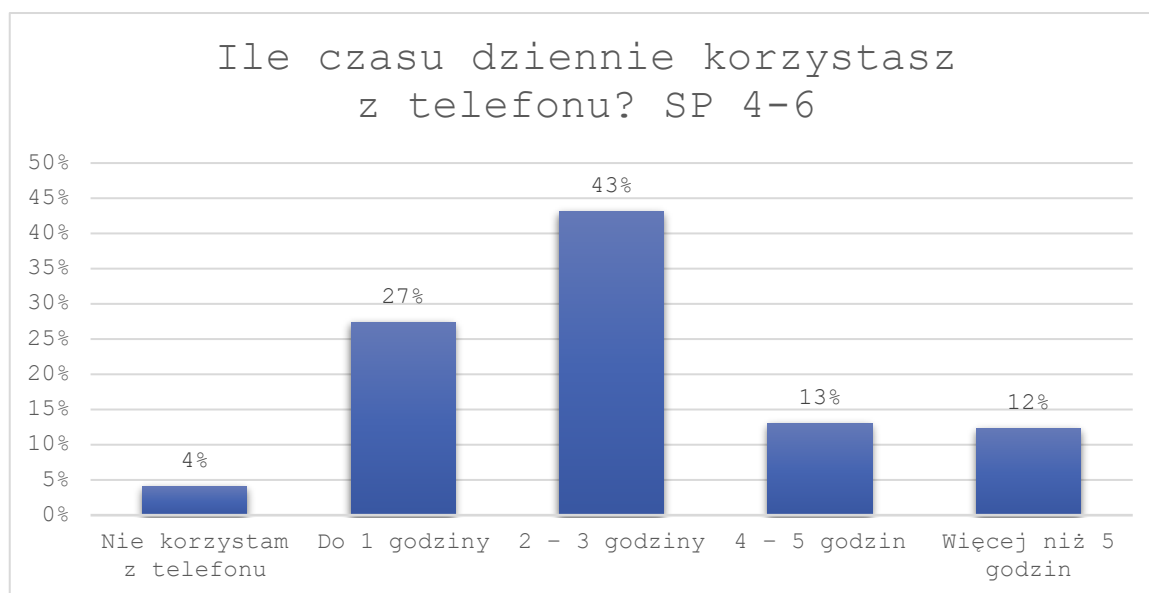
87% uczniów klas 4-6 deklaruje, że brak dostępu do Internetu nie byłby dla nich problemem. Aczkolwiek, spora część uczniów przyznaje, że odczułaby brak dostępu do Internetu.

⁹L. Kirwil L., *Polskie dzieci w Internecie. Zagrożenia i bezpieczeństwo – część 2. Częściowy raport z badań EU Kids Online II*, SWPS, Warszawa 2011.

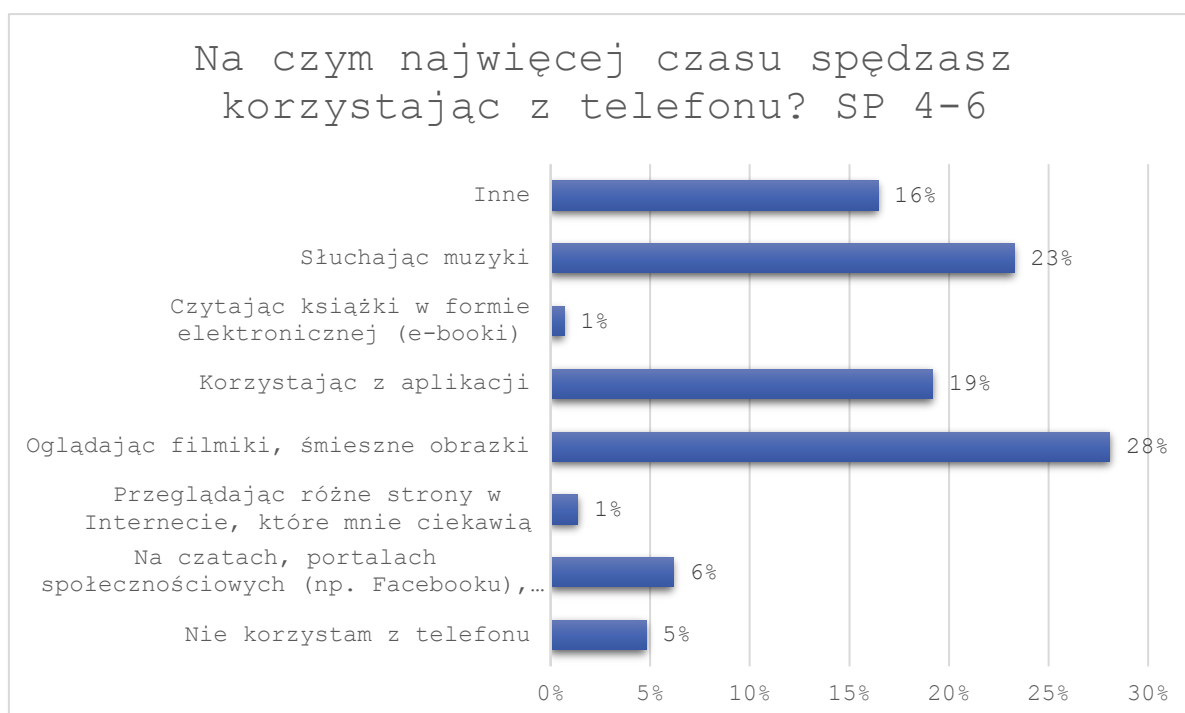

Wielość funkcji i aplikacji, jakie oferuje obecnie telefon komórkowy, sprawia, że komunikacja werbalna, będąca jego pierwotnym przeznaczeniem, schodzi na dalszy plan, a smartfon z dostępem do Internetu stał się narzędziem, za pomocą którego organizować możemy codzienne życie we wszystkich niemal aspektach: pracy, kontaktów towarzyskich, informacji, rozrywki, sportu, zakupów. Narzędzie to stało się wielu osobom niezbędne do tego stopnia, że nie potrafią bez niego funkcjonować; wzmożona intensywność użytkowania zaczyna nosić znamiona nadużywania, prowadząc do uzależnienia – fonoholizmu. Nadmierne używanie telefonu komórkowego to zjawisko bardzo powszechne, zwłaszcza wśród młodzieży. określenie „uzależnienie” od nałogowego używania telefonu komórkowego należy stosować umownie, ponieważ w oficjalnych klasyfikacjach zdrowia, w tym zdrowia psychicznego, ICD-10 jak i DSM-V nie wyodrębniono takiej kategorii zaburzeń.

Jak wynika z przeprowadzonych badań, 43% uczniów klas 4-6 korzysta z telefonu od 2 do 3 godzin dziennie. Znaczny niepokój budzi fakt, iż 13% deklaruje, że korzysta z telefonu 4-5 godzin dziennie, a 12% uczniów powyżej 5 godzin dziennie. Część uczniów spędza w ten sposób czas około godziny dziennie (27%).

Uczniowie klas 4-6 najwięcej czasu spędzają oglądając filmiki i śmieszne obrazki (28%) oraz słuchając muzyki (23%). 19% ankietowanych korzysta z aplikacji.

Zapytano również młodzież o czas poświęcany na graniu w gry komputerowe. 32% uczniów klas 4-6 gra w gry komputerowe od 1 do 3 godzin dziennie. Znaczny niepokój budzi fakt, iż 14% uczniów gra w gry od 3 do 6 godzin dziennie. 3% respondentów wskazuje, że gra w gry komputerowe powyżej 6 godzin dziennie. Część uczniów spędza w ten sposób czas około godziny dziennie (32%).

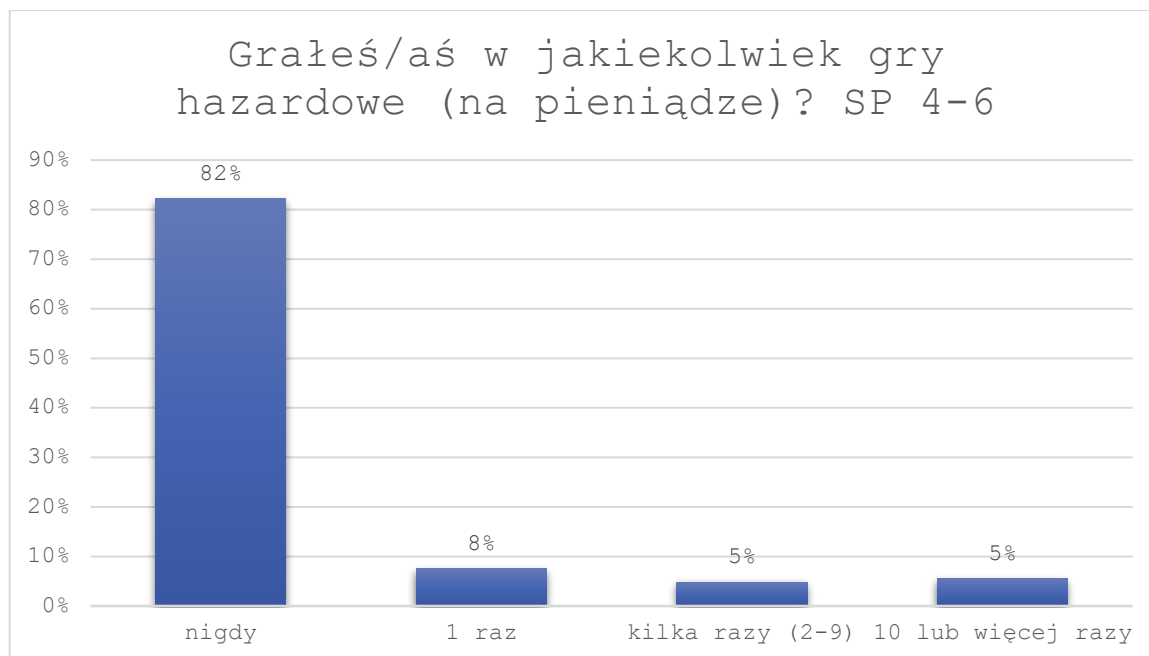

Nowoczesne technologie komunikacyjne trwale i w nieodwracalny sposób zmieniły obraz współczesnej rzeczywistości. Wielu zwłaszcza młodych ludzi, nie wyobraża sobie życia bez stałego bycia online, używania telefonu komórkowego czy przynależności do portalu społecznościowego. Współcześnie dzieci, młodzież, dorośli ciągle są „podłączeni” do wynalazków digitalnego świata, traktując je jako naturalne środowisko zaspokajania potrzeb. Dlatego e-uzależnienie jest nasilającym się problemem, dotyczącym coraz młodszych użytkowników nowoczesnych technologii. E-uzależnienia nie dają tak szybko negatywnych efektów jak inne uzależnienia, ale powodują ogromne spustoszenie w każdym z obszarów życia osoby uzależnionej i jej rodziny.

Hazard wydaje się rozrywką zarezerwowaną dla dorosłych, jednakże w różnorodne gry hazardowe coraz częściej uwikłane są również dzieci i młodzież. Z badań przeprowadzonych w 2018 roku przez CBOS wynika, że w grupie młodzieży częściej narażeni na uzależnienie od gier hazardowych są chłopcy niż dziewczęta. Jednocześnie ponad połowa nieletnich nie rozmawia z rodzicami, o tym, że gra na pieniądze. Choć, w porównaniu z deklaracjami sprzed 2 lat, mniej młodych ludzi gra na pieniądze i mniej spośród nich jest zagrożonych uzależnieniem od hazardu, to w przypadku 10% chłopców zauważono symptomy wskazujące na wysoki stopień ryzyka uzależnienia od hazardu. Na tle danych zebranych w 2016 roku widoczny jest spadek zainteresowania hazardem. Jednocześnie poprzedni wynik był wyższy niż wykazany w badaniu w 2013 roku. Jak tłumaczą autorzy raportu „Młodzież 2018” – „to swego rodzaju „falowanie” zainteresowania hazardem wśród młodzieży charakterystyczne jest dla niemal wszystkich gier uwzględnionych w badaniu – wyjątek stanowią jedynie konkursy SMS-owe, w przypadku których od 2010 roku notujemy trwały trend spadkowy”.

Podobnie jak w latach ubiegłych, najpopularniejszą wśród młodzieży grą typu hazardowego jest Lotto, w które grywa więcej niż co czwarty młody człowiek (28%)¹⁰.

Uczniowie w Gminie Kostomłoty w większości nie mają doświadczeń związanych z grami hazardowymi na pieniądze (82%). Jednakże 18% uczniów przyznało, że grało już w tego rodzaju gry.

Przemoc

Według badań przeprowadzonych w 2019 roku z deklaracji badanych wynika, że w zdecydowanej większości rodzin zdarzają się nieporozumienia i konflikty (71%), przy czym w większości dochodzi do nich bardzo rzadko (54%), natomiast w co szóstej (17%) kłótnie wybuchają przynajmniej kilka razy w miesiącu. W ciągu ostatnich siedmiu lat częstość występowania konfliktów w rodzinach w zasadzie się nie zmieniła.

Dom – obok pracy, szkoły oraz ulic poza najbliższą okolicą – jest miejscem, gdzie najwięcej osób doświadczyło przemocy (według deklaracji 8%). Niewiele mniej ankietowanych przyznało, że padło jej ofiarą w najbliższej okolicy (7%). Nieco rzadziej ankietowali zetknęli się z agresją w restauracji, kawiarni, na dyskotecce (5%), w środkach komunikacji – pociągu, autobusie, taksówce (5%) lub w innych miejscach (4%)¹¹.

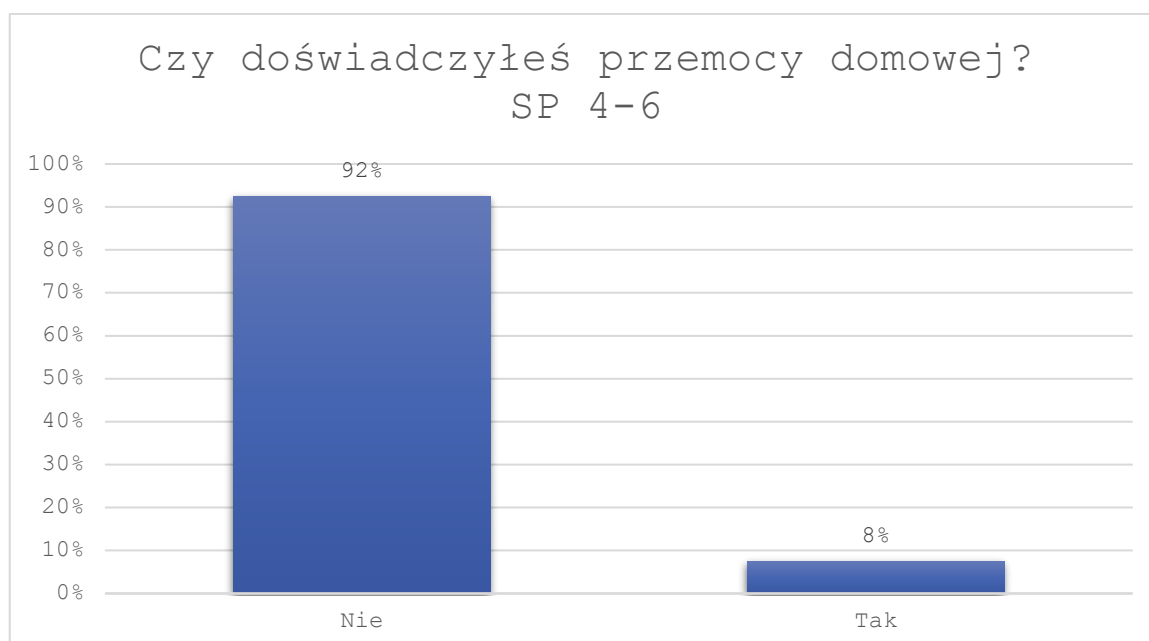
¹⁰ CBOS, *Młodzież 2018*, Warszawa 2019.

¹¹ CBOS, *Komunikat z badań: Przemoc i konflikty w domu*, Warszawa, kwiecień 2019

Od dnia 22 czerwca 2023 r. w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej, obowiązuje nowa i rozbudowana w stosunku do poprzedniej definicja legalna przemocy domowej, przez którą rozumie się: „jednorazowe albo powtarzające się umyślne działanie lub zaniechanie, wykorzystujące przewagę fizyczną, psychiczną lub ekonomiczną, naruszające prawa lub dobra osobiste osoby doznającej przemocy domowej, w szczególności:

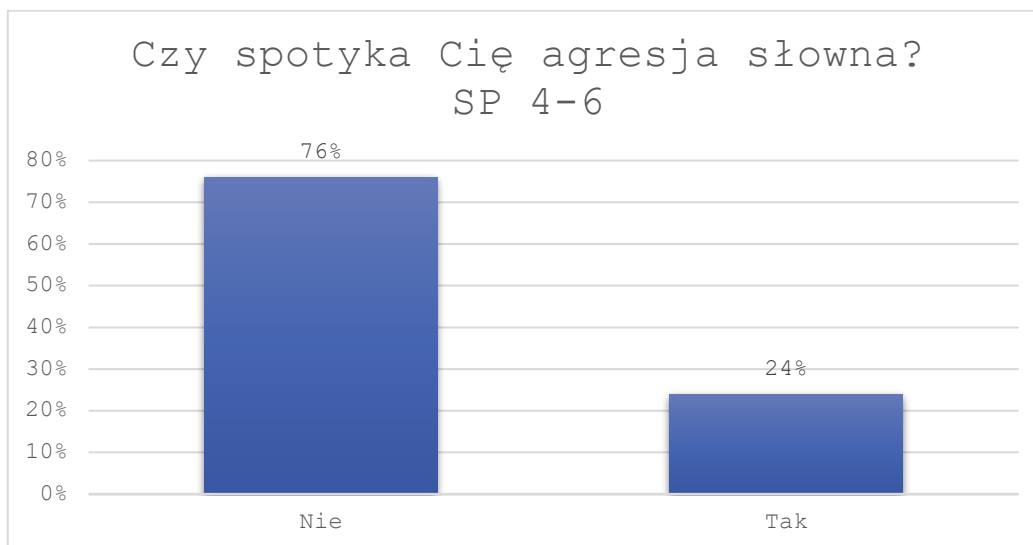
- a) narażające tę osobę na niebezpieczeństwo utraty życia, zdrowia lub mienia
- b) naruszające jej godność, nietykalność cielesną lub wolność, w tym seksualną
- c) powodujące szkody na jej zdrowiu fizycznym lub psychicznym, wywołujące u tej osoby cierpienie lub krzywdę
- d) ograniczające lub pozbawiające tę osobę dostępu do środków finansowych lub możliwości podjęcia pracy lub uzyskania samodzielności finansowej
- e) istotnie naruszające prywatność tej osoby lub wzbudzające u niej poczucie zagrożenia, poniżenia lub udržczenia, w tym podejmowane za pomocą środków komunikacji elektronicznej” (art. 2 ust. 1 pkt 1).

8% uczniów w Gminie Kostomłoty doświadczyło przemocy domowej.

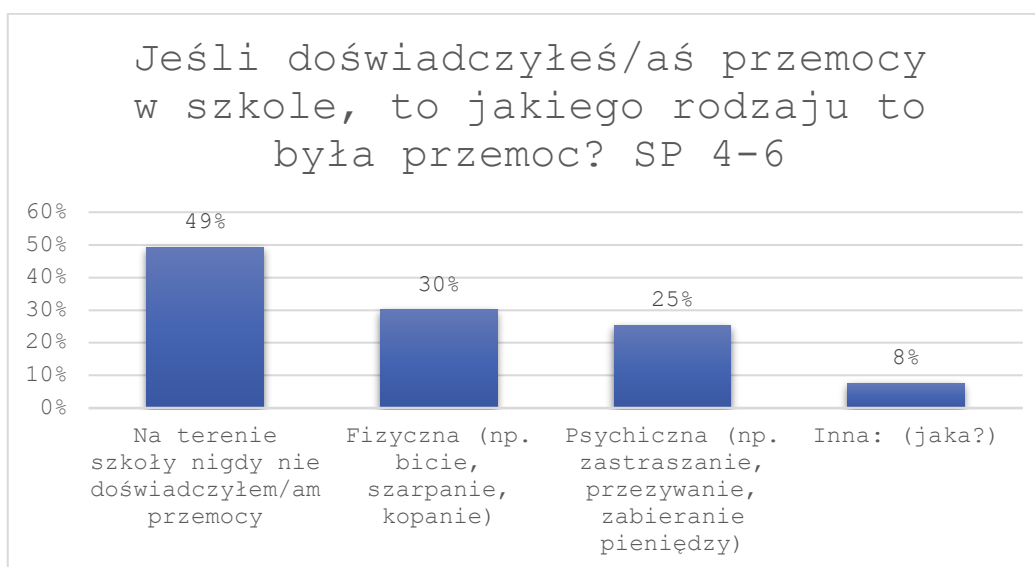

Zjawisko przemocy w środowisku młodych ludzi staje się problemem coraz bardziej aktualnym i wymagającym podjęcia odpowiednich rozwiązań. Agresja ujawniająca się w szkole często ma swoje źródła w przemocy domowej, kiedy rodzice uczą swoje dzieci niewłaściwych wzorców reagowania i podejmowania kontaktów z innymi ludźmi. Przeprowadzone ankiety pozwalają przyjrzeć się dokładniej nasileniu zjawiska agresji w środowisku szkolnym.

24% uczniów klas 4-6 spotyka agresja słowna.

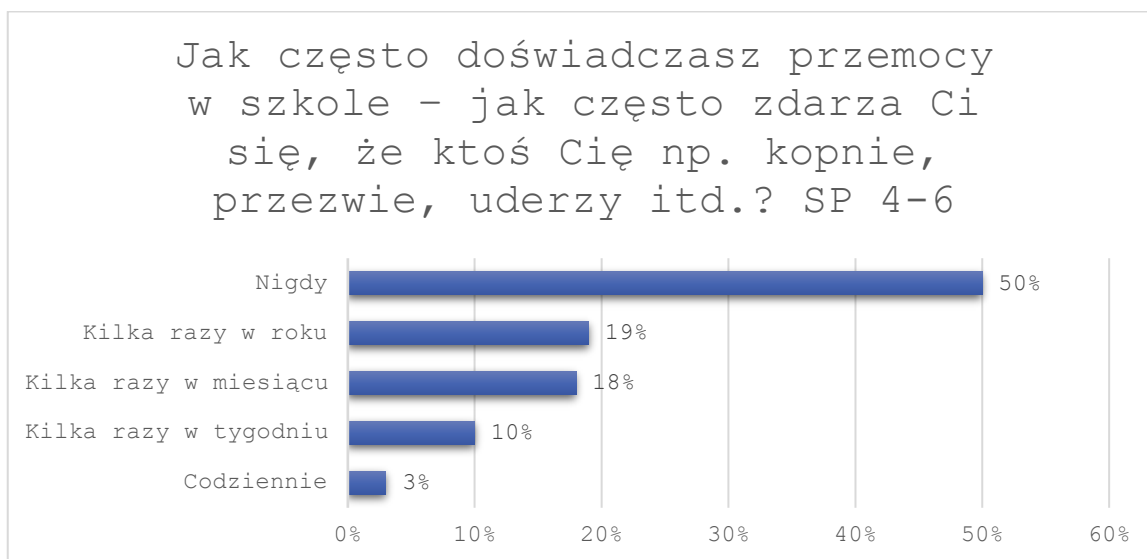

Jeżeli chodzi o rodzaj doświadczanej przemocy przez uczniów respondenci wskazali, że spotyka ich zarówno przemoc psychiczna (25%) oraz przemoc fizyczna (30%).

Zapytano uczniów także o doświadczenie przemocy w szkole. Według wyników badań 50% uczniów nigdy jej nie doświadczyło. Jednakże są uczniowie, którzy doświadczają

przemocy w szkole codziennie (3%), kilka razy w tygodniu (10%), kilka razy w miesiącu (18%) i kilka razy w roku (19%).

Spożywanie napojów energetycznych przez dzieci i młodzież

W Polsce od 1 stycznia 2024 roku obowiązuje zakaz sprzedaży napojów energetycznych osobom poniżej 18. roku życia. Został on wprowadzony na mocy ustawy o zdrowiu publicznym, która została znowelizowana w 2023 roku. Zakaz dotyczy zarówno sprzedaży napojów energetycznych w sklepach, jak i podawania ich w placówkach oświatowych i gastronomicznych. Ponadto zabrania się reklamy napojów energetycznych skierowanej do dzieci i młodzieży. Głównym celem tej regulacji jest ochrona młodzieży przed negatywnymi konsekwencjami zdrowotnymi wynikającymi z nadmiernej konsumpcji tego typu napojów.

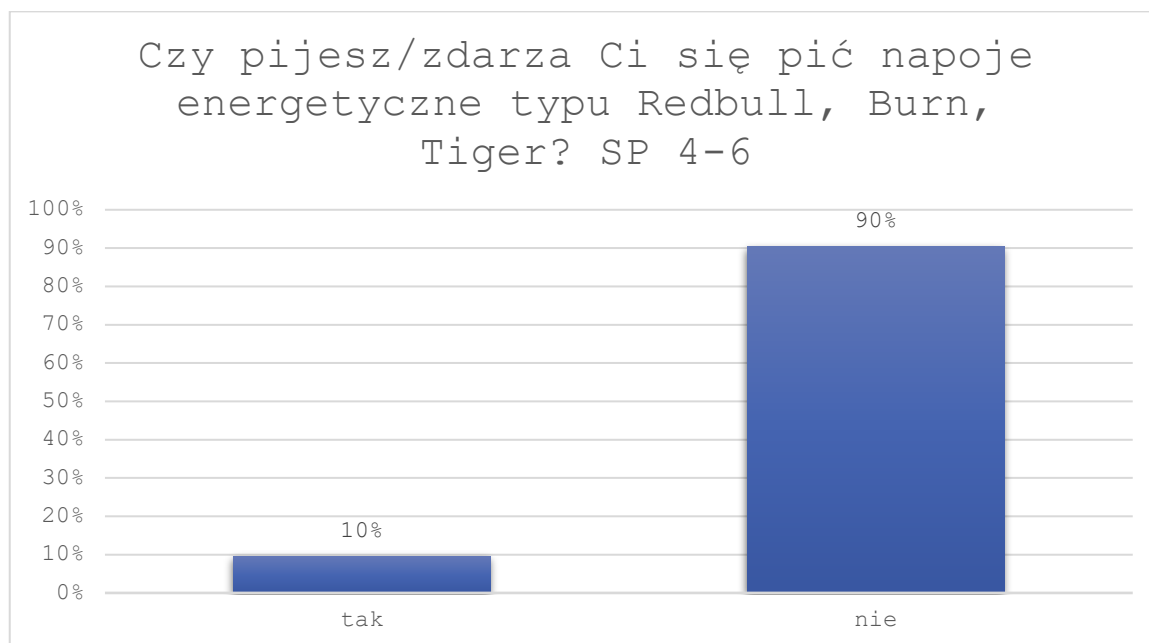
Konsekwencje spożywania napojów energetycznych przez dzieci i młodzież:

- Zaburzenia snu – Wysoka zawartość kofeiny może prowadzić do trudności z zasypianiem i bezsenności, co wpływa negatywnie na regenerację organizmu oraz funkcje poznawcze.
- Zaburzenia pracy serca – Napoje energetyczne, szczególnie w dużych ilościach, mogą powodować tachykardię (przyspieszone tętno), wzrost ciśnienia krwi oraz zaburzenia rytmu serca, co stanowi poważne zagrożenie dla młodego organizmu.
- Wzrost poziomu lęku i niepokoju – Kostomłoty dawki kofeiny mogą nasilać uczucie lęku, prowadzić do nadmiernej nerwowości i problemów z koncentracją. Młodzież jest bardziej podatna na te negatywne efekty ze względu na rozwijający się układ nerwowy.
- Uzależnienie – Regularne spożywanie napojów energetycznych może prowadzić do uzależnienia od kofeiny, co objawia się koniecznością zwiększania ilości spożywanego

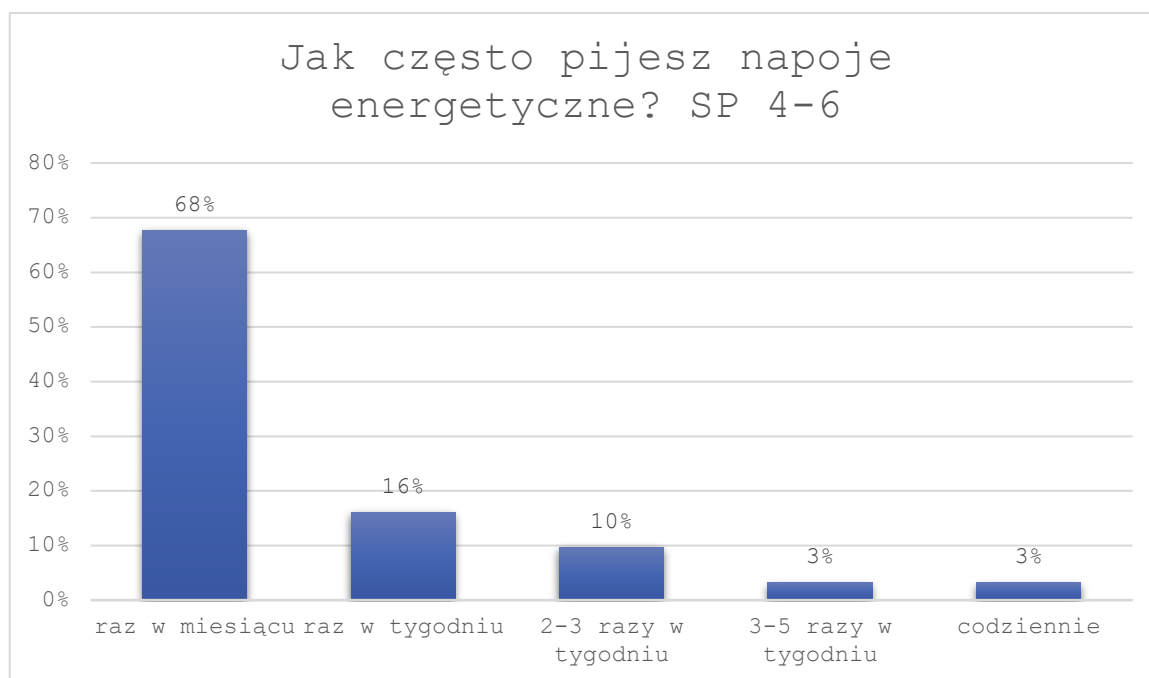
napoju, aby osiągnąć pożądany efekt. Objawem odstawienia mogą być bóle głowy, drażliwość oraz spadek energii.

- **Nadwaga i otyłość** – Wysoka zawartość cukru w napojach energetycznych może przyczyniać się do nadmiernego przyrostu masy ciała oraz zwiększa ryzyko wystąpienia cukrzycy typu 2, szczególnie w przypadku regularnego spożywania napojów o wysokiej kaloryczności.
- **Problemy z koncentracją i nadpobudliwość** – Nadmierne spożycie napojów energetycznych może prowadzić do zaburzeń koncentracji oraz nadmiernej pobudliwości, co może negatywnie wpływać na wyniki w nauce oraz funkcjonowanie w szkole.
- **Ryzyko przedawkowania kofeiny** – Wysoka zawartość kofeiny w napojach energetycznych, w połączeniu z innymi produktami zawierającymi kofeinę (jak kawa czy herbata), może prowadzić do przedawkowania, objawiającego się nudnościami, zawrotami głowy, a w skrajnych przypadkach – drgawkami czy omdleniami.

10% respondentów deklaruje, że zdarza się im pić napoje energetyczne.

Wśród uczniów klas SP 4-6 którzy zadeklarowali, że piją napoje energetyczne 68% robi to raz w miesiącu, jednakże są uczniowie, którzy robią to raz w tygodniu (16%), kilka razy w tygodniu (13%), a nawet codziennie (3%).

Czas wolny

Czas wolny jest okresem, w którym dzieci i młodzież mogą realizować swoje zainteresowania i aktywności niezwiązane z obowiązkami szkolnymi. Jest to przestrzeń do wypoczynku, zabawy, rozwijania hobby oraz budowania relacji społecznych.

Dzieci i młodzież często spędzają czas wolny samodzielnie, korzystając z technologii (smartfony, komputery, gry komputerowe). W tej formie mogą rozwijać pasje, takie jak czytanie, rysowanie, programowanie, ale też mogą nadużywać czasu spędzanego online.

Czas spędzany z rodziną, np. podczas wspólnych posiłków, wycieczek, gier planszowych, jest istotny dla budowania więzi rodzinnych, wspierania poczucia bezpieczeństwa i emocjonalnego rozwoju dziecka. Jednak może być tak, że część młodzieży, zwłaszcza starszej, spędza coraz mniej czasu z rodzicami na rzecz kontaktów z rówieśnikami.

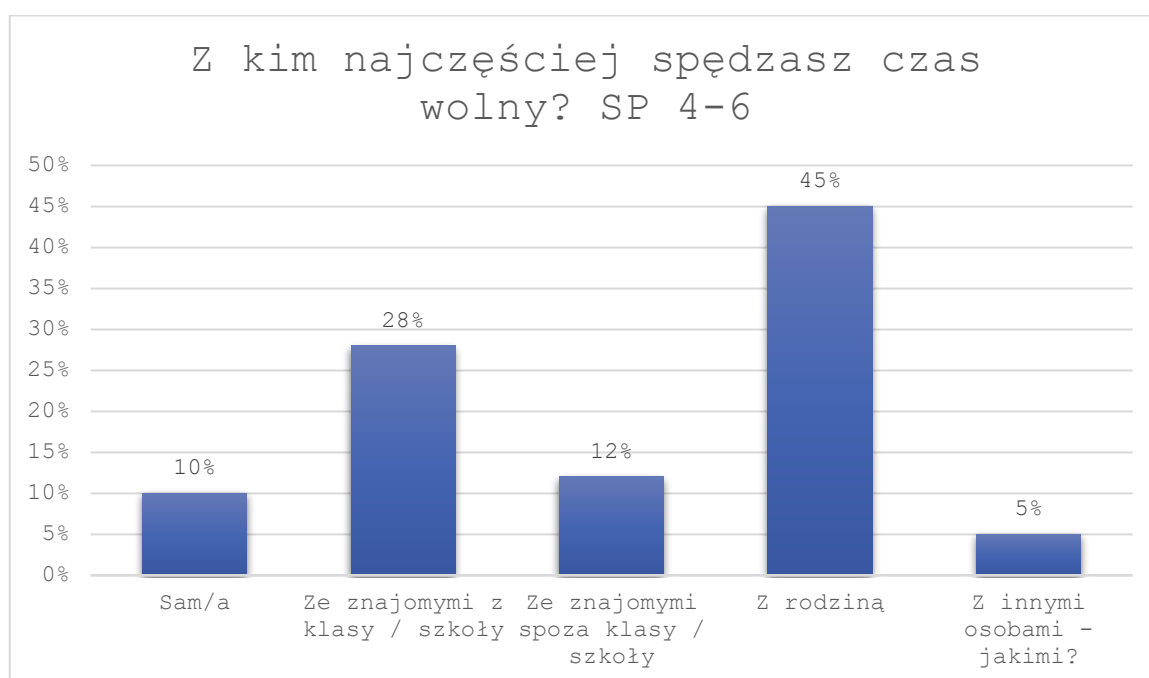
Znajomi ze szkoły to ważna część życia społecznego dzieci i młodzieży. Wspólne spędzanie czasu wolnego z rówieśnikami (na przykład po szkole, w weekendy) umożliwia nawiązywanie bliskich relacji, wzmacnia poczucie przynależności oraz rozwija umiejętności społeczne. W tym kontekście spotkania często odbywają się w formie wspólnej zabawy, wyjść na miasto czy korzystania z rozrywek elektronicznych, np. gier online.

Dzieci i młodzież może również spędzać czas z osobami z innych środowisk (np. spoza szkoły, z klubów zainteresowań, kursów). Dzięki temu rozwijają zdolności adaptacyjne i interpersonalne oraz poszerzają krąg znajomości. Ta forma czasu wolnego umożliwia poznanie innych perspektyw i poglądów, co wspiera rozwój społeczny.

Zajęcia dodatkowe, takie jak kursy sportowe, artystyczne, językowe, mogą być sposobem na rozwijanie pasji i talentów. Spotkania z instruktorami, trenerami oraz uczestnikami zajęć wzbogacają doświadczenia społeczne i rozwijają umiejętności pracy w grupie.

Czas wolny jest nieodzownym elementem rozwoju dzieci i młodzieży, który przy odpowiednim zarządzaniu może przynieść wiele korzyści. Jednak nadmierne korzystanie z technologii czy brak aktywności fizycznej stanowi ryzyko dla zdrowia i rozwoju psychospołecznego.

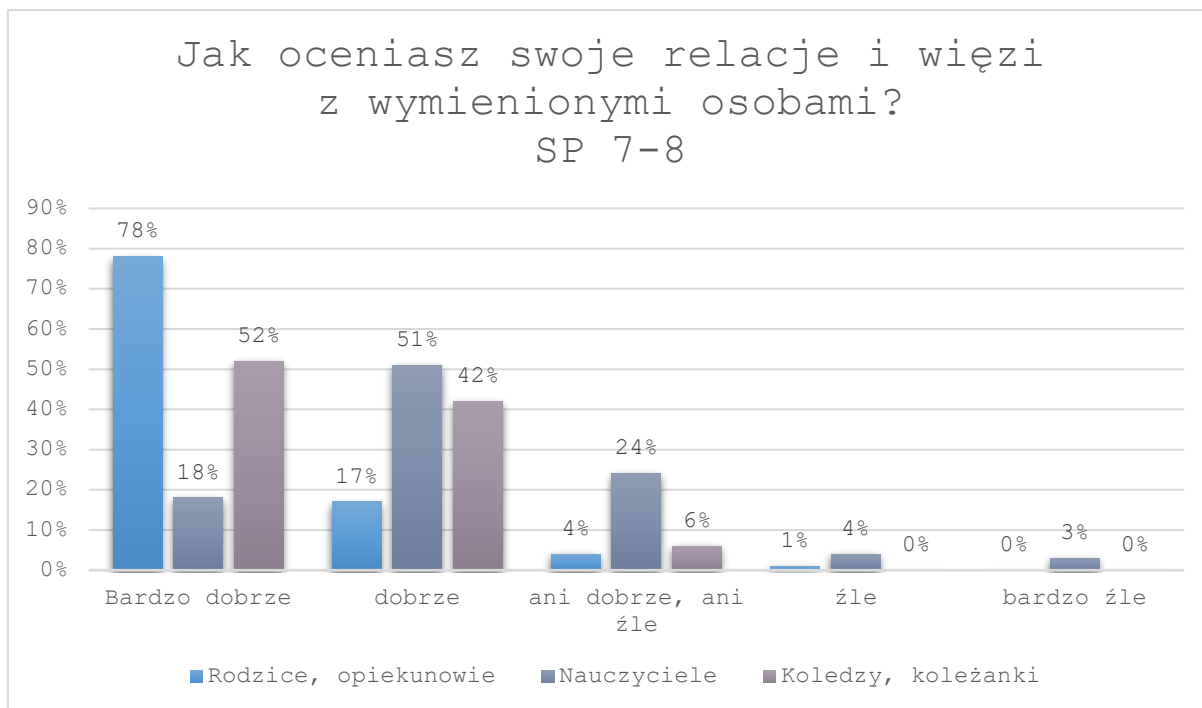
Uczniowie klas 4-6 spędzają swój czas wolny z rodziną (45%), co świadczy o dużym znaczeniu więzi rodzinnych w tej grupie wiekowej. Towarzystwo znajomych z klasy lub szkoły wybiera 28% uczniów, natomiast 12% preferuje spędzanie czasu z koleżankami i kolegami spoza klasy/szkoły. Samodzielne spędzanie czasu deklaruje 10% badanych.

Wyniki badań – uczniowie klas 7-8

Relacje z rodzicami, nauczycielami oraz rówieśnikami

Uczniowie w Gminie Kostomłoty deklarują w zdecydowanej większości bardzo dobre lub dobre relacje z opiekunami - łącznie: 95% uczniów klas 7-8.

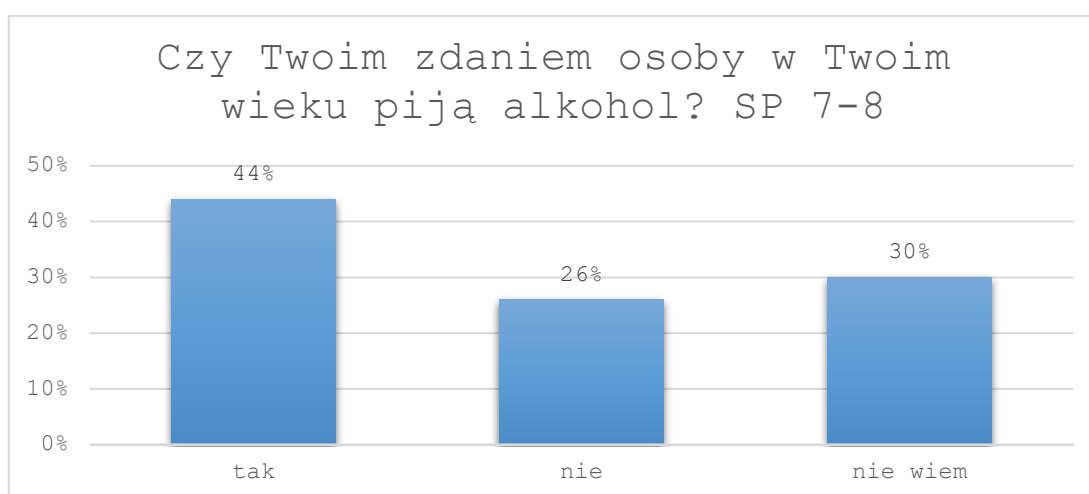

Jak wynika z przeprowadzonych badań, uczniowie w Gminie Kostomłoty mają bardzo dobre i dobre relacje z nauczycielami łącznie 69% wśród uczniów klas 7-8.

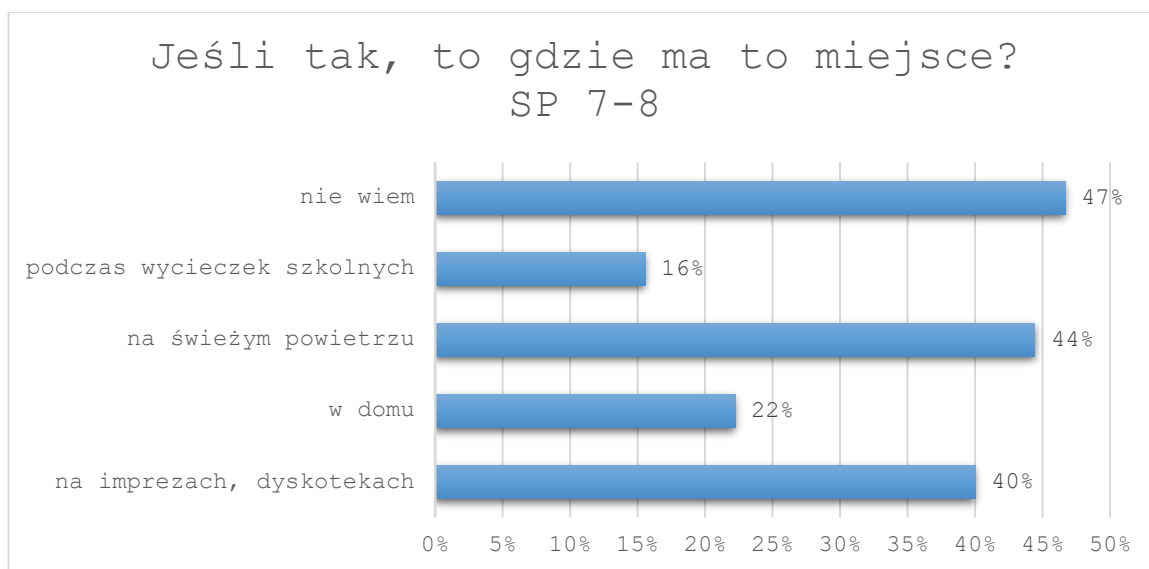
Kolejnym istotnym elementem są relacje z rówieśnikami – uczniowie z Gminy Kostomłoty relacje z rówieśnikami oceniają w większości bardzo dobrze lub dobrze (94%).

Substancje psychoaktywne: alkohol

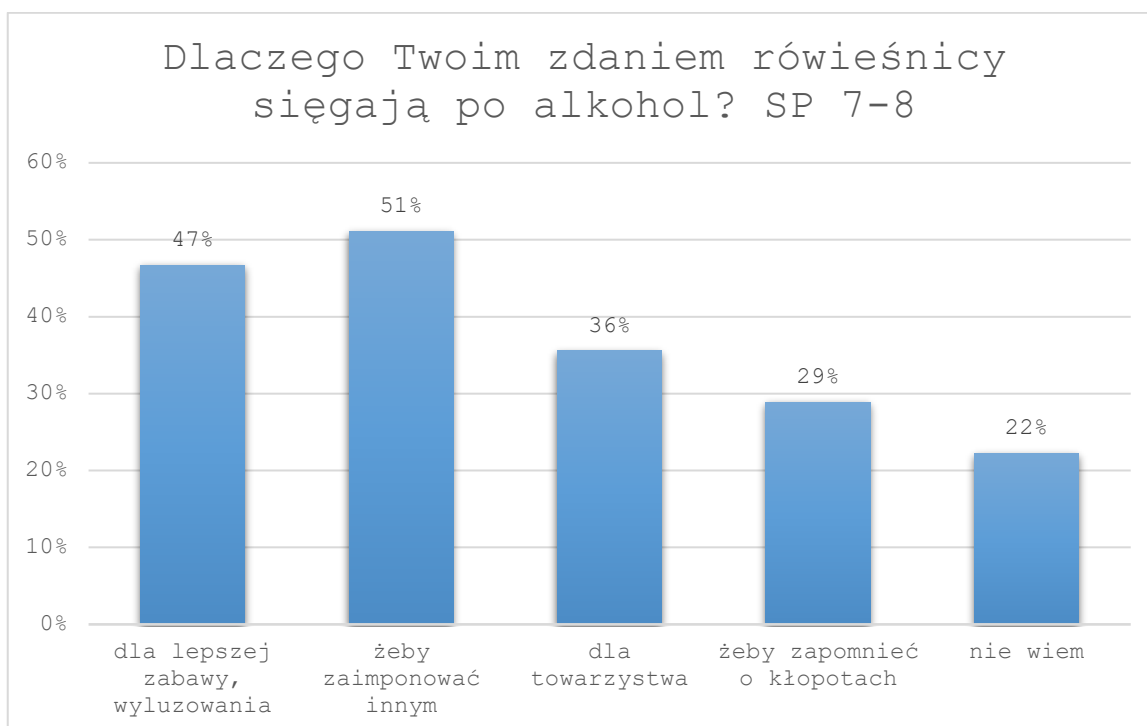
W pierwszej kolejności uczniowie zostali poproszeni o subiektywną ocenę, czy ich rówieśnicy spożywają alkohol. 44% uczniów klas 7-8 przyznało, że ich rówieśnicy piją alkohol.

Następnie badanych zapytano, w jakich miejscach ich koledzy i koleżanki spożywają alkohol. Uczniowie wskazują na świeże powietrze (44%), imprezy, dyskoteki (40%), dom (22%), oraz wycieczki szkolne (16%). 47% badanych nie wie gdzie ich koledzy i koleżanki spożywają alkohol.

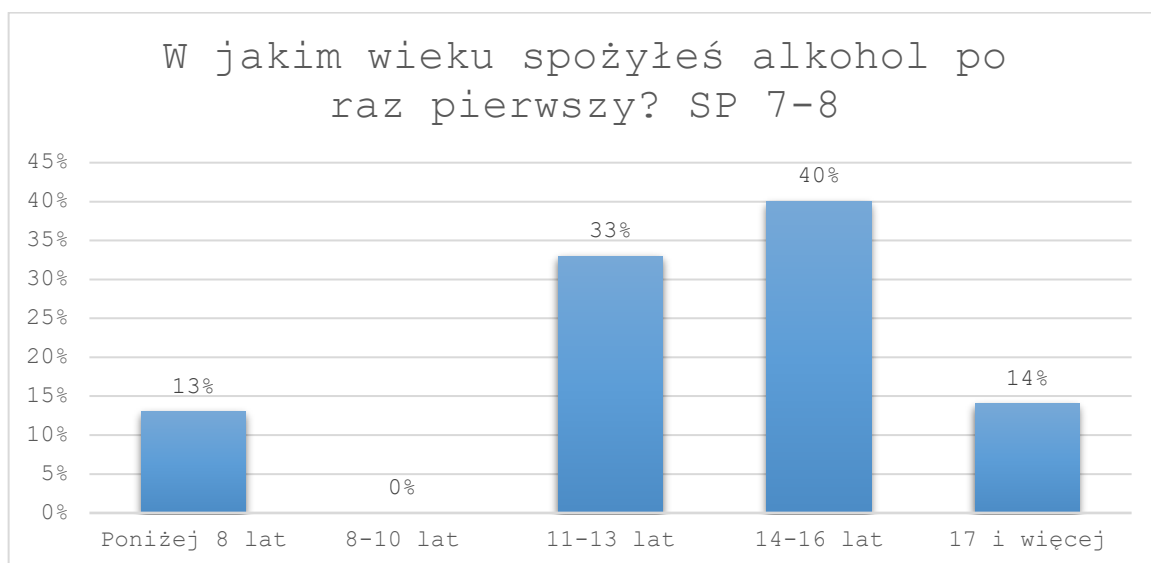
Jeżeli chodzi o przyczyny, z jakich ich rówieśnicy sięgają po alkohol badani uczniowie wskazywali zazwyczaj na chęć zaimponowania innym (51%), a także dla lepszej zabawy (47%), żeby zapomnieć o kłopotach (29%), dla towarzystwa (36%).

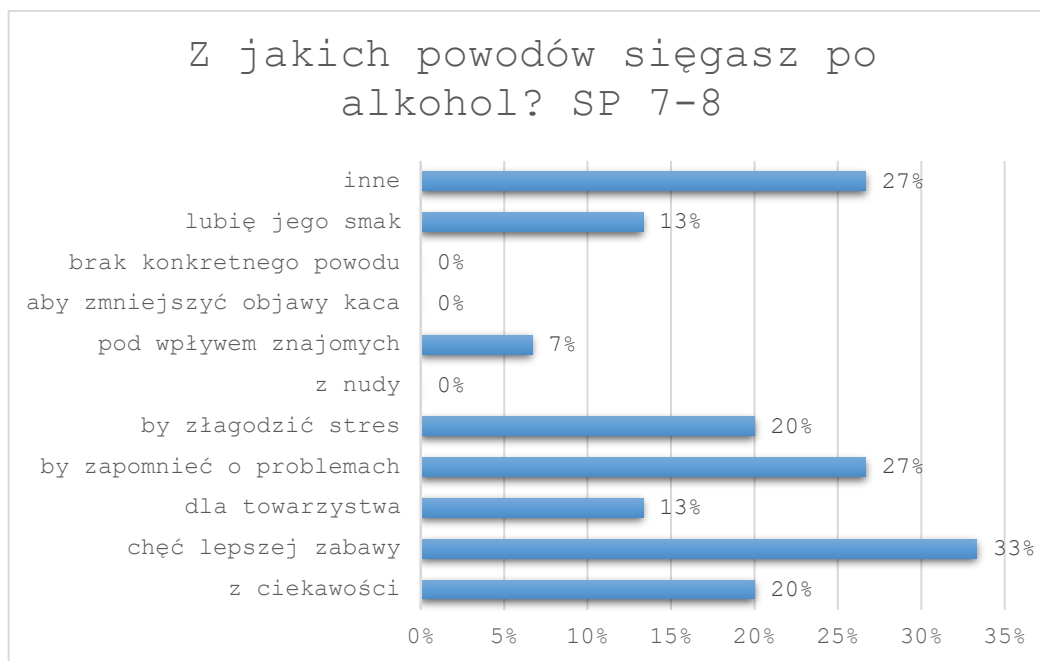
Następnie zapytano badanych, jak często oni sami spożywają alkohol. Do spożywania alkoholu rzadziej niż raz w miesiącu przyznaje się 6% uczniów klas 7-8, co najmniej raz w tygodniu deklaruje 4% uczniów klas 7-8, oraz co najmniej raz w miesiącu 5% SP 7-8. 85% uczniów klas 7-8 nigdy nie spożywało alkoholu.

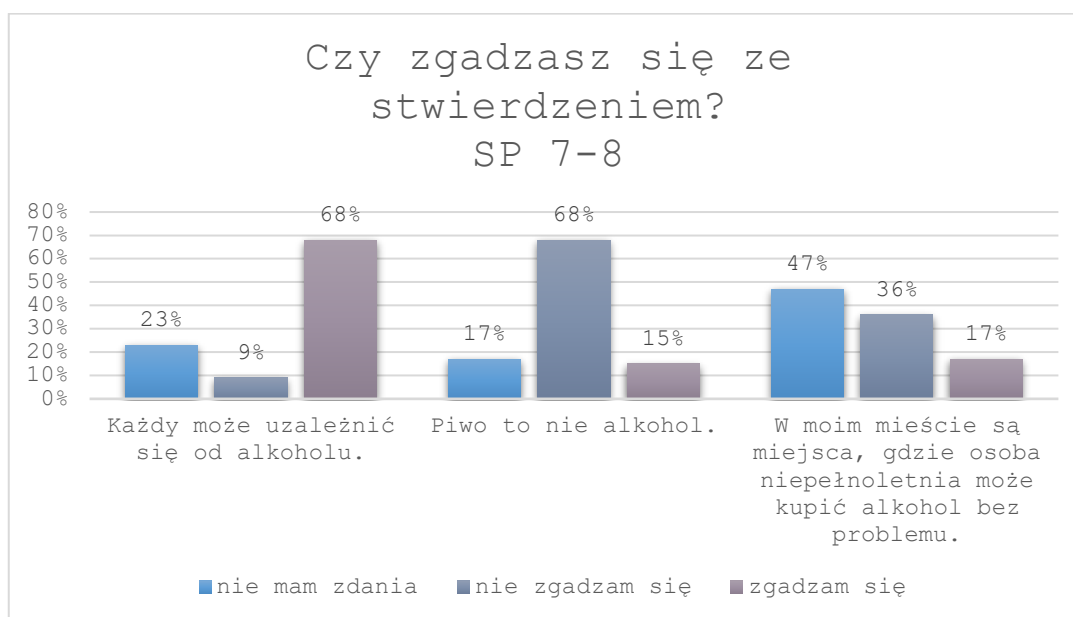
Istotnym zagadnieniem jest wiek inicjacji alkoholowej. Uczniowie, którzy zadeklarowali spożywanie alkoholu wskazywali najczęściej, że po raz pierwszy spróbowali go między 15 a 16 rokiem życia (40%) oraz między 11 a 13 rokiem życia (33%).

Uczniowie klas 7–8 najczęściej sięgają po alkohol z chęci lepszej zabawy (33%), by zapomnieć o problemach (27%), z ciekawości (20%) lub by złagodzić stres (20%). Szczegółowe dane przedstawia poniższy wykres.

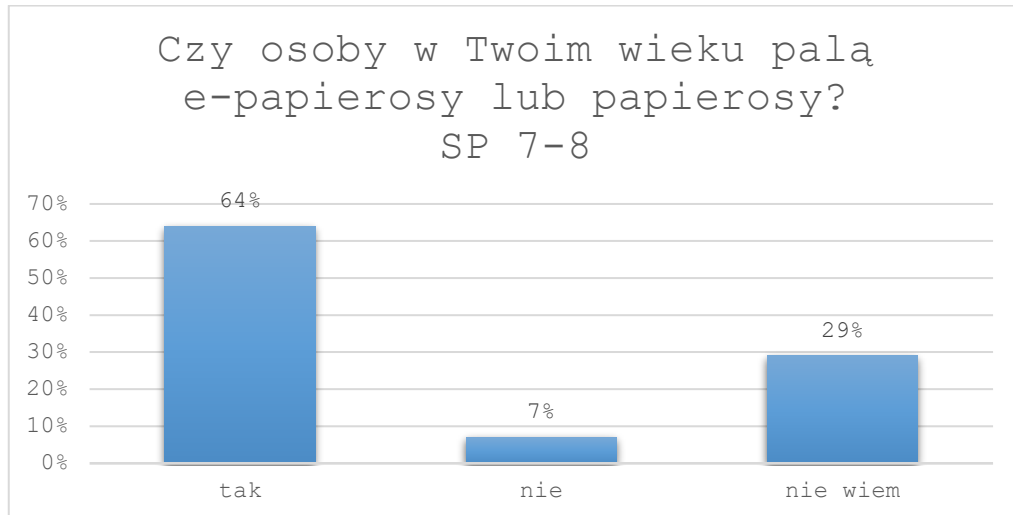

Uczniowie zostali zapytani o to, czy zgadzają się z poniższymi stwierdzeniami. Według 68% uczniów klas 7-8 każdy może uzależnić się od alkoholu. 17% uczniów uważa, że w ich miejscowości są miejsca, gdzie osoba niepełnoletnia może bez problemu kupić alkohol. Szczegółowe wyniki przedstawia poniższy wykres.

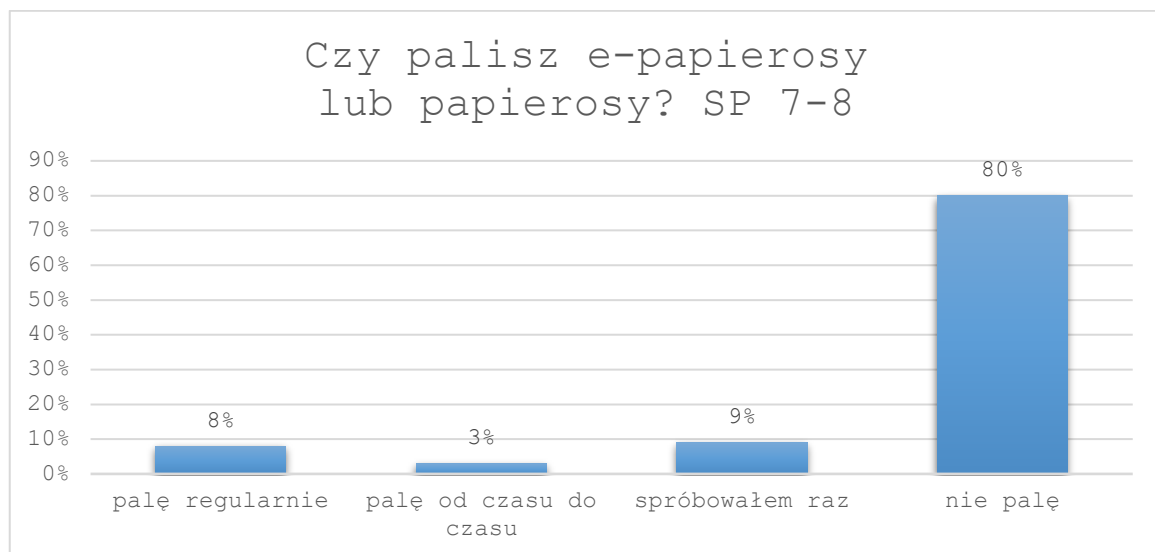

Substancje psychoaktywne: papierosy

Jak wynika z przeprowadzonych badań 64% uczniów klas 7-8 wskazało, że ich rówieśnicy palą papierosy lub e-papierosy.

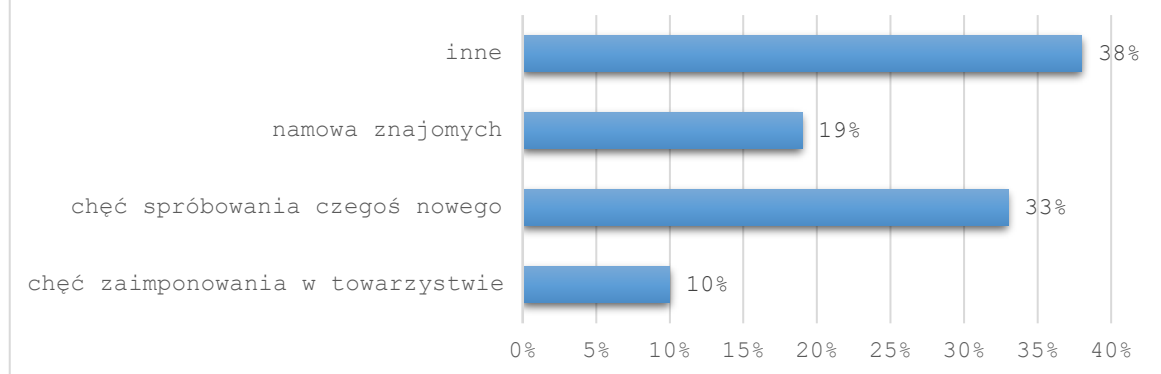

Następnie zapytano ankietowanych o to, czy sami palą papierosy. 80% uczniów deklaruje, że nie pali papierosów oraz e-papierosów.

Uczniowie zostali zapytani o powody, które skłoniły ich do sięgnięcia po papierosy lub e-papierosy. Najczęściej wskazywaną motywacją była chęć spróbowania czegoś nowego (33%). 19% badanych zapaliło za namową znajomych, a 10% chciało zaimponować w towarzystwie.

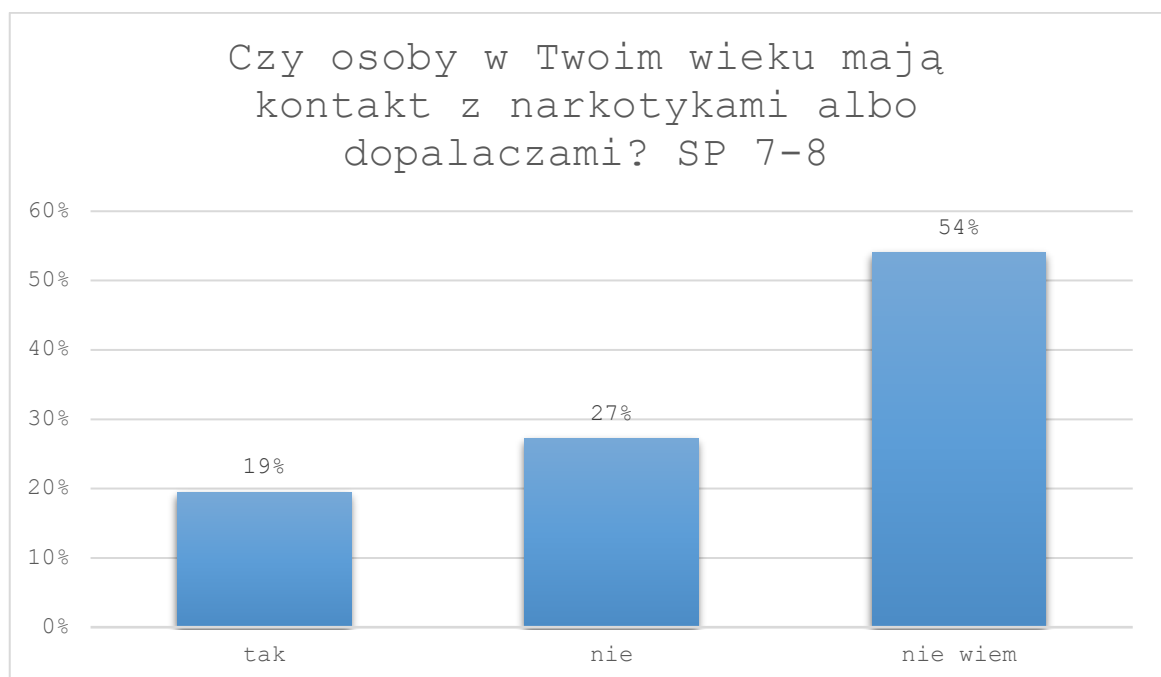
Co skłoniło Cię do palenie e-papierosów lub papierosów? SP 7-8

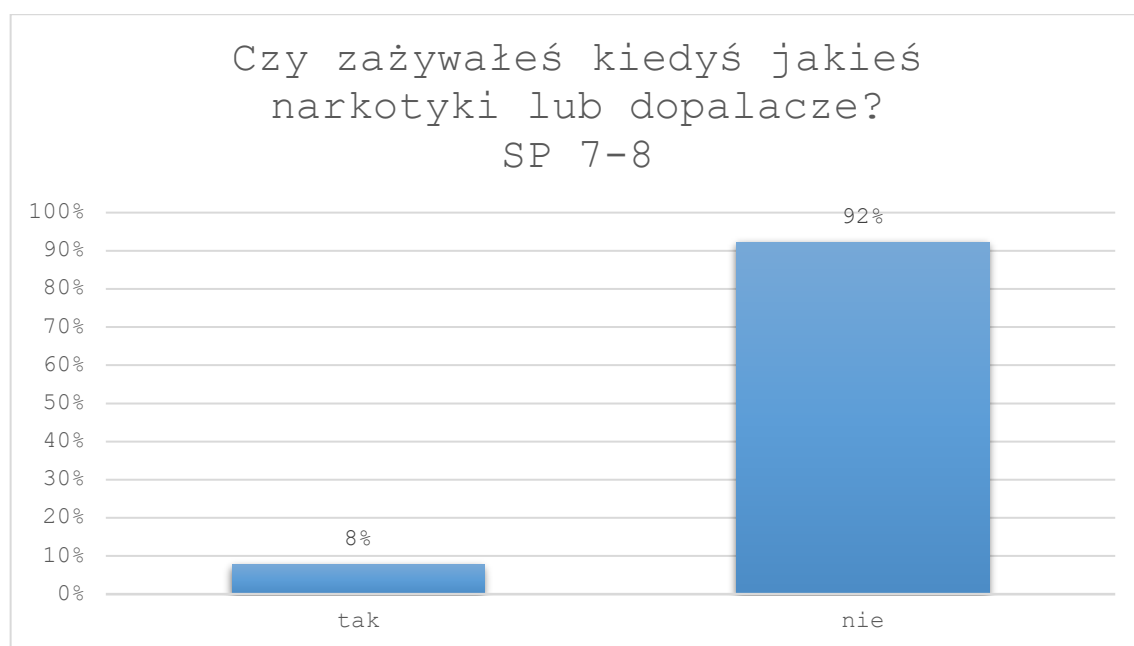
Substancje psychoaktywne: narkotyki i dopalacze

Wyniki badań wskazują, że niektórzy uczniowie mogą przejawiać problemy związane z przyjmowaniem narkotyków. 19% uczniów wskazuje, że ich rówieśnicy mają kontakt z narkotykami albo z dopalaczami.

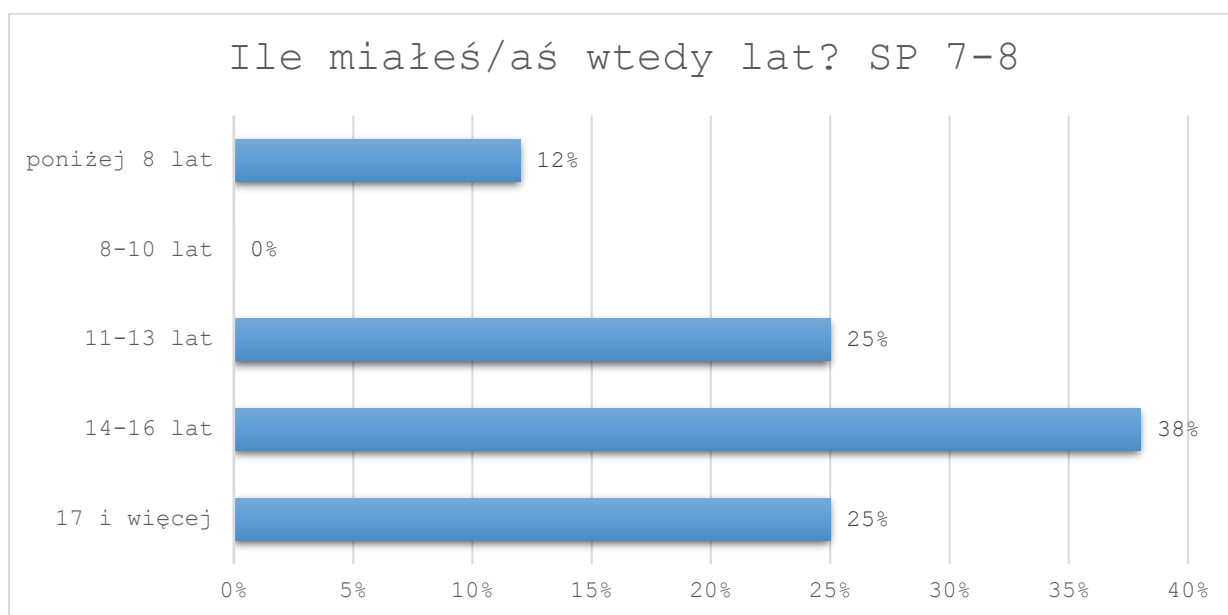
Czy osoby w Twoim wieku mają kontakt z narkotykami albo dopalaczami? SP 7-8

8% uczniów deklaruje, że miało już do czynienia z narkotykami i dopalaczami.

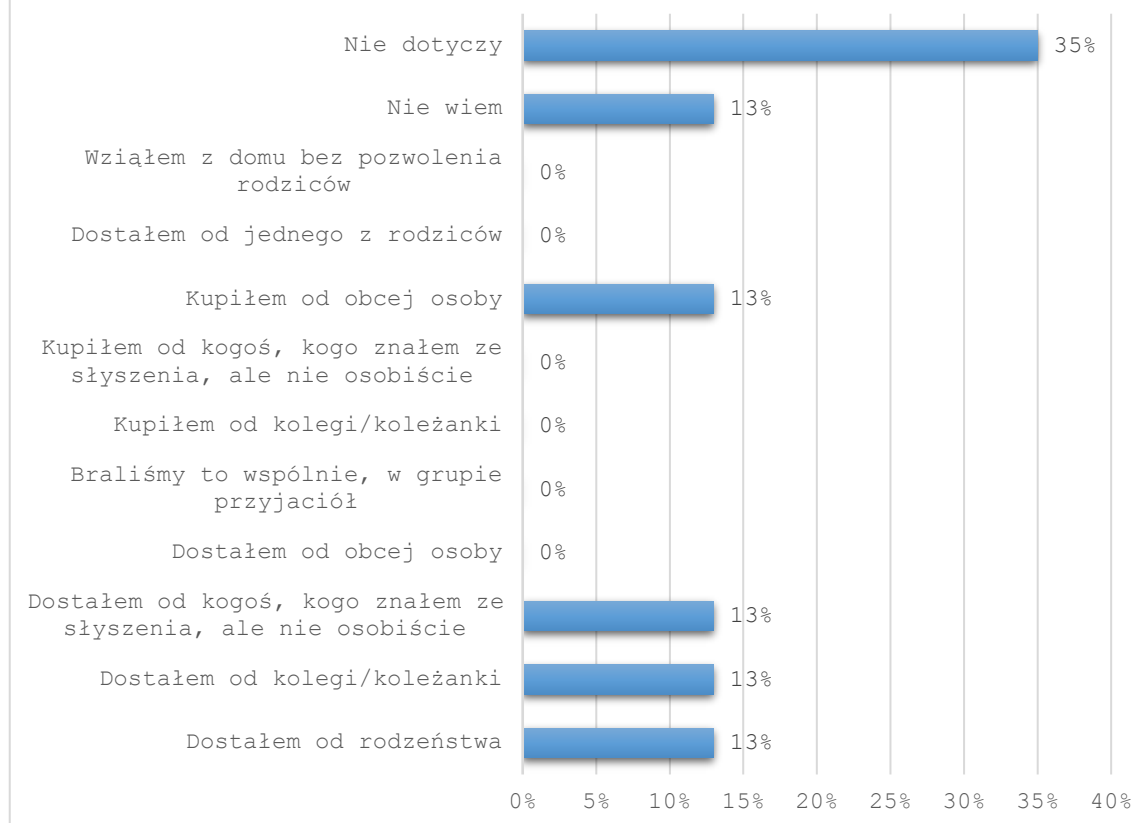

Istotnym zagadnieniem jest także wiek inicjacji narkotykowej. Wśród uczniów, którzy zadeklarowali spożywanie narkotyków, 12% badanych zadeklarowało, że próbowało ich w wieku poniżej 8 lat. Po 25% próbowało w przedziale wiekowym 11-13 lat i powyżej 17 lat, a 38% mając 14-16 lat.

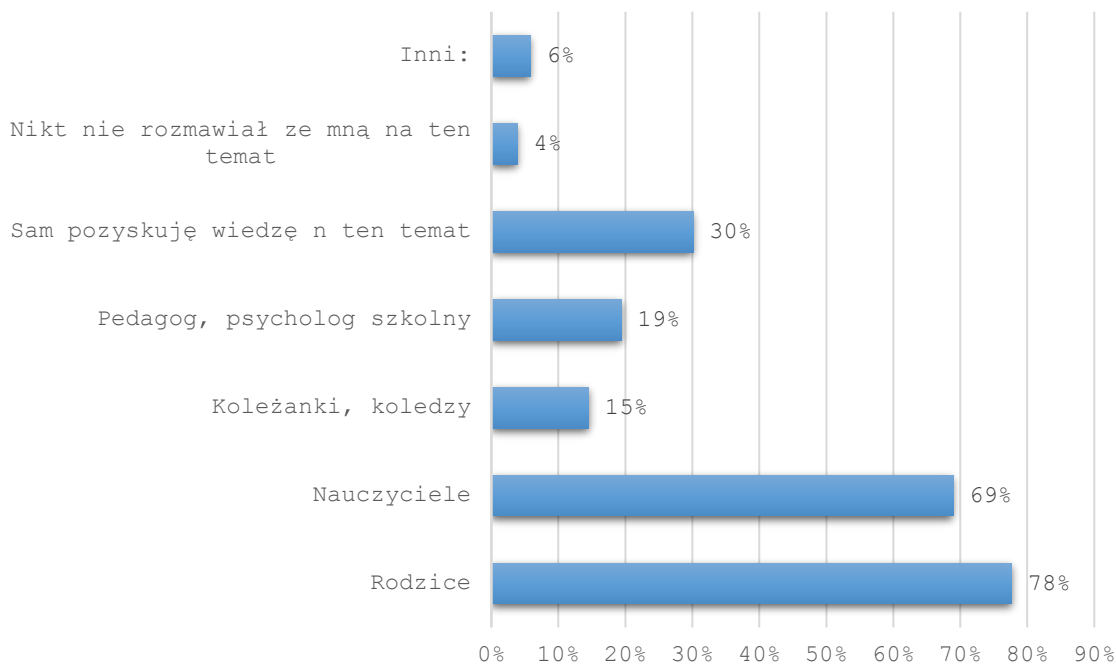
Uczniowie, którzy zadeklarowali kontakt z substancjami psychoaktywnymi, zostali zapytani o źródło ich pochodzenia. Po 13% badanych dostało je od rodzeństwa, kolegi/koleżanki z klasy, kogoś, kogo znają z widzenia lub kupiło od obcej osoby.

Skąd wzięłeś tę substancję? SP 7-8

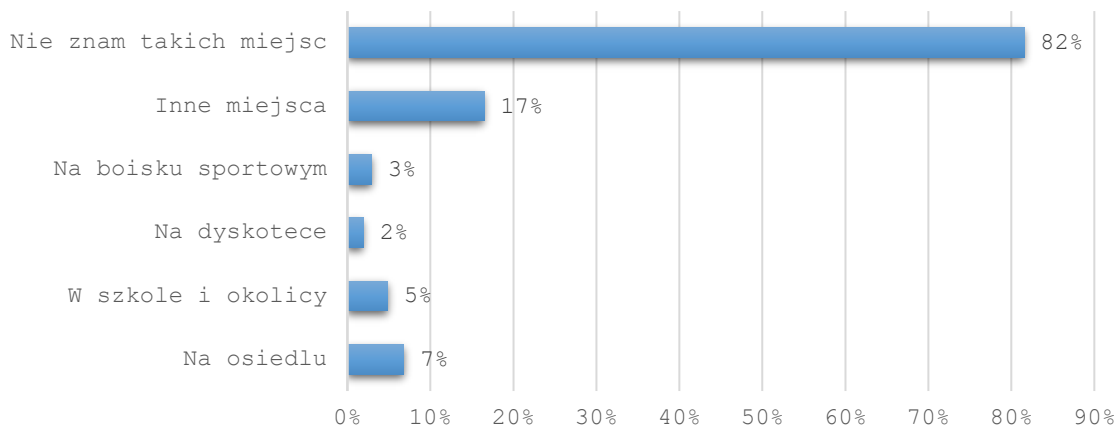
Zapytano także uczniów kto rozmawiał z nimi na temat działania i szkodliwości środków takich jak alkohol, narkotyki, dopalacze, papierosy. 78% badanych wskazuje, że byli to rodzice, a 69%, że nauczyciele. 30% pozyskuje taką wiedzę samodzielnie. Rzadziej udzielanymi odpowiedziami był pedagog, psycholog szkolny (19%) lub koleżanki/koledzy (15%).

Kto rozmawiał z Tobą na temat działania i szkodliwości środków takich jak alkohol, narkotyki, dopalacze, papierosy? SP 7-8

Zdecydowana większość uczniów (82%) nie zna miejsc, w których można kupić narkotyki lub dopalacze.

Czy znasz miejsca w swojej miejscowości gdzie można kupić narkotyki lub dopalacze? SP 7-8

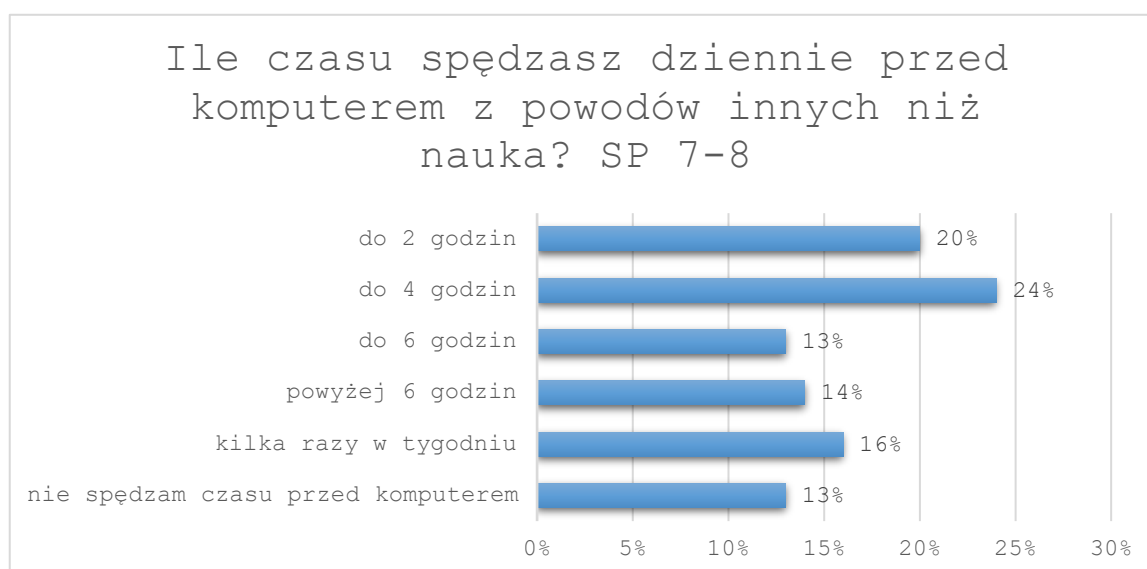

Uzależnienia behawioralne: Internet, smartfon, hazard

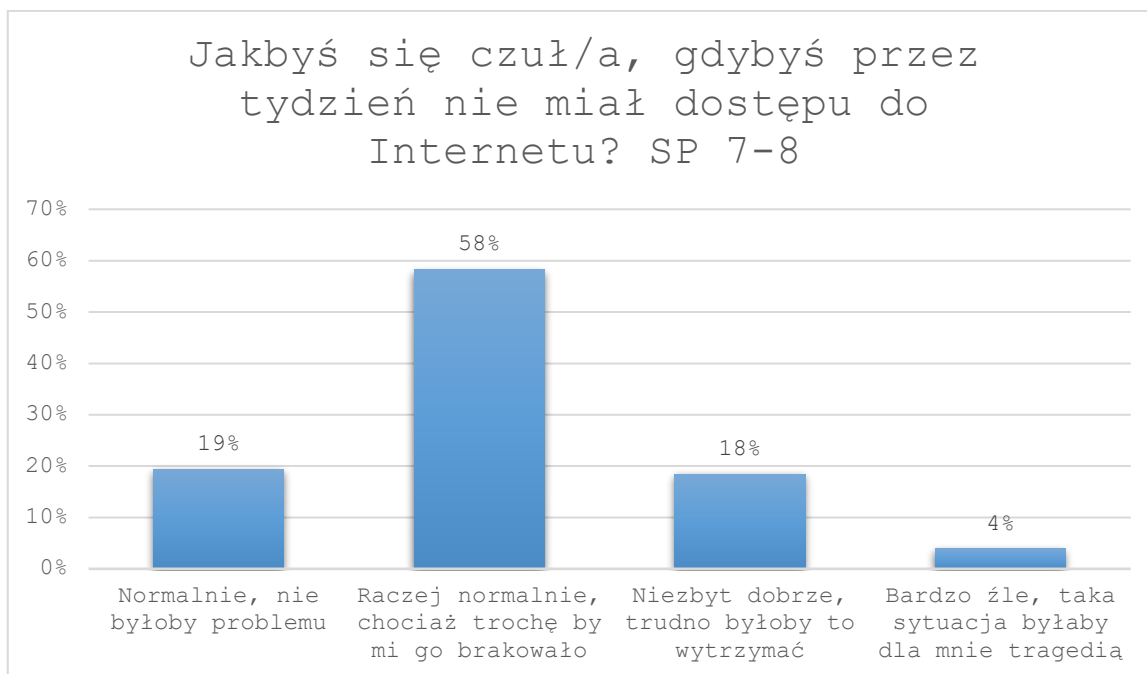
Zapytano uczniów o to, które zjawisko jest obecne w ich otoczeniu. Uczniowie klas 7-8 jako najbardziej popularne wskazali: uzależnienie od smartfona (77%) oraz uzależnienie od Internetu (75%).

Czy w Twoim otoczeniu jest obecne następujące zjawisko? SP 7-8	Popularne	Czasem występuje	Występuje bardzo rzadko	Nie występuje
Zakupoholizm	23%	42%	14%	21%
Uzależnienie od Internetu (Sieciolizm)	45%	30%	16%	9%
Uzależnienie od hazardu (gry na pieniądze, zakłady sportowe)	19%	17%	24%	40%
Zaburzenia odżywiania (bulimia, anoreksja, jedzeniowolizm)	13%	28%	30%	29%
Uzależnienie od smartfona (mediów społecznościowych)	54%	23%	11%	12%

Zapytano uczniów o to, ile czasu dziennie korzystają z komputera w celach innych niż nauka. Badani wskazywali zazwyczaj, że spędzają w ten sposób do 4 godzin dziennie (24%) oraz do 2 godzin dziennie (20%). Znacznie niepokoją odsetki ankietowanych, którzy zaznaczyli, że spędzają przed komputerem powyżej 6 godzin dziennie (14%).

77% uczniów klas 7-8 deklaruje, że brak dostępu do Internetu nie byłoby dla nich problemem. Aczkolwiek, spora część uczniów przyznaje, że odczułaby brak dostępu do Internetu.

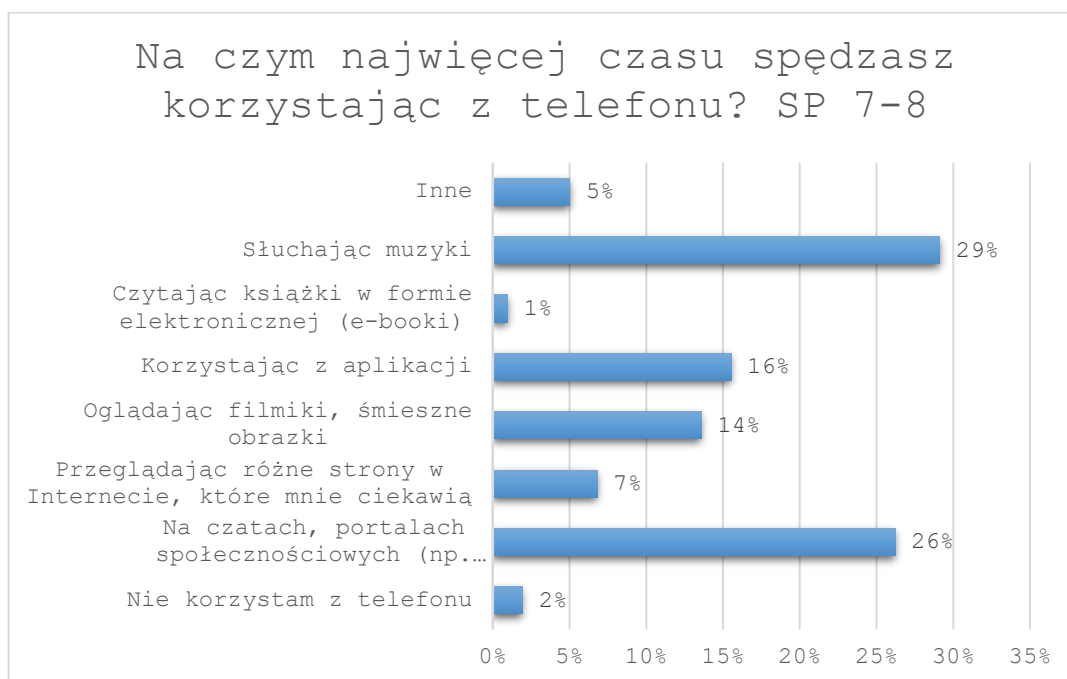

Jak wynika z przeprowadzonych badań, 49% uczniów klas 7-8 korzysta z telefonu od 2 do 3 godzin dziennie. Znaczny niepokój budzi fakt, iż 23% uczniów korzysta z telefonu 4-5 godzin dziennie, a 18% uczniów korzysta powyżej 5 godzin dziennie.

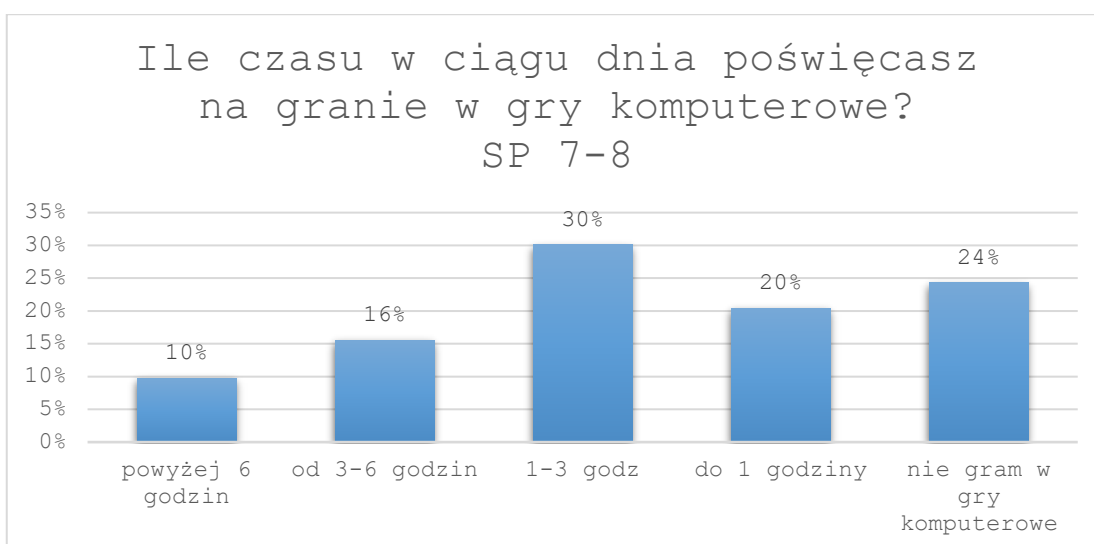

Uczniowie klas 7-8 korzystając z telefonu najczęściej czasu spędzają słuchając muzyki (29%) oraz na czatach, portalach społecznościowych (26%). 16% korzysta z aplikacji, a 14%

spędza czas oglądając filmiki i śmieszne obrazki. Szczegółowe wyniki przedstawia poniższy wykres.

Zapytano również młodzież o czas poświęcany na graniu w gry komputerowe. 30% uczniów klas 7-8 gra w gry komputerowe od 1 do 3 godzin dziennie. Znaczny niepokój budzi fakt, iż 16% ankietowanych deklaruje, że gra w gry od 3 do 6 godzin dziennie, a 10% uczniów wskazuje, że gra w gry komputerowe powyżej 6 godzin dziennie.

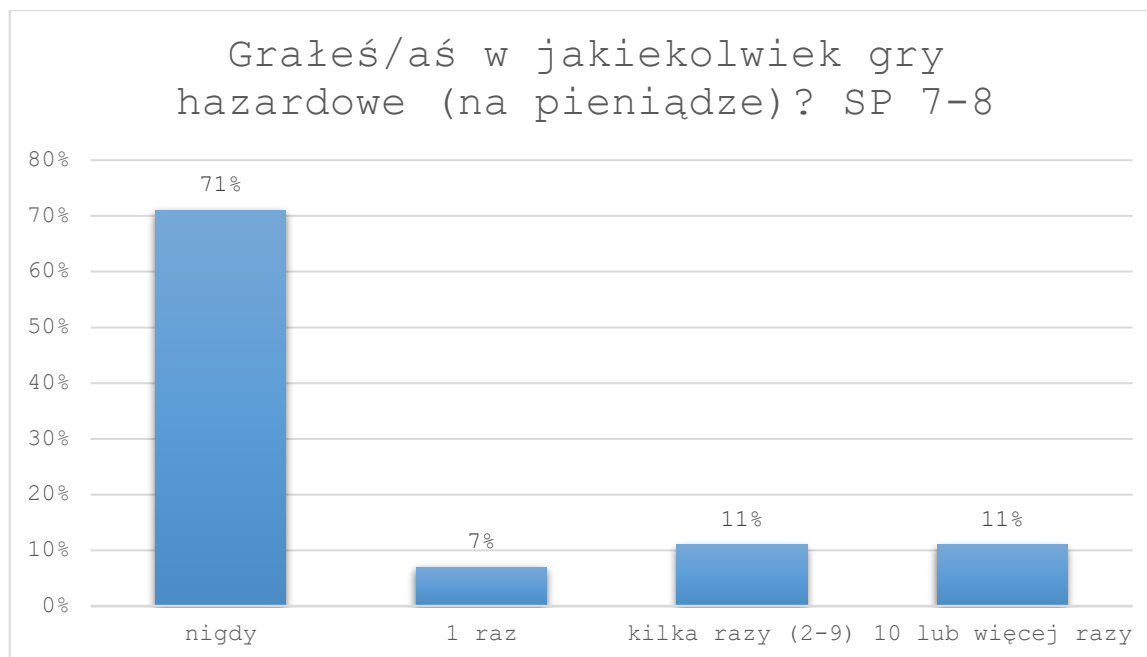

Zapytano także uczniów o różne sytuacje, które mogły ich spotkać w Internecie. 37% uczniów klas SP 7-8 otrzymywało złośliwe komentarze, tzw. hejty. 44% uczniów otrzymywało

wiadomości z przezwiskami, obelgami oraz zdarzyło się, że udostępniono ich prywatną rozmowę (30%). Szczegółowe odpowiedzi przedstawia poniższa tabelka:

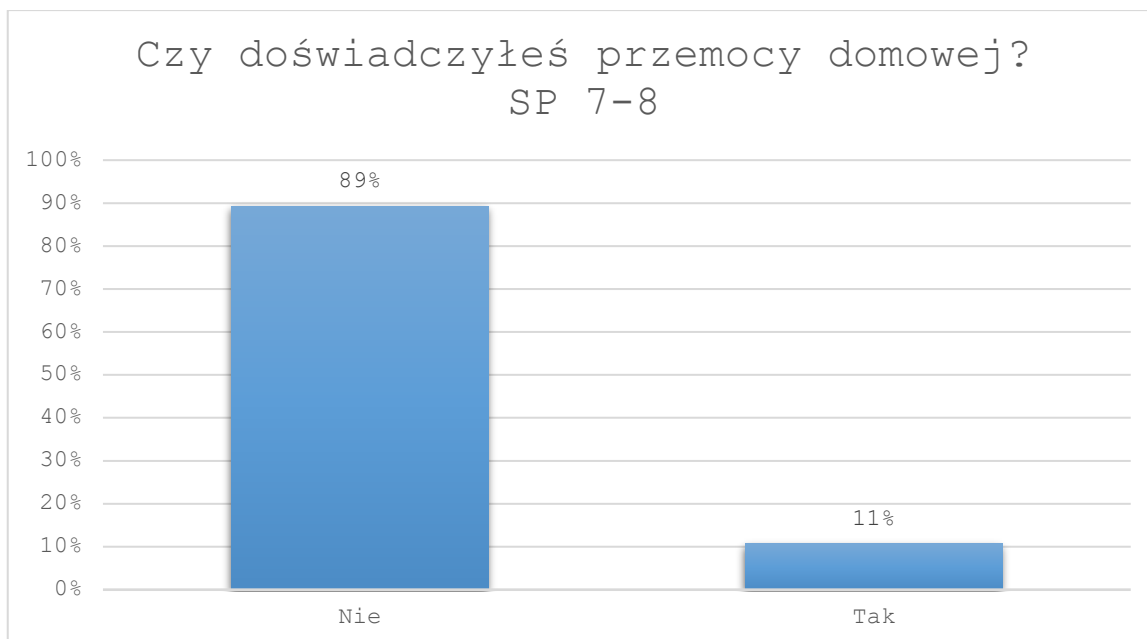
Czy spotkałeś/aś się z takimi sytuacjami w Internecie? SP 7-8	<i>Tak, mnie to spotkało</i>	<i>Tak, spotkało to inne osoby ze szkoły</i>	<i>Nie, nigdy się z czymś takim nie spotkałem/am</i>
	<i>% odp.</i>	<i>% odp.</i>	<i>% odp.</i>
Otrzymywanie złośliwych komentarzy, tzw. hejtów, cyberprzemoc	37%	32%	31%
Umieszczanie filmików lub obrazków, które ośmieszały mnie lub inne osoby ze szkoły	18%	39%	43%
Otrzymywanie wiadomości z przezwiskami, obelgami	44%	26%	30%
Otrzymywanie wiadomości z groźbami lub szantażem	23%	19%	57%
Włamanie na konto np. na portalu społecznościowym	12%	22%	66%
Podszywanie się pode mnie lub inne osoby ze szkoły	14%	23%	63%
Udostępnienie mojej prywatnej wiadomości innej osobie	30%	20%	50%

Uczniowie w Gminie Kostomłoty w większości nie mają doświadczeń związanych z grami hazardowymi na pieniądze (71%). Jednakże 29% starszych uczniów przyznało, że grało już w tego rodzaju gry.

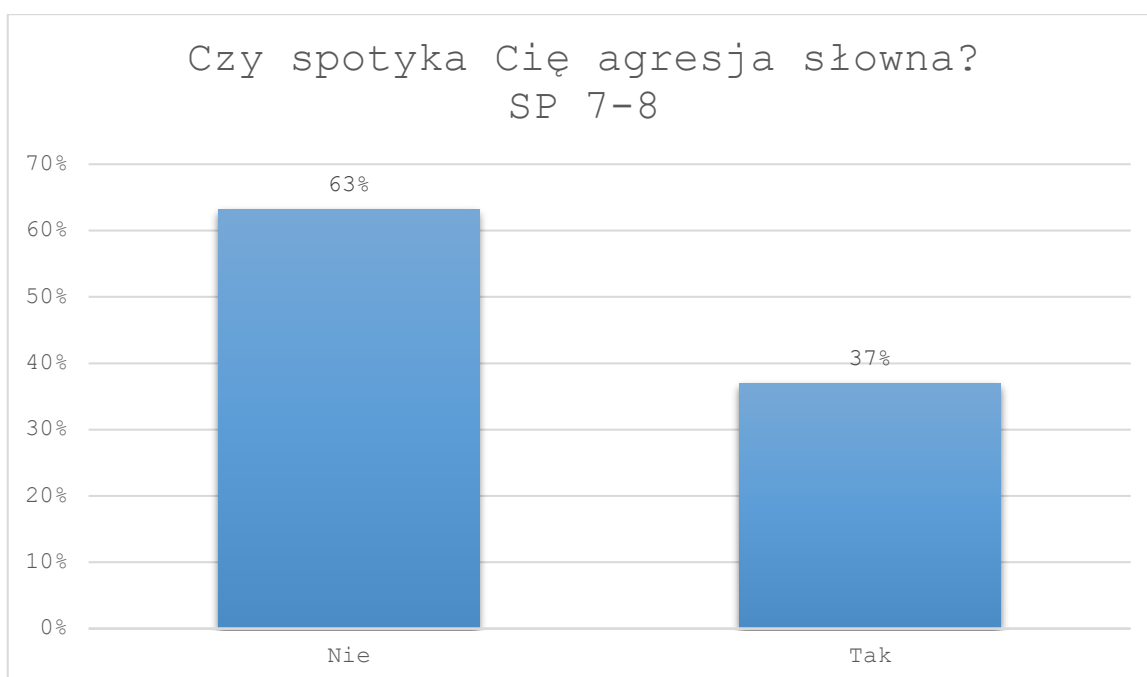

Przemoc

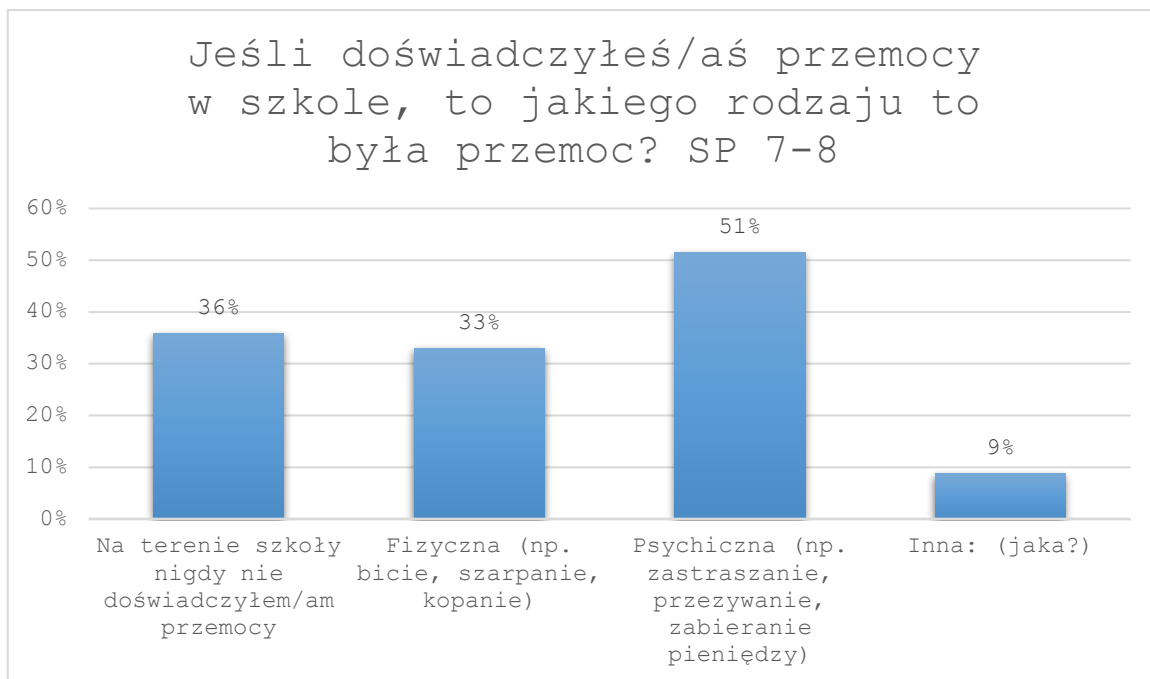
11% uczniów klas 7-8 w Gminie Kostomłoty doświadczyło przemocy domowej.

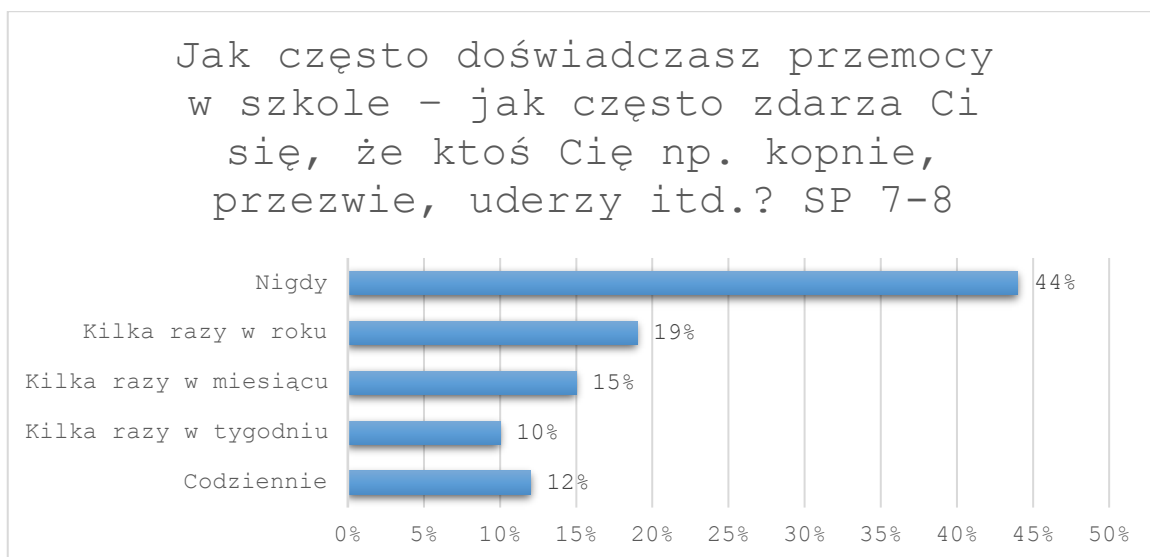
37% uczniów klas 7-8 spotyka agresja słowna.

Jeżeli chodzi o rodzaj doświadczanej przemocy przez uczniów respondenci wskazali, że spotyka ich zarówno przemoc psychiczna (51%) jak i przemoc fizyczna (33%).

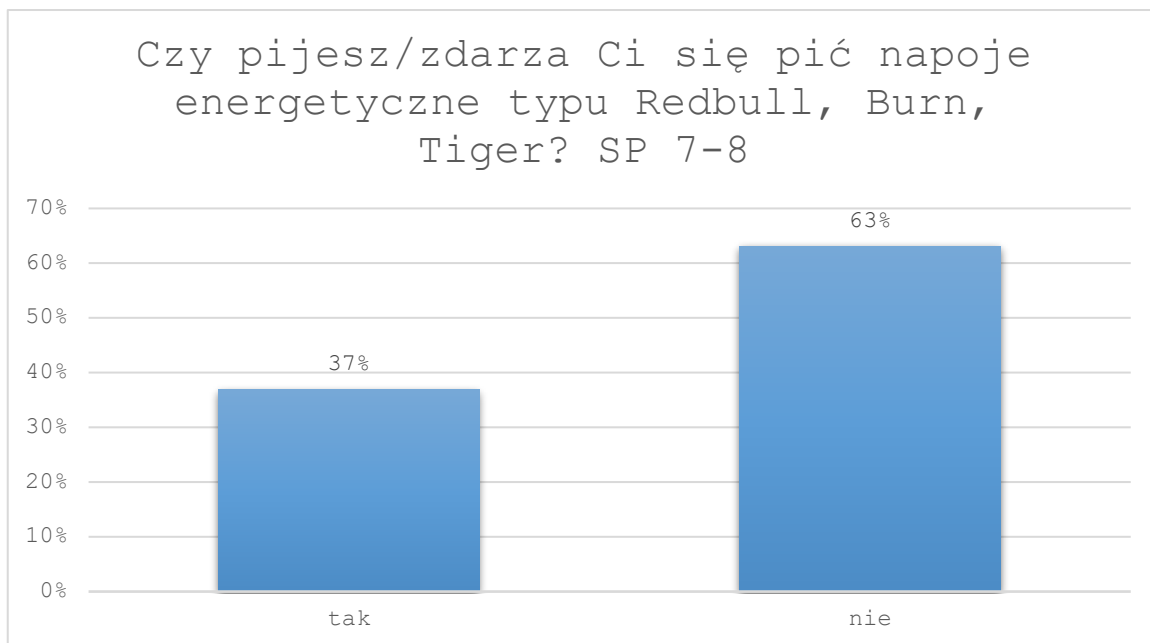

Zapytano uczniów także o doświadczenie przemocy w szkole. Według wyników badań 44% uczniów klas 7-8 nigdy jej nie doświadczyło. Jednakże są uczniowie, którzy doświadczają przemocy w szkole codziennie (12%), kilka razy w tygodniu (10%), kilka razy w miesiącu (15%), kilka razy w roku (19%).

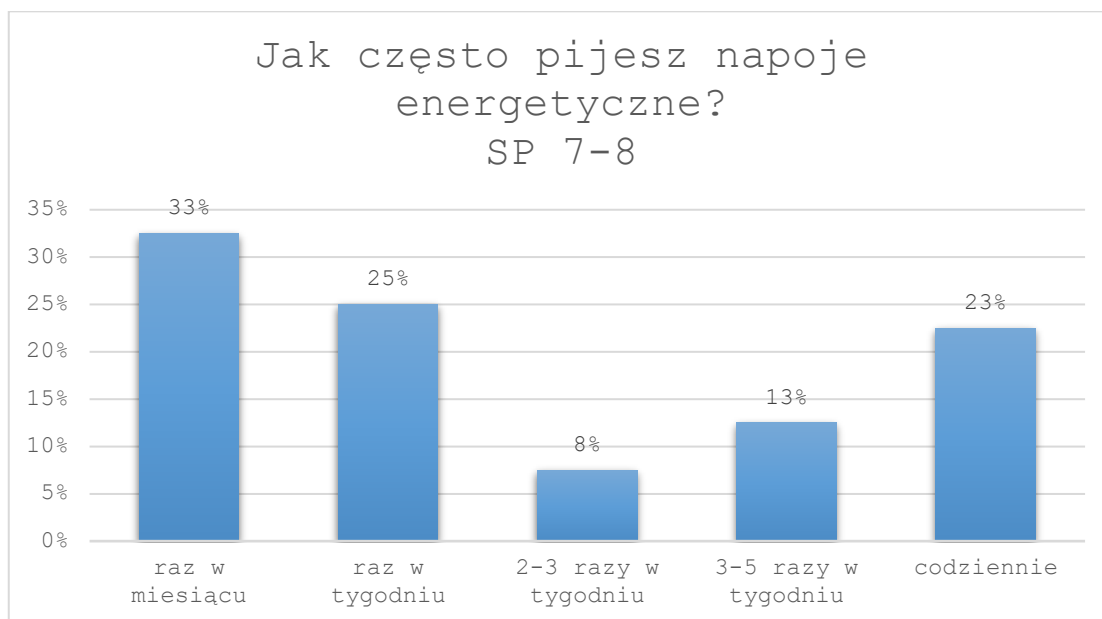

Spożywanie napojów energetycznych przez dzieci i młodzież

37% uczniów klas 7-8 deklaruje, że zdarza się im pić napoje energetyczne.

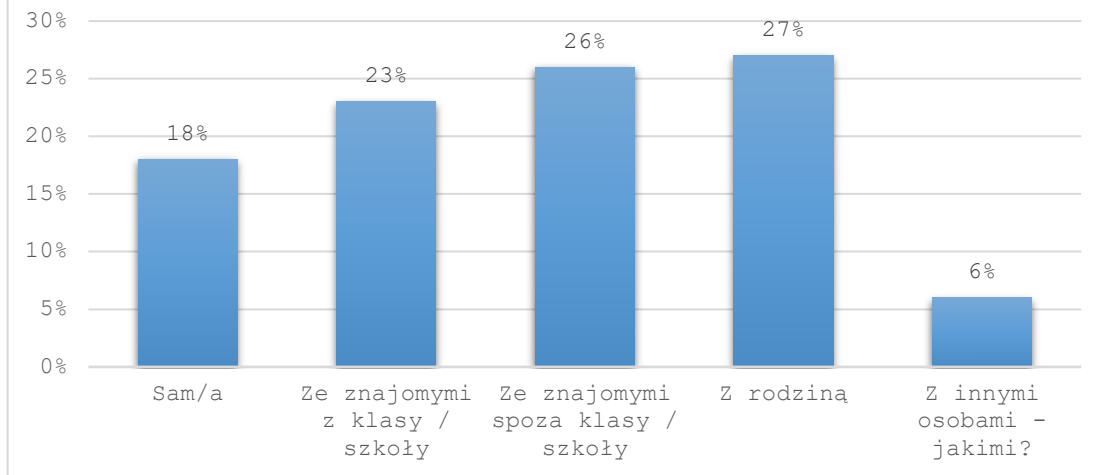
Wśród uczniów klas 7-8, 55% pije napoje energetyczne raz w miesiącu, a 23% raz w tygodniu. 11% zaznaczyło odpowiedź 2-3 razy w tygodniu, a 8% zaznaczyło odpowiedź 3-5 razy w tygodniu. 3% badanych pije napoje energetyczne codziennie.

Czas wolny

Uczniowie klas 7-8 szkół podstawowych (26%) spędzają swój czas wolny z rodziną, a 23% ze znajomymi z klasy lub szkoły. Spędzanie wolnego czasu ze znajomymi spoza klasy/szkoły wybiera 26% uczniów, a 18% deklaruje, że spędza ten czas samotnie.

Z kim najczęściej spędzasz czas wolny? SP 7-8

WNIOSKI I PODSUMOWANIE

Dorośli mieszkańcy gminy

- W opinii mieszkańców Gminy Kostomłoty najistotniejszymi problemami społecznymi są - przemoc domowa (80%), długotrwałe choroby (80%), uzależnienie od alkoholu (75%) oraz izolacja społeczna osób starszych (75%).
- Według opinii wyrażonych w ankiecie na temat spożywania alkoholu mieszkańcy Gminy Kostomłoty odzwierciedlają postawy wobec picia alkoholu o średnim stopniu ryzyka – większość badanych z rozważą spożywa alkohol – najczęściej kilka razy w roku (53%) oraz kilka razy w miesiącu (17%), wypijając przy tym umiarkowane ilości alkoholu (1-2 porcje: 40%, 3-4 porcje: 19%).
- 59% badanych uważa, że w najbliższej okolicy znajdują się odpowiednia liczba punktów, gdzie można nabyć alkohol, a dla 37% jest tych miejsc za dużo.
- 75% respondentów uważa osoby pijące alkohol za zagrażające bezpieczeństwu w lokalnym środowisku, a 69% badanych mieszkańców nie zna miejsc do których po pomoc może zgłosić się osoba uzależniona od alkoholu.
- Palenie wyrobów tytoniowych wśród dorosłych mieszkańców Gminy Kostomłoty nie jest zauważalnym nałogiem – 72% badanych deklaruje, że nie pali wyrobów tytoniowych, a łącznie 28% badanych pali okazjonalnie lub regularnie papierosy lub e-papierosy.
- 65% badanych deklaruje, że zna przynajmniej jedną osobę zażywającą substancje psychoaktywne takie jak narkotyki lub dopalacze. 35% wskazało, że nie ma w swoim otoczeniu takich osób przyjmujących substancje odurzające tj. narkotyki i dopalacze.
- Problem uzależnienia od gier hazardowych na terenie Gminy Kostomłoty, nie jest rozpowszechnionym zjawiskiem - 90% respondentów przyznaje, że nie ma doświadczenia z grami hazardowymi.
- 61% respondentów nie ma tendencji do "zajadania" stresów i trudnych emocji, podczas gdy 39% przyznaje się do takiego zachowania. Co więcej, aż 65% badanych nie ma problemów z kontrolowaniem swoich zachowań jedzeniowych, co oznacza, że 35% doświadcza trudności w tym obszarze. Wyniki te sugerują, że problemy związane z niekontrolowanym jedzeniem w reakcji na stres dotyczą mniejszości z badanych.
- Jak wskazują wyniki badań przeprowadzonych wśród mieszkańców Gminy Kostomłoty 22% respondentów zna osobiście lub ze słyszenia osoby doznające przemocy w rodzinie, a 35% ma podejrzenia, że może do tego dochodzić.

- 81% mieszkańców dostrzega potrzebę realizacji działań z zakresu profilaktyki uzależnień. Świadczyć to może o wysokim poziomie wiedzy mieszkańców na temat tego, jak istotne jest ograniczanie rozmiarów używania lub nadużywania substancji psychoaktywnych. Badani wskazali na wsparcie psychologiczne dla rodzin – 33%, organizację warsztatów profilaktycznych dla uczniów – 29% oraz otwartych konsultacji z terapeutą uzależnień – 21%.

Pracownicy instytucjonalni

- Badani członkowie Zespołu Interdyscyplinarnego oraz Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych w Gminie Kostomłoty za najbardziej istotne problemy związane z uzależnieniami uznali: przemoc domową związaną z zażywaniem substancji, nadużywanie alkoholu przez dorosłych, spożywanie alkoholu przez młodzież, zażywanie narkotyków i dopalaczy przez dorosłych i przez młodzież, uzależnienia behawioralne u młodzieży, palenie papierosów i e-papierosów przez młodzież, brak dostępu do terapii uzależnień i brak świadomości zagrożeń związanych z uzależnień.
- Respondenci za najważniejsze zadania GKRPA uznali: motywowanie do podjęcia leczenia, które wskazało 10% badanych, a także procedurę kierowania na leczenie odwykowe i podejmowanie działań zgodnych z rekomendacjami KCPU – po 50%.
- Respondenci podkreślili, że współpraca pomiędzy ZI a GKRPA jest skuteczna (80%) oraz umiarkowanie skuteczna (20%). Za najbardziej efektywne sposoby zwiększenia tej współpracy uznano: szkolenia wspólne dla członków obu instytucji (80%) oraz wspólne projekty i programy profilaktyczne (40%). Kolejne 20% wskazuje na potrzebę regularnych spotkań i wymianę informacji, ustalenie wspólnych celów i strategii działania oraz zwiększenie zaangażowania społeczności lokalnej.
- Największe bariery w realizacji działań to niska świadomość społeczna dotycząca problemu, którą wskazało aż 80% respondentów. Na drugim miejscu uplasowały się niedobór specjalistów, takich jak terapeuci i psychologowie i brak wystarczających środków finansowych – odpowiedzi te wskazało po 40% badanych.
- Większość respondentów (80%) ocenia, że władze gminy są poinformowane o potrzebach GKRPA i ZI oraz wspierają ich działania, a 20% uważa, że choć władze są poinformowane, to ich wsparcie jest ograniczone.
- Analiza wskazań respondentów pokazuje, że w opinii pracowników instytucjonalnych za najważniejsze działania w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom, które powinny zostać wdrożone przez GKRPA i Zespół Interdyscyplinarny, uznaje się konsultacje

i wsparcie psychologiczne dla rodzin oraz kampanie społeczne zwiększające świadomość na temat uzależnień (po 60%).

Uczniowie szkół podstawowych

- Spożywanie napojów alkoholowych przez dzieci i młodzież szkolną w Gminie Kostomłoty jest obecne. 1% uczniów klas 4-6 oraz 15% uczniów klas 7-8 deklaruje, że ma za sobą inicjację alkoholową. Planując oddziaływania profilaktyczne kierowane do dzieci i młodzieży warto wykorzystywać proces uczenia się rówieśniczego. Jest to sytuacja, w której dorastający człowiek czerpie pozytywne poglądy i postawy nie tylko od nauczyciela czy pedagoga, ale głównie od swoich rówieśników. Jeśli podczas programów profilaktycznych zostaną przeprowadzone odpowiednio dobrane ćwiczenia oraz zabawy, uczniowie sami wyciągną wnioski dotyczące alkoholu i będą mieli okazję podzielić się nimi z grupą.
- Do palenia papierosów chociaż raz w życiu przyznaje się 4% młodszych 4-6 oraz 20% starszych uczniów. Najczęściej wskazywanymi powodami palenia papierosów przez uczniów, którzy mają za sobą inicjację nikotynową była chęć spróbowania czegoś nowego. Jednocześnie, niepokojący jest względnie bardzo łatwy dostęp dzieci i młodzieży do wyrobów tytoniowych oraz napojów alkoholowych. Jego ograniczenie jest zadaniem leżącym w obowiązku osób dorosłych. Rekomenduje się podejmowanie działań budujących świadomość zagrożenia związanego z poszczególnymi używkami poprzez warsztaty profilaktyczne, szkolenia dla nauczycieli lub pogadanki profilaktyczne dla rodziców.
- Jak wynika z badań problem zażywania substancji psychoaktywnych takich jak narkotyki czy dopalacze jest obecny wśród uczniów szkół Gminy Kostomłoty. 1% z ankietowanych uczniów klas SP 4-6 oraz 8% uczniów klas 7-8 zadeklarowało, że przyjmowali kiedykolwiek substancje psychoaktywne takie jak narkotyki i dopalacze. Ważne jest prowadzenie regularnych zajęć profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom. Najbardziej sprzyjające okoliczności do kontaktu z substancjami psychoaktywnymi stwarzają wakacje oraz czas wolny, dlatego też dzieci w tym okresie powinny zostać otoczone szczególną uwagą opiekunów i uświadamiane w kwestii niebezpieczeństw, jakie wiążą się z zażywaniem substancji psychoaktywnych. Zaleca się podjęcie obserwacji w placówkach oświatowych, w celu identyfikacji uczniów zażywających środki psychoaktywne.

- Należy zwrócić uwagę na obniżający się wiek osób sięgających po napoje energetyzujące, które stanowią duże obciążenie zdrowotne dla młodego organizmu. 10% uczniów
- z młodszej oraz 37% starszej grupy deklaruje, że pije napoje energetyczne.
- Niepokój budzi ilość czasu spędzanego na korzystaniu z komputera. Uczniowie szkół podstawowych Gminy Kostomłoty najczęściej korzystają z komputera do 2 godzin dziennie (SP 4-6: 32%) oraz do 4 godzin dziennie (SP 7-8: 24%). Oznaczać to może, że po zakończonych lekcjach i wypełnieniu obowiązków są to ich jedyne formy spędzania czasu. Należy mieć na uwadze, iż trzeba wspierać wszelkie inicjatywy rozwijające różnorodne pasje uczniów, tak aby były bardziej atrakcyjną formą spędzania czasu po szkole niż surfowanie po stronach internetowych oferujących niewiele wartościowych treści. Istotne jest, aby włączać w te działania rodziców, którzy mają możliwość nadzorowania tego, jak ich dzieci wykorzystują domowe komputery i inne urządzenia z dostępem do Internetu.
- Wnikliwie należy ocenić skłonność uczniów do korzystania z gier hazardowych, ponieważ internetowe gry „na pieniądze” zaczynają być coraz bardziej popularne wśród dzieci
- i młodzieży. Doświadczenia z taką formą „rozrywki” deklaruje 18% młodszych oraz 29% starszych uczniów. Warto zaznajomić uczniów z tematyką powstawania uzależnienia od hazardu, na przykład poprzez przeprowadzenie warsztatów profilaktycznych.
- Uczniowie przyznają, że doświadczają w szkole przemocy w różnorodnych formach (fizycznej bądź psychicznej). Otrzymane wyniki mogą posłużyć za zachętę
- do organizowania szkolnych warsztatów, podczas których dzieci i młodzież będą miały okazję do wspólnego zastanowienia się nad alternatywnymi sposobami rozładowywania negatywnych emocji i skutecznymi sposobami rozwiązywania konfliktów, bez używania przemocy. Należy także ciągle udoskonalać szkolne systemu przeciwdziałania i reagowania na przemoc, w które włączać trzeba rodziców, od których dzieci i młodzież czerpią wzorce w zakresie stosowania przemocy, jako rozwiązania codziennych problemów.
- Uczniowie w Gminie Kostomłoty deklarują w zdecydowanej większości bardzo dobre lub dobre relacje z opiekunami. Zaleca się rozwijanie pozytywnego potencjału rodziny i jednocześnie wzmocnienie czynnika chroniącego, jakim jest pozytywna więź dziecka z rodzicami poprzez realizację warsztatów podnoszących kompetencje wychowawcze rodziców.
- Uczniowie przyznają, że doświadczają agresji słownej. Otrzymane wyniki mogą posłużyć za zachętę do organizowania szkolnych warsztatów, podczas których dzieci i młodzież

będą miały okazję do wspólnego zastanowienia się nad alternatywnymi sposobami rozładowywania negatywnych emocji i skutecznymi sposobami rozwiązywania konfliktów, bez używania przemocy.

Rekomendacje

Profilaktyka jest systemową odpowiedzią na zjawiska uznawane za zagrożenie dla zdrowia publicznego. W tym sensie dotyczy również tzw. nałogów behawioralnych, które wiążą się z licznymi szkodami zdrowia somatycznego, psychicznego oraz negatywnymi skutkami funkcjonowania społecznego. Profilaktyka to zapobieganie problemom, zanim one wystąpią lub minimalizowanie szkód związanych z podejmowaniem zachowań ryzykownych. Z tego względu adresatami oddziaływań profilaktycznych są najczęściej ludzie młodzi, ale nie można też zapomnieć o osobach dorosłych. Skuteczna profilaktyka prowadzona wśród młodzieży może zmniejszyć koszty związane z leczeniem nałogów behawioralnych u osób dorosłych, a także zmniejszyć wydatki publiczne związane z naprawianiem szkód społecznych powstałych w wyniku tych problemów.

Rekomenduje się:

- **Upowszechnianie wiedzy na temat uzależnień od substancji psychoaktywnych, uzależnień behawioralnych, przemocy, cyberprzemocy w środowisku lokalnym i szkolnym** – dystrybuowanie materiałów o charakterze informacyjno-edukacyjnym (ulotki, plakaty, filmy), organizowanie wydarzeń (lokalne imprezy powiązane z przedmiotową tematyką, spotkania dla rodziców, warsztaty dla dzieci i młodzieży szkolnej, pogadanki i otwarte spotkania ze specjalistami) i prowadzenie kampanii społecznych.
- **Szeroko pojęte edukowanie** – szkolenia dla nauczycieli i pedagogów, terapeutów uzależnień, pracowników socjalnych i służb pomocy społecznej, policji, lekarzy, osób zaangażowanych w prace Zespołu Interdyscyplinarnego oraz Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych.
- **Pedagogizację rodziców** – spotkania ze specjalistami z zakresu uzależnień, a także przemocy.
- **Współpracę między instytucjami** funkcjonującymi na terenie gminy celem możliwie szybkiego podjęcia działań profilaktycznych i interwencyjnych.